

Blended learning op de FCJ

Afstudeerscriptie Benjamin Groenewoud

#1539623

Bedrijfsbegeleider: Harry Smals

Docentbegeleider: Mieke Westveen

Datum: 24 juni 2011

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Samenvatting	5
Inleiding	6
1. Theoretisch kader	7
1.1 Wat is blended learning?	7
1.2 Waarom 'blenden'?	13
1.3 Relevante actoren	15
1.4 Conclusie	15
2. Vraagstelling	17
3. Onderzoeksmethoden	19
4. Resultaten en analyse	21
4.1 Deel 1: Case studies en expert interviews	21
Manon Beetstra: Animaties als contentdragers	21
Live-taggen van weblectures	26
Onderwijs om mee te nemen	31
VANGNET	36
Project Crossmedialiteit	41
4.2 Expert interviews	44
Patrick van der Bogt over blended learning	44
Rob Postma over blended learning	47
4.3 Conclusie deel 1	49
4.4 Deel 2: Format voor het presenteren van BLT's	52
5. Discussie	55
6. Bronnen	57
Bijlagen	58
Bijlage 1: Topic list interviews	58
Bijlage 2: Interviewtranscripten	59
Bijlage 3: CD met interviews	80
Bijlage 4: Vragenlijst over het format voor expert panel	81
Bijlage 5: Eerste versie format	82
Bijlage 6: Definitieve format	84
YouTube	84
Podcasts	86

Voorwoord

Deze scriptie heb ik geschreven in het kader van mijn afstuderen voor de opleiding Bedrijfscommunicatie aan de Faculteit Communicatie en Journalistiek (FCJ) van de Hogeschool Utrecht. Het onderzoek vond plaats in opdracht van het Crossmedialab, een lectoraat van de FCJ. Mijn verkennend onderzoek is één van de eerste onderzoeken in het kader van blended learning, één van de onderzoeksgebieden van het lectoraat. Het onderzoek biedt een eerste handvat voor het toepassen van blended learning op de FCJ.

In het voorwoord wil ik graag een aantal mensen bedanken. Als eerste zijn dit de bedrijfsbegeleider Harry Smals, die mij de kunst van het onderzoeken bijbracht en regelmatig de tijd nam om mij te voorzien van feedback. Ook bedank ik mijn docentbegeleider Mieke Westveen, die mij weer in de juiste richting stuurde als dat nodig was. Van de kenniskringleden van het Crossmedialab wil ik in het bijzonder Rogier Brussee bedanken, die mij door zijn scherpzinnige blik een kritische houding heeft laten ontwikkelen en mij tevens de kneepjes van het wetenschappelijk schrijven heeft bijgebracht. Ook de andere kenniskringleden namen geregeld de tijd om tussendoor stukken van het onderzoek te lezen en daarbij hun kanttekeningen te plaatsen; dat hield mij scherp, dus ook hen wil ik hierbij bedanken.

Ik ben blij dat het onderzoek is afgerond en ben tevreden met het rapport zoals het er nu ligt. Ten eerste biedt het de FCJ een handvat om blended learning toe te passen en docenten enthousiast te maken over nieuwe media. Daarnaast heb ik bij het Crossmedialab mogen leren hoe je gedegen onderzoek doet, iets wat ik in mijn toekomstige loopbaan ongetwijfeld van pas zal komen.

Samenvatting

Blended learning is een begrip dat veel onderwijsinstellingen bezighoudt. Met de term wordt kortweg het combineren van e-learning en traditioneel onderwijs bedoeld. Blended learning is eigenlijk ontstaan vanuit het begrip e-learning, dat in de jaren '80/'90 min of meer werd gezien als de vervanger van het traditionele onderwijs. De onderwijsvorm wint aan populariteit: door een 'blend' te maken van e-learning en het traditionele onderwijs, ontstaat het beste van beiden, menen de predikers van deze onderwijsvorm.

Er heerst veel onduidelijkheid over wat het begrip precies betekent. Over blended learning wordt soms vrij wollig geschreven en het kan dan ook enigszins worden getypeerd als een 'buzzword'. Veel onderwijsinstellingen worstelen nog met het toepassen van blended learning, waarvoor een aantal redenen zijn. Ten eerste wordt het begrip benaderd vanuit verschillende invalshoeken: de technische, didactische en organisatorische. Andere redenen zijn, dat docenten niet zo bedreven zijn met nieuwe media, het moeilijk te peilen is wat studenten van blended learning verwachten en dat het creëren van de juiste 'blend' absoluut niet gemakkelijk is.

Om de slag te maken van de theorie naar de praktijk, bekijken we in het eerste deel van het onderzoek een aantal cases, waarin succesvolle blended learning tools (BLT's) de hoofdrol spelen. Deze cases dienen als opstapje om andere vragen in het onderzoek te beantwoorden, maar geven tevens een beeld van wat de mogelijkheden van blended learning zijn. In de case studies gaan we in op de motivaties voor het project, de goede en minder goede punten en welke rol de belangrijkste actoren speelden. Ook vragen we de projectleiders hoe zij blended learning op de FCJ voor zich zien. In twee expert interviews gaan we dieper in het op het onderwerp acceptatie en invoering.

In het tweede gedeelte van het onderzoek ontwikkelen we een format, dat ervoor dient om zogenaamde *blended learning tools* (BLT's) aan docenten, managers en onderwijsontwikkelaars te presenteren. Het beoogde format dient als inspiratiebron voor het toepassen van BLT's en moet docenten stimuleren deze tools te gebruiken. Het format biedt de relevante actoren een handvat door uit te leggen hoe een tool gebruikt moet worden. De geïnterviewden benadrukken wel dat alleen communicatie niet voldoende is; docenten moeten volgens hen eerst enthousiast gemaakt worden voor blended learning, voordat de BLT's worden gepresenteerd.

De conclusie van het onderzoek is, dat blended learning het meest succesvol kan worden toegepast op de FCJ, wanneer als eerste een discussie op gang komt. Deze dient te gaan over 'wat leren leren is' en moet geïntegreerd worden in de cultuur van de organisatie. De discussie maakt hopelijk ruimte in de hoofden van docenten om zichzelf af te vragen hoe hun onderwijs verbeterd kan worden. Succesvolle voorbeelden van enthousiaste docenten of externen moeten de meer 'traditionele' docenten enthousiast maken en hen stimuleren om meer nieuwe media in het onderwijs te gebruiken. Vervolgens kunnen docenten worden gefaciliteerd door hen de blended learning toolkit (het format) aan te bieden, dat hen moet stimuleren om blended learning ook daadwerkelijk toe te passen.

Inleiding

De Faculteit Communicatie en Journalistiek is een onderwijsinstelling met veel expertise op het gebied van crossmedia. Dit blijkt onder andere uit de twee kenniskringen crossmedia en de opleidingen Communicatiemanagement, International Communication & Media, Bedrijfscommunicatie, Digitale Communicatie, Communicatie & Media Design en Journalistiek.

In de onderzoeksopdracht van het Crossmedialab wordt geschreven dat veel docenten in hun colleges Powerpoint-presentaties gebruiken, maar tools zoals YouTube, Twitter en blogs zijn nog geen gemeengoed zijn. Het is opmerkelijk dat de kennis over crossmedia niet tot nauwelijks wordt toegepast in de vormgeving van het onderwijs, want veel communicatiedeskundigen omarmen het gebruik van nieuwe media. De combinatie van online en offline onderwijs zou kunnen bijdragen aan meer gemotiveerde studenten en effectiever en efficiënter onderwijs. Dit is voor het Crossmedialab de aanleiding om onderzoek te doen naar hoe blended learning kan worden toegepast op de FCJ. De vraag daarbij is specifiek wat de belangrijkste belemmerende factoren zijn voor docenten bij de invoering van blended learning in het onderwijs en hoe deze belemmeringen tot een minimum kunnen worden beperkt. Het uiteindelijke doel van het Crossmedialab is om blended learning op succesvolle wijze in te voeren op de FCJ.

1. Theoretisch kader

Het theoretisch kader biedt achtergrondinformatie over blended learning en bepaalt wat de relevante aspecten zijn met betrekking tot het begrip. We bekijken wat in de literatuur wordt geschreven over de herkomst van blended learning, wat het precies betekent, wat de motivaties zijn voor het toepassen ervan en wie de relevante actoren zijn. Om te beginnen bekijken we in hoofdstuk 1.1 naar wat er in de literatuur wordt geschreven over de betekenis van blended learning.

1.1 Wat is blended learning?

In de literatuur wordt blended learning meestal omschreven als het combineren van e-learning en traditioneel onderwijs. Het begrip houdt opleidingsinstellingen en onderzoekers al jaren bezig, omdat het interessante voordelen kan bieden, zoals kostenbesparing, efficiëntie en effectiviteit (Vlasveld, 2008).

De term blended learning is pas later ontstaan; eerder had men het vooral over e-learning: het gebruik van multimediatechnologieën en het internet om de kwaliteit van het leren te verbeteren (Fransen & Swager, 2007, p. 1). Toen e-learning populair werd, ongeveer 12 jaar geleden (Rubens, 2008), werden er meerdere fouten gemaakt. Onderwijsmateriaal werd bijvoorbeeld integraal op het web geplaatst zonder het aan te passen aan het medium waarop het werd verspreid, waardoor het nog maar weinig opleverde. Daarnaast waren de technieken al wel redelijk geschikt, maar bleken cursisten nog niet klaar voor het gebruik; e-learning vergde immers de nodige internetvaardigheden. Ook waren de kosten voor onderwijsinstellingen erg hoog (Rubens, 2008).

Inmiddels wint blended learning aan populariteit en wordt e-learning in het onderwijs enigszins als achterhaald gezien. E-learning wordt niet langer gezien als de vervanger van traditioneel onderwijs, maar met c-learning (classroom learning) samen als een volwaardige combinatie (Vlasveld, 2008). Blended learning wordt nu gezien als beste vorm, omdat het het beste van twee werelden combineert (Bonk & Graham, 2006, p. 8).

Hoewel de term blended learning veel wordt gebruikt, is het niet altijd even duidelijk wat het precies betekent. Om inzichtelijk te maken wat blended learning precies is, moeten we eerst kijken hoe blended learning is ontstaan.

1.1.1 De oorsprong van blended learning

De oorsprong van blended learning ligt in de ontwikkeling van e-learning. Er zijn verschillende factoren, die bepalend zijn geweest voor de snelle opkomst van e-learning. Littlejohn & Pegler (2007, p. 11) spreken vooral over de opkomst en toegankelijkheid van computers. Volgens Rubens (2003, p.1) zijn er voor de snelle opmars van e-learning twee oorzaken aan te wijzen, namelijk de veranderingen in de opvattingen over opleiden en leren en de snelle ontwikkeling van internettechnologie.

Opkomst van computers

De trend dat meer studenten computers gebruiken voor zelfstudie, is duidelijk zichtbaar sinds begin jaren '80. Deze periode was vernieuwend, omdat pc's redelijk betaalbaar werden voor scholen en universiteiten voor het gebruik door studenten. Ook zorgde de grafische user-interface van Windows 3.x voor een stroomversnelling, computers waren met een grafische omgeving en met behulp van een muis ineens stukken gebruiksvriendelijker. Daarnaast groeide de kennis over hoe je computers kon gebruiken ook enorm snel (Littlejohn & Pegler, 2007, p. 11).

Veranderende opvattingen over opleiden en leren

In de samenleving en het bedrijfsleven waren in de jaren '90 een aantal veranderingen te signaleren, die leidden tot een toenemende en permanente behoefte aan leren. Veel traditionele opleidingsinstituten konden niet voldoen aan de behoefte van 'een leven lang leren': de instellingen hadden niet genoeg tijd om echt bekwame werknemers af te leveren en veel opleidingen waren te breed voor de vaak zeer specifieke context van organisaties (Rubens, 2003, p.1).

Daarom was e-learning, voordat het werd toegepast in het onderwijs, vooral populair in het bedrijfsleven. Leren moest bijdragen aan de prestaties van de individuele werknemer en de arbeidsorganisatie als geheel. Tegelijkertijd moest dat op een zo efficiënt mogelijke manier plaatsvinden: tegen zo laag mogelijke kosten, in een zo kort mogelijke periode en zonder dat de medewerker er te veel werktijd aan hoefde te besteden (Rubens, 2003, p. 1).

Later groeide de populariteit van e-learning ook in het onderwijs. Er werd steeds vaker afgestapt van een docent die leerstof in een vaste volgorde aan een groep studenten presenteerde. Het ging (en gaat) steeds meer om eigen verantwoordelijkheid, het samenwerkend leren en leren waar je informatie kunt vinden. Deze tendens wordt vaak samengevat als een verschuiving van 'opleiden' naar 'leren'. E-learning kon de nieuwe vorm van leren (informeel, samenwerking, actieve rol van de lerende) meer ondersteunen (Rubens, 2003, p. 2).

Ontwikkeling van internettechnologie

Naast de nieuwe ideeën over leren, was de derde belangrijke ontwikkeling in de geschiedenis van e-learning de brede en snelle acceptatie van internettechnologie. De opkomst van het internet kreeg grote invloed op allerlei facetten van onze samenleving, maar ook op het onderwijs. Er waren twee redenen om de mogelijkheden van het internet op grote schaal toe te passen.

Als eerste is dat de internethype. In de jaren '90 nam de populariteit van internet sterk toe. Het had niet alleen invloed op sociale relaties, maar ook op het bedrijfsleven. Zo konden bedrijven nu makkelijker en op grotere schaal relaties onderhouden met leveranciers en klanten. Er werd zelfs gesproken van een nieuwe economie, omdat de oude regels van de economie niet meer zouden gelden. Ook initiatieven om computers en internet in te zetten ten behoeve van effectiever en efficiënter leren kregen dankzij deze internethype een flinke duw in de rug (Rubens, 2003, p. 2).

Daarnaast waren er de technologische mogelijkheden en kansen. Eerder waren al standaarden ontwikkeld zoals het TCP/IP-protocol en HTML. Dit maakte mogelijk dat mensen wereldwijd dezelfde techniek gingen gebruiken en 'any time, any place' met elkaar konden communiceren. Bedrijven wilden hun werknemers zo snel mogelijk van de laatste informatie voorzien en dat kon met het internet relatief goedkoop. Omdat mensen dus met het internet los van plaats en tijd met elkaar konden communiceren en kennis delen, ontstond een grote impuls ten behoeve van het onderwijs (Rubens, 2003, p. 2).

Fundamenten van e-learning

Zoals verwacht, is het gebruik van computers sinds die tijd veranderd en is de functionaliteit ver doorontwikkeld. Veel systemen gebaseerd op 'computer-based' of 'computer-assisted learning' gebruiken we nu niet meer, maar sommige van de eerste ideeën van e-learning zijn nog steeds herkenbaar. Littlejohn & Pegler (2007, p.12) spreken over:

- Personalisatie: Een student kan inloggen met een persoonlijke naam en wachtwoord. Hiermee herkent de computer dus de student en kan gebruik maken van de informatie over die student.
- Bestanden opslaan: Vroeger deden studenten dit op floppy disks, tegenwoordig op een centrale server of in de 'cloud', bijvoorbeeld met Dropbox. Dit laatste is de verschuiving van bewaren naar delen. Het principe gaat erover dat studenten werk dat nog niet af is kunnen opslaan en ergens anders verder kunnen werken.

- Onafhankelijk van tijd: Een computer beperkt een student niet in zijn tijd en er is geen tijdslimiet.

Deze principes zijn slechts een aantal voorbeelden van systemen die zich in de jaren '80 al ontwikkelden en waar onze huidige systemen nog op zijn gebaseerd.

1.1.2 Verschillende definities

Nu duidelijk is wat de oorsprong van blended learning is, moet we het begrip duidelijk definiëren. Over het algemeen spreekt men bij blended learning dus over het combineren van e-learning en traditioneel onderwijs, maar hiermee wordt niet meteen duidelijk wat blended learning precies is en wat er wel en niet onder valt.

Het begrip blended learning wordt veelal gekozen vanuit een bepaalde invalshoek. Er wordt bijvoorbeeld de nadruk gelegd op de techniek en de middelen, het didactische aspect of op organisatiedoelen, zoals efficiëntie of effectiviteit. Ook wordt vaak een politieke lading gegeven aan de definitie: de neiging is om meer aan te geven wat belangrijk is, in plaats van in willen zien wat blended learning kan betekenen voor het onderwijs. Daarnaast definiëren sommigen het begrip zo open dat het moeilijk is om een onderwijssysteem te vinden dat niet 'blended' is (Bonk & Graham, 2006, p. 4).

Om de spraakverwarring over blended learning weg te nemen, is het belangrijk om een aantal verschillende definities onder de loep te nemen.

Bonk & Graham

Bonk & Graham (2006, p. 5) definiëren in hun boek *The Handbook of Blended Learning* één duidelijke werkdefinitie:

"Blended learning systems combine face-to-face instruction with computer-mediated instruction."

Deze auteurs gebruiken eigenlijk de een definitie die veel lijkt op de meest gebruikte: de combinatie van traditioneel onderwijs en e-learning.

Thorne

Kaye Thorne (2003, p. 16) schrijft in haar boek *Blended learning: how to integrate online & traditional learning* over het begrip:

"Blended learning is the most logical and natural evolution of our learning agenda. It suggests an elegant solution to the challenges of tailoring learning and developments to the needs of individuals. It represents an opportunity to integrate the innovative and technological advances offered by online learning with the interaction and participation offered in the best of traditional learning. It can be supported and enhanced by using the wisdom and one-to-one contact of personal coaches."

Met haar definitie duidt ze tevens op de integratie van het traditionele leren en online leren. Ze benadrukt daarbij dat de innovatieve en technische mogelijkheden van het online leren worden geïntegreerd in het beste van het traditionele leren, namelijk interactie en participatie.

Littlejohn & Pegler

Littlejohn & Pegler (2007) geven geen echte definitie van het begrip, maar op pagina 9 van hun boek wel een aantal voorbeelden van de mogelijkheden van blended learning. Deze heb ik vrij vertaald en leest u in het kader rechts.

Blended learning is:

- Toegang tot een grote keuze aan alternatieve bronnen op je computer, toegankelijk door een persoonlijke inlogcode die de mix van leren iemand biedt;
- Online studeren met docenten die de klemtoon leggen op co-creatie, in een cursus die in het teken staat van online verzamelen;
- Het downloaden van materiaal naar mobiele apparaten, het gebruiken van podcasts en e-books als bron, tablets waarmee je notities kunt delen in de klas, onderweg berichten over de cursus kunt versturen of ontvangen;
- Extra diepgang door middel van online multi-player games waarmee je authentieke problemen uit het dagelijks leven kunt leren oplossen;
- Het gebruik van een virtuele leeromgeving om cursusmateriaal te raadplegen en vragen stellen, of je nu op school of ergens anders bent;
- Het 'just-in-time' leren door computergebaseerde handleiding te gebruiken;
- In contact blijven met je klasgenoten terwijl je niet op school bent door het gebruik van sociale media;
- Het maken en publiceren van een elektronisch portfolio van werk van verschillende onderwijsinstellingen.

1.1.3 Kanttekeningen

Over blended learning wordt in de literatuur uiteenlopend geschreven. Jos Fransen (2006, p. 4), lid van het lectoraat e-learning aan de Hogeschool INHOLLAND, heeft onderzoek gedaan naar de verschillende definities van blended learning. Hij heeft een aantal veelgenoemde definities uit de literatuur opgesomd en daarbij duidelijke kanttekeningen geplaatst, als volgt:

“ **Combinatie van e-learning en traditioneel leren**

Probleem is de definitie van e-learning, want wat is de afbakening van e-learning? Ook definitie van traditioneel leren is problematisch, want het kan veel meer omvatten dan face-to-face onderwijs. Alles wat voor iemand nieuw is, kan worden bestempeld als 'geen deel uitmakend van de geldende tradities'.

Combinatie van online leren en face-to-face onderwijs

Problematisch omdat eigenlijk niet duidelijk is wat precies het verschil is tussen beide vormen van leren. Het gegeven dat mensen elkaar fysiek niet treffen hoeft nog niet te betekenen dat het leerproces heel anders verloopt.

Combinatie van media

Probleem is dat hierbij te snel wordt uitgegaan van een medium als een constant gegeven, dat onafhankelijk van de situatie altijd hetzelfde effect zou opleveren. In werkelijkheid wordt de bruikbaarheid van een medium bepaald door de specifieke kenmerken van een gegeven leerpraktijk, en dat bepaalt per situatie de keuze voor het gebruik.

Combinatie van leeromgevingen

Probleem is dat ook nu al leerprocessen in verschillende contexten worden gerealiseerd, namelijk de instructie in school, zelfstudie in de eigen omgeving en toepassing van het geleerde in de praktijk. Daarmee wordt de term overbodig en wordt er niets toegevoegd aan wat er al is.

Combinatie van leertheoretische uitgangspunten

Probleem is dat leertheoretische visies elkaar uitsluiten, want je kent de lerende 'wel' of 'niet' een rol toe en visie op kennisontwikkeling verschilt daarbij sterk. Standpunten kunnen wel gewisseld worden per situatie, maar ze kunnen niet worden gecombineerd.

Combinatie van soorten leerdoelen

Probleem is dat dit eigenlijk ook niets nieuws is, omdat in de hedendaagse praktijk van onderwijsontwikkeling ook al wordt gewerkt met soorten doelen en bijbehorende onderwijskundige ontwerpen binnen een curriculum.

Combinatie van didactische strategieën

Probleem is dat ook nu al bij leerprocessen, die zich over een langere periode uitstrekken, verschillende didactische strategieën gecombineerd worden. Daarbij komt dat het dan niet zozeer gaat over verschillende soorten van leren, maar van vormen van doceren, waardoor beter de term 'blended teaching' kan worden gehanteerd. ”

Wat blended learning niet is:

Blended learning is niet zo eenvoudig als sommigen het doen voorkomen. Sommige beschrijvingen zijn oversimplificaties, zoals:

- 40% online, 60% klassikaal;
- 80% online, 20% face-to-face;
- 80% workshop, 20% online uitbreiding.

De afgelopen jaren zeiden mensen: “We hebben e-learning geprobeerd, maar mensen vonden het niks, het werkte niet goed.” Dat is volgens Bonk & Graham (2006) hetzelfde als zeggen: “Ik heb eens een boek gelezen. Het was moeilijk te begrijpen. Ik ga dat niet nog een keer doen.” (Bonk & Graham, 2006, p. xviii).

De werkdefinitie van Fransen (2006, p. 5) is:

"Blended learning" omvat een mix van eLearning en andere vormen van onderwijs, waarbij het gaat om distributiewijze van leerinhouden, vormen van communicatie, didactische strategieën en soorten leeromgevingen in relatie tot type leerprocessen, of om een combinatie hiervan."

1.1.4 Conclusie en werkdefinitie

Er worden verschillende definities gegeven van blended learning, maar zij hebben ongeveer dezelfde strekking: het combineren van e-learning en traditioneel onderwijs. Dat in de literatuur soms zo wollig wordt geschreven over blended learning is enigszins begrijpelijk, want blended learning is geen simpel 'ding', maar een proces waarbij met veel aspecten rekening moet worden gehouden. Blended learning wordt daarbij benaderd vanuit het didactische, technische en organisatorische vraagstuk en dat maakt een goede omschrijving niet gemakkelijk.

Ondanks dat moeten we niet teveel blijven hangen in de definitiekwestie; de essentie van het begrip is immers duidelijk. Ik kies een definitie die simpel, kort en krachtig is. De definitie moet niet te vaag zijn, maar ook niet zo specifiek dat het belangrijke aspecten van blended learning buiten beschouwing laat. Mijn werkdefinitie is daarom als volgt:

"Blended learning combineert de technische mogelijkheden van e-learning met de participatie en interactie van het traditionele onderwijs."

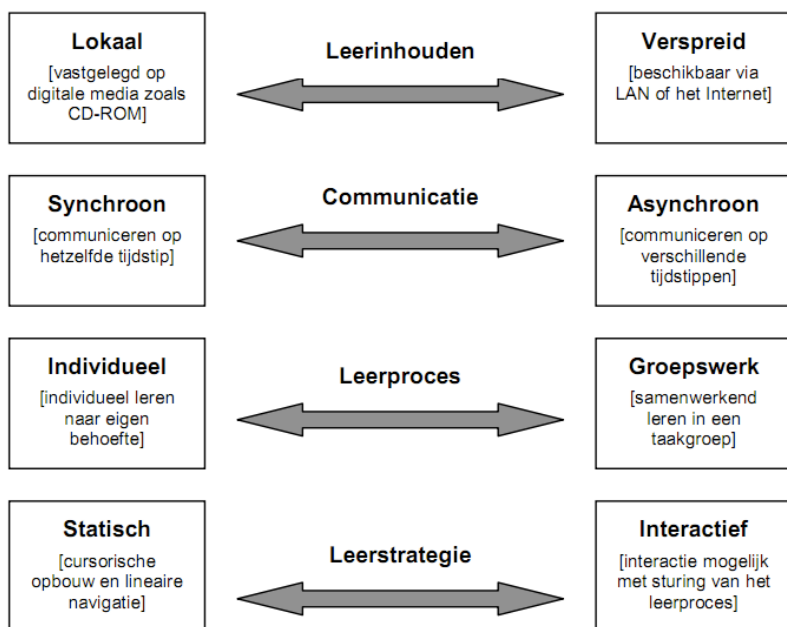
Dit is eigenlijk een definitie die is afgeleid van de definitie van Kaye Thorne. Ik kies er alleen voor om bewust niet te stellen dat blended learning e-learning en het 'beste' van het traditionele onderwijs combineert, omdat het woord 'beste' de discussie doodslaat over wat goed en niet goed aan het traditionele onderwijs is. Mijn werkdefinitie is niet zo open als 'Het combineren van e-learning en traditioneel onderwijs', maar maakt een duidelijker punt, namelijk dat het beste van beiden gecombineerd wordt. Mijn werkdefinitie is daarmee iets specifiek.

Ik vind dat bij het inzetten van blended learning het didactische voordeel het uitgangspunt moet zijn. Om de didactische aspecten in het kort uit te leggen en het belang ervan te benadrukken, gebruik ik de twee modellen in het volgende hoofdstuk. Deze modellen heb ik gekozen omdat ik ze nuttig vind voor het analyseren van blended learning tools, de kenniskring van het Crossmedialab was het hier met mij eens.

1.1.5 Didactisch aspect

Het maken van keuzes

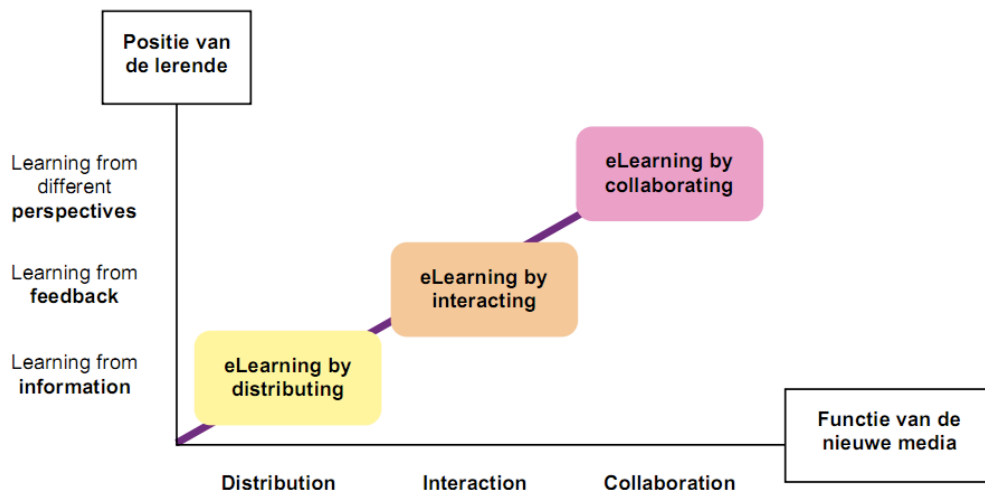
Bij het inzetten van blended learning moeten keuzes worden gemaakt. Het creëren van de juiste 'blend' hangt vooral af van de leersituatie. Daarom moet voor het ontwerp van een cursus rekening gehouden worden met leerinhouden, communicatie, het leerproces en de leerstrategie. Het model van Gierke, Schlieszeit & Windschiegel in Fransen (2006, p. 2) geeft de vier aspecten waartussen keuzes moeten worden gemaakt als het gaat om blended learning op een heldere manier weer.

Aspecten van eLearning (Gierke, C., Schlieszeit, J., & Windschiegl, H. (2003) in Fransen (2006).

Kenmerken van e-learning

Bij het inzetten van blended learning is het ook belangrijk om te onderzoeken in welk deel van het leerproces wordt ingegrepen. Het model van Reinmann-Rothmeier (Fransen, 2006, p. 3) geeft op een duidelijke manier de relatie weer tussen de functie van nieuwe media en de positie van de lerende.

Drie soorten eLearning. Reinmann-Rothmeier, G. (2003) in Fransen (2006).

Jos Fransen (2006, p. 3) onderscheidt volgens het model van Reinmann-Rothmeier de drie kenmerken van e-learning, gerelateerd aan belangrijke leertheoretische visies, namelijk het behaviorisme (instructie en het belonen van gewenst gedrag), cognitivisme (lerende is een uniek informatieverwerkend systeem), en constructivisme (kennis is het resultaat van sociale processen):

“ - **E-learning by distributing:** Leerinhouden zijn gedigitaliseerd en worden verspreid met behulp van de nieuwe media. De lerende verwerkt de beschikbare informatie zelfstandig, waarbij de hulp of steun van anderen in principe niet nodig is. Dit wordt *learning from information* genoemd.

- **E-learning by interacting:** *Alle leerinhouden zijn specifiek ontwikkeld en didactisch uitgewerkt, zodat de lerende interactie heeft met de leerstof. Dat kan een zelfgestuurd leerproces zijn, maar het is mogelijk dat hierbij steun en hulp wordt geboden door een begeleider. Dit wordt dan learning from feedback genoemd.*
- **E-learning by collaborating:** *In vormen van samenwerkend leren wordt kennis geconstrueerd op basis van uitwisseling en discussie. Dit soort leerprocessen dient altijd begeleid te worden. Dit wordt learning from different perspectives genoemd. ”*

Toepassing van de modellen

Hoewel het didactisch aspect belangrijk is bij het inzetten van blended learning, is voor een volledige beschrijving van de didactische keuzes die moeten worden gemaakt, extra onderzoek nodig. In dit verkennend onderzoek bekijken we meer de praktische toepasbaarheid van blended learning en het analyseren van het volledig didactische/pedagogische aspect valt daarmee buiten het kader mijn onderzoek.

Bovenstaande modellen zijn wel nuttig om de zogenaamde blended learning tools (BLT's) te analyseren. Het model van Gierke, Schlieszeit & Windschiegel kan gebruikt worden om te zien welke keuzes zijn gemaakt bij het inzetten van een tool. Het model van Reinmann-Rothmeier kan worden gebruikt om blended learning tools te categoriseren en te zien of de tool is bedoeld voor distribueren, interactie of samenwerking. Bij de resultaten van het onderzoek zal ik het model van Gierke, Schlieszeit & Windschiegel gebruiken bij de blended learning tools uit de case studies die ik heb gedaan.

1.2 Waarom ‘blenden’?

Ondanks dat blended learning een aantal mooie kansen biedt op het gebied van pedagogiek, wordt er in de literatuur niet veel geschreven over het gebruiken van e-learning of blended learning vanuit een didactisch oogpunt. Blended learning als onderwerp staat vaker op de politieke of budgettaire agenda (Littlejohn & Pegler, 2007, p. 17). Men spreekt wel over het feit dat studenten meer geprikkeld zouden worden en dat het gebruik van computers en nieuwe media meer aansluit bij hun mediagebruik en leerstijl. Studenten gebruiken nieuwe media volop in hun dagelijks leven en de inzet van nieuwe media in het onderwijs is voor hen dan ook vanzelfsprekend. Aan de andere kant is het zo dat blended learning een grotere verantwoordelijkheid van de student eist; hij moet meer thuis/online leren en dat vergt meer discipline. Het blijkt in de praktijk dat studenten helemaal niet zo flexibel zijn als de meeste docenten zouden willen; ze hebben vooral behoefte aan structuur. Wel is het duidelijk dat ze vragen om kwalitatief goede - en als het even kan - aantrekkelijke leersituaties (Fransen & Swager, 2007, p. 1).

Volgens Littlejohn & Pegler (2007, p. 18) zijn de vier meest belangrijkste redenen om blended learning toe te passen kosten, kwaliteit, een grotere toegankelijkheid voor studenten en de verwachting (meer aansluiten bij het mediagebruik) van studenten. Bonk & Graham (2006, p. 8) beschrijven in hun boek de drie meest genoemde redenen, namelijk betere pedagogiek, toegankelijkheid en flexibiliteit en als laatste kostenbesparing. Deze doelen komen dus grotendeels overeen met de punten van Littlejohn & Pegler.

De belangrijkste redenen om blended learning in te voeren behandel ik hieronder:

Kostenbesparing

Kostenbesparing is een reden die vaak genoemd wordt voor het invoeren van e-learning of blended learning, maar het blijkt dat deze kosten moeilijk te berekenen zijn. Vaak willen organisaties bewijzen dat blended learning minder kost en verborgen kosten voor het ondersteunen van blended learning worden genegeerd. Daarnaast zijn de kosten natuurlijk erg afhankelijk van de wensen van de instelling.

Volgens Littlejohn & Pegler (2007, p. 19) is er mogelijke kostenbesparing binnen een onderwijsinstelling mogelijk door middel van schaalvergrotingen van cursussen. Een cursus kan, wanneer deze (deels) op internet staat, gegeven worden aan veel meer studenten, misschien zelfs nationaal of internationaal. Zo wordt een groter publiek bereikt, zonder dat de kosten veel stijgen. Aan de andere kant, zijn de kosten voor ondersteuning erg hoog en missen studenten face-to-face contact met een docent.

Bonk & Graham (2006, p. 10) refereren vooral aan andere boeken of artikelen, waarin cases worden beschreven die als doel hadden de ROI (return on investment) te verbeteren. Deze cases komen vooral uit het bedrijfsleven en zijn dus lastig te vergelijken met het hoger onderwijs. Wel schrijven zij over de University of Central Florida, die kostenbesparing heeft voorspeld door te besparen op de fysieke infrastructuur en door efficiëntere roosters te ontwikkelen.

Onderwijskwaliteit

De mogelijkheden die e-learning biedt, zouden natuurlijk niet mogelijk zijn zonder techniek. E-learning leidt mede dankzij de techniek tot een betere aansluiting bij de behoeftes van studenten; de inzet van nieuwe media past bij hun levensstijl. Ook worden de mogelijkheden voor gehandicapte studenten bijvoorbeeld groter door een breder aanbod van bronnen, waardoor hun studiemogelijkheden worden vergroot. Of alle studenten helemaal tevreden zullen zijn over de mogelijkheden van e-learning is nog maar de vraag, want afgezien van de mogelijkheden, moet de techniek wel toegankelijk en prettig te gebruiken zijn. Een voorbeeld hierbij is een docent die onvoorbereid lesgeeft: de inhoud kan wetenschappelijk van hoogstaand niveau zijn, maar de docent kan zonder voorbereiding niet effectief communiceren. Het medium is dan dus niet toereikend (Littlejohn & Pegler, 2007, p. 19).

Bonk & Graham (2006, p. 8) schrijven dat de meeste scholen nog gericht zijn op het overdragen van informatie. Het lesgeven vindt vooral plaats middels eenrichtingsverkeer en er is dus weinig interactiviteit. Sommige docenten zien wel dat door het inzetten van blended learning studenten een actievere leerstrategie aannemen en meer peer-to-peer leerstrategieën gebruiken.

Toegankelijkheid

E-learning maakt studeren toegankelijker, omdat het volgen van onderwijs minder afhankelijk wordt van plaats en tijd. Er zijn veel mensen die niet kunnen studeren als een studie full-time is en wanneer zij altijd op de faculteit aanwezig moeten zijn, zoals werkenden met een fulltime baan. In het bedrijfsleven heerst de opvatting 'een leven lang leren' meer dan ooit tevoren, waardoor ook ouderen moeten blijven studeren. Voor mensen die al een baan hebben, is e-learning daarom een ideale manier van studeren.

E-learning kan ook een uitkomst zijn voor mensen met een handicap. Als het over toegankelijkheid gaat, nemen Littlejohn & Pegler (2007, p. 21) de Open University in Engeland als voorbeeld. Het idee van deze universiteit was het aantrekken van studenten waarvoor de standaardroute naar een universitaire studie onmogelijk was. Studenten hadden zelfs geen diploma van het voor voortgezet onderwijs nodig voor toegang tot de universiteit. Veel studenten, die begonnen op de Open University, waren schoolverlaters zonder diploma en zo'n 9.000 van de 200.000 studenten hadden een handicap waardoor ze niet hadden kunnen leren. Door het inzetten van blended learning en e-learning kon de Open University inspelen op de verschillende opleidingsniveau's, sociale en culturele achtergronden en mensen met een beperking.

Face-to-face onderwijs zal voor veel mensen altijd ontoereikend blijven. In het Verenigd Koninkrijk is het aantal parttime studenten zelfs ruim 40%. Voor deze groep mensen zal e-learning of blended learning het antwoord zijn (Littlejohn & Pegler, 2007, p. 22).

Studenten willen en verwachten blended learning

Niet alleen in het onderwijs, maar vooral in het dagelijkse en werkende leven is het gebruik van technologie de afgelopen jaren fors toegenomen. Critici vinden dat onderwijsinstellingen deze ontwikkeling moeten begrijpen en meer moeten inspelen op het mediagedrag van studenten. In tegenstellingen tot bij veel docenten, zijn bij studenten het gebruik van smartphones

en sociale media min of meer logisch; ze zijn ermee opgegroeid. De onervarenheid op het gebied van nieuwe media maakt docenten soms onzeker over het lesgeven en het daarbij gebruik maken van nieuwe media (Littlejohn en Pegler, 2007, p. 23).

Studenten verwachten blended learning dus wel. Het gebruik van nieuwe media is voor hen min of meer vanzelfsprekend, dus ook in het onderwijs. Aan de andere kant merken veel docenten dat studenten niet zo zelfstandig zijn als zij eigenlijk zouden willen. Blended learning vergt een grotere dosis discipline, omdat studenten meer op afstand moeten leren en niet meer constant aan het handje worden meegenomen. Wellicht is de omslag naar blended learning dus lastig voor studenten en moeten zij wennen aan de eigen verantwoordelijkheid die ze krijgen. In de case studies van hoofdstuk 4 wordt de vraag “Zitten studenten wel op blended learning te wachten?” uitgebreider beantwoord.

1.3 Relevante actoren

Er zijn dus verschillende belangen om blended learning in te zetten. Iedere actor heeft zijn eigen motivatie voor het inzetten van blended learning. Voor het doen invoeren van blended learning op de FCJ is het belangrijk om te weten welke actoren en belangen relevant zijn. Daarom heb ik in de literatuur bekeken welke dit kunnen zijn. Jos Fransen en Pieter Swager (2007, p. 1) hebben het over vier verschillende actoren, namelijk het management, docenten, studenten en onderwijsontwikkelaars. Over de actoren schrijven Fransen en Swager:

“ Volgens het **management** van het hoger onderwijs zal het onderwijs de komende jaren veranderen: toenemende zelfsturing door de studenten, een omgeving die faciliterend is, studenten die individuele keuzes maken met als gevolg individueel georiënteerd leertrajecten, een flexibele onderwijsinfrastructuur, aansluiten bij studiewensen en -patronen van studenten en activerende didactiek. Het uitgangspunt hierbij is dat onderwijs de komende jaren flexibeler zal moeten worden; met behoud van kwaliteit of met meer kwaliteit. De inzet van ICT en blended learning zullen hierbij een grote rol spelen.

Voor **docenten** is er een heel ander uitgangspunt om zich op het pad van blended learning te begeven. Docenten willen graag goed, aantrekkelijk en vooral effectief onderwijs verzorgen. Blended learning is voor hen een weg waarop je telkens de goede keuzes moet maken om uiteindelijk een juiste ‘blend’ te vinden voor iedere onderwijssituatie. Er bestaat niet zoiets als de ‘ideale blend’: elke leersituatie of leerpraktijk vraagt om één op die specifieke situatie toegesneden ‘blend’.

Hoe **studenten** over blended learning denken is volgens Fransen en Swager niet zo gemakkelijk vast te stellen. Zoals ik al eerder beschreef, leert de praktijk dat er velen zijn die helemaal niet zo flexibel en zelfsturend zijn als docenten graag zouden wensen. Wel is duidelijk dat studenten vragen om kwalitatief goede en - als het even kan - aantrekkelijke leersituaties. Inzet van multimedia is voor hen vanzelfsprekend.

Belangrijk zijn ook de **onderwijsontwikkelaars**. Er is veel dat heel goed en bruikbaar is, maar hoe weet je wat er is en hoe maak je de juiste keuzes? Ook hiervoor geldt dat per situatie bekeken moet worden welke leeromgeving of leermiddel het meest geschikt is. Het zou verkeerd zijn als een bepaalde omgeving of product alleen maar wordt gebruikt omdat die toevallig voorhanden is en wel nuttig lijkt. Het gaat altijd eerst om didactische keuzes en de techniek mag nooit leidend zijn. ”

1.4 Conclusie

Blended learning is een interessante ontwikkeling binnen het onderwijs. Blended learning is *hot*, maar eigenlijk helemaal niet zo nieuw als het misschien lijkt. Sinds de jaren ‘80 is men al op zoek naar hoe computers en techniek het onderwijs zouden kunnen verbeteren. Dat een ‘blend’ van traditioneel onderwijs en e-learning het beste werkt, lijkt al duidelijk vanaf het begin van dit millennium. Zoals Kaye Thorne in haar boek beschrijft, moet blended learning meer worden gezien als een proces waarin de technologische mogelijkheden van online learning worden gecombineerd met de participatie en interactie van het traditionele onderwijs. Volgens Littlejohn & Pegler (2007, p. 18) en Bonk & Graham (2006, p. 8) zijn er verschillende

voordelen die blended learning biedt, zoals kostenbesparing (efficiëntie), betere onderwijskwaliteit (effectiviteit), toegankelijker onderwijs en een betere aansluiting bij het mediagedrag van studenten (grotere 'studeerbaarheid').

Ondanks dat de term blended learning al vrij lang bestaat, heeft het door de manier waarop erover geschreven wordt nog steeds een vrij hoog 'blabla'-gehalte. Hoewel blended learning daarom misschien kan worden getypeerd als een *buzzword*, is het idee helemaal niet zo moeilijk als het lijkt. Dat het gaat om het combineren van e-learning en traditioneel onderwijs is een simpele maar doeltreffende beschrijving, zolang men ook rekening houdt met de didactische strategieën, die bij de vormgeving van het onderwijs het uitgangspunt moeten zijn.

Problemen voortkomend het het theoretisch kader

Veel onderwijsinstellingen worstelen nog met het inzetten van blended learning. In de literatuur worden daarvoor een aantal redenen gegeven. Ten eerste is het niet gemakkelijk om de juiste 'blend' te vinden. De techniek, didactische aspecten en organisatiedoelen dienen nauwkeurig te worden gecombineerd om de juiste 'blend' te krijgen. De juiste mix krijg je niet met een standaardrecept: voor elke leerpraktijk moet opnieuw worden afgewogen hoe leerinhouden, communicatie, het leerproces en de strategie moeten worden ingezet. "Een kwestie van kiezen", zoals Fransen en Swager (2007) schrijven.

Een andere reden waardoor hogescholen en universiteiten nog wat afwachtend zijn, is wellicht dat het moeilijk te peilen is wat studenten van blended learning vinden. Hoewel de inzet van nieuwe media beter aansluit bij de levensstijl van studenten, vragen docenten en managers zich af of studenten voldoende discipline kunnen opbrengen om online en deels op afstand te studeren. Daarnaast is er weinig bekend over de vraag of studenten wel echt geprikkeld worden door blended learning en daardoor ook beter zullen presteren.

Als laatste reden kan worden genoemd dat veel docenten nog weinig ervaring hebben met nieuwe media, wat hen onzeker maakt over het gebruik ervan in hun lessen. Blended learning - en dus het gebruik van nieuwe media - lijkt daarbij wel aan te sluiten bij het mediagebruik van studenten, maar nog niet zo erg bij dat van docenten.

Mogelijke oplossingen

Docenten moeten stap voor stap leren het traditionele onderwijs deels los te laten en experimenteren met het gevarieerder maken van het onderwijsaanbod. Zij kunnen bijvoorbeeld meer experimenteren met interactie (peer-to-peer strategieën) en online samenwerken/discussiëren bevorderen. Docenten en onderwijsontwikkelaars moeten dus meer experimenteren, zodat zij leren om bij elke cursus de juiste 'blend' te vinden.

Het Crossmedialab kan de relevante actoren een handvat bieden voor een eerste stap in de richting van blended learning. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door het aanbieden van een blended learning toolkit: een relevant format, waarop blended learning tools (BLT's) worden gepresenteerd. Niet alleen moet een docent weten welke tools hij nodig heeft, ook moet hij getraind worden in het gebruiken en het op de juiste manier toepassen van de tool.

2. Vraagstelling

De FCJ is een faculteit met veel expertise op het gebied van crossmedia. Dit blijkt uit de aard van de opleidingen en de twee kenniskringen op het gebied van crossmedia. Het is opmerkelijk dat een faculteit met zoveel kennis op dit vlak, crossmedia zelf niet of nauwelijks in de praktijk brengt in de vormgeving van het onderwijs. Om een nog beter idee te krijgen van wat blended learning is en hoe het op de FCJ toegepast kan worden, moet nog de slag van de theorie naar de praktijk worden gemaakt. Hiervoor ben ik tot de volgende hoofdvraag gekomen:

Hoe kan de effectiviteit en efficiëntie van het onderwijs op de FCJ worden verbeterd door het invoeren van blended learning en wat is specifiek de rol van de docent daarbij?

Uit het theoretisch kader blijkt, dat voor het maken van de slag van de theorie naar de praktijk nog een aantal vragen resteren. Dat zijn de subvragen voor mijn onderzoek:

1. Welke blended learning tools worden in het hoger onderwijs in Nederland gebruikt?

Deze vraag is belangrijk om de slag te maken van de theorie naar de praktijk. Door succesvolle voorbeelden te laten zien, wordt duidelijk wat mogelijk goede ideeën kunnen zijn voor de verbetering van het onderwijs op de FCJ.

2. Met welke doelen worden deze tools ingezet?

- a. Wat waren de beoogde doelen?
- b. Wat zijn de verwezenlijkte doelen?

In de theorie worden vier motivaties besproken voor het invoeren van blended learning. We zullen toetsen of deze motivaties in de praktijk ook worden genoemd als belangrijkste redenen om blended learning in te voeren. Zo kan ook worden getoetst of de motivaties in het theoretisch kader uitputtend zijn.

3. Welke actoren zijn belangrijk bij het gebruiken en doen accepteren van blended learning?

In de theorie worden vier verschillende actoren beschreven, maar welke actor de meeste invloed heeft of de meeste aandacht eist tijdens het invoeren van blended learning, verschilt per onderwijsinstelling. We zullen daarom onderzoeken welke actoren het meest belangrijk zijn op de FCJ. Ook bekijken we of andere dan de vier actoren uit het theoretisch kader worden genoemd.

4. Hoe ziet een ideaal format om de benodigde informatie voor de actoren te presenteren eruit?

Uit het theoretisch kader blijkt dat veel docenten niet weten hoe zij blended learning kunnen inzetten. Om docenten te stimuleren te experimenteren met blended learning tools (BLT's), wil ik onderzoeken hoe deze tools het beste aan docenten kunnen worden gepresenteerd.

5. Op welke wijze zou deze inventarisatie van BLT's het beste kunnen worden ontsloten?

We zullen deze vraag in dit onderzoek niet beantwoorden, omdat de tijd ontbreekt om met verschillende formats te experimenteren. Het Crossmedialab zal moeten onderzoeken of een website, waarop een docent door middel van een simpel stappenplan kan kiezen welke BLT bij hem past, de beste manier is om de BLT's te ontsluiten.

3. Onderzoeksmethoden

Het onderzoek naar blended learning op de FCJ bestaat uit twee delen. Het eerste gedeelte bestaat uit het analyseren van hoe blended learning op de faculteit zou kunnen worden ingevoerd. Het tweede gedeelte bestaat uit het ontwikkelen van een relevant format om BLT's te presenteren en een advies over hoe de eerste stappen in de richting van blended learning op de FCJ kunnen worden gemaakt.

Voor het onderzoek gebruiken we de volgende methodes:

Literatuuronderzoek

In het theoretisch kader behandelen we het begrip blended learning aan de hand van wat er in de literatuur over geschreven wordt. Het literatuuronderzoek is bedoeld om inzicht te krijgen in de relevante aspecten van blended learning en daarmee het hoofdonderzoek af te bakenen. Het literatuuronderzoek dient dus zowel als oriëntatie op de probleemsituatie, als de theoretische onderbouwing van de onderzoeksopzet.

Case studies

Door het analyseren van case studies kan de slag van de theorie naar de praktijk gemaakt worden. We analyseren in totaal vijf cases, waarvan vier onderdeel zijn van de SURF Innovatieregeling; één van de cases gaat over een project op de FCJ. SURF is een organisatie die werkt aan grensverleggende ICT-innovaties. Ieder jaar worden met hun Innovatieregeling aan een aantal partijen subsidies (max. €10.000,-) uitgekeerd om een innovatief project in het onderwijs te starten. Op de FCJ kregen Manon Beetstra en Patrick van der Bogt subsidie voor hun project 'Animaties als contentdragers', evenals Pim Schonk met zijn project 'Live-taggen van weblectures'. De twee andere SURF-projecten die we bekijken, werden geleid door Vera Habes, docent Verpleegkunde op de Faculteit Gezondheid, en door Jochen Bretschneider, KNO-arts bij het VUmc. Ik denk dat de cases een goed beeld geven van de mogelijkheden en effecten bij het toepassen van blended learning.

De informatie over de case studies komt uit de eindrapporten van het SURF Innovatieprogramma en uit de interviews die ik met de projectleiders heb gehouden. De interviews met de projectleiders hebben betrekking op hoe zij het project hebben ervaren en geven indirect antwoord op de subvragen van mijn onderzoek. Om de context van mijn onderzoek duidelijk te maken, heb ik voorafgaand aan het interview in het kort mijn theoretisch kader samengevat voor de geïnterviewde. Er werd voorafgaand aan het interview dus uitgelegd wat de relevante aspecten van het onderzoek zijn. Omdat een aantal geïnterviewden docent of manager op de FCJ zijn, kunnen zij op basis van hun ervaring en visie ook tips geven over de invoering van blended learning op onze faculteit.

Expert interviews

Omdat ik denk dat de omslag naar blended learning alleen succesvol kan worden wanneer alle neuzen binnen de FCJ dezelfde kant op staan, besteden we extra aandacht aan het onderwerp acceptatie en invoering. Voor dit onderwerp doen we een aantal expert interviews. Deze interviews gaan niet over een bepaald project, maar gaan dieper in op hoe blended learning op de FCJ zou kunnen worden ingevoerd.

Patrick van der Bogt, die ook heeft meegewerkt aan het project 'Animaties als contentdragers', heeft een duidelijke visie op blended learning en is expert op het gebied van organisatiekunde. Rob Postma, opleidingsmanager van de opleiding Bedrijfscommunicatie, heeft ook een uitgesproken mening over blended learning. Ook sprak ik met Peter de Vries, instituutsdirecteur van het Instituut voor Media. Hij trekt de kar bij het project 'Crossmedialiteit'. Dit project vind ik relevant, omdat het specifiek betrekking heeft op de FCJ en aangeeft in hoeverre er al initiatieven worden genomen op het gebied van vernieuwing in het onderwijs.

Topic list

Voor de interviews stelde ik een topic list op. De topics zijn afgeleid van de subvragen van mijn onderzoek. Met de ervaring die de projectleiders hebben opgedaan tijdens hun project, probeerden zij antwoord te geven op mijn subvragen.

Inleiding: De inleiding van het interview is bedoeld om inzicht te krijgen in wat de geïnterviewde verstaat onder blended learning. Ik krijg op deze manier een goede indruk van hoeveel voorkennis of een duidelijke visie de geïnterviewde heeft over blended learning.

Case: Met dit topic probeer ik een indruk te krijgen van welke beoogde doelen de projectleider met het project had en welke doelen gerealiseerd zijn. Om een concreet idee te krijgen van wat met de case is bereikt, vraag ik ook na de goede en slechte punten van de tool en/of het project.

Actoren: Het topic actoren is relevant, omdat ik wil weten of de belangrijke actoren van het project overeenkomen met welke actoren ik in het Theoretisch Kader beschrijf. De geïnterviewden kunnen vertellen over hoe actoren tegenover blended learning staan; de projecten die op de FCJ zijn gedaan geven daarbij een indruk van hoe de FCJ 'ervoor staat'. Ook kunnen de geïnterviewden tips geven over het omgaan met relevante actoren.

Implementatie/format: Dit topic gaat over het tweede deel van mijn onderzoek. In het interview vraag ik naar tips over hoe blended learning tools het beste kunnen worden gepresenteerd aan de actoren.

In bijlage 1 staat de topic list die ik heb gebruikt.

Desk research

Als aanvulling op de interviews, gebruikte ik de eindrapporten van de SURF Innovatieregeling als bron. Deze rapporten staan op <http://www.innovatieregeling.nl/2010>. In deze rapporten staan de doelgroepen, doelstellingen en behaalde resultaten helder opgeschreven. De interviews dienden vooral voor het vragen naar de beleving van het project en als verduidelijking van de feiten, de rapporten kon ik gebruiken om feitelijke informatie als uit te citeren.

Pre-test

Het tweede gedeelte van het onderzoek bestaat uit het maken van een relevant format om de BLT's aan de actoren te presenteren. Om te verifiëren of het format de juiste onderdelen bevat en relevant is, doen we een pre-test. Hoe het format tot stand is gekomen en hoe de pre-test is gedaan, wordt in het tweede gedeelte van het onderzoek uitgelegd op pagina 52.

4. Resultaten en analyse

Hieronder bespreken we de resultaten van het onderzoek. Het onderzoek bestaat uit twee delen. In deel 1 bekijken we een aantal succesvolle cases op het gebied van blended learning en lezen we twee expert interviews. In de case studies behandel ik telkens eerst het betreffende project, daarna wordt door de geïnterviewde zijn of haar visie gegeven op hoe blended learning het beste kan worden ingevoerd op de FCJ. De informatie hieronder komt uit de interviews die ik heb gehouden, tenzij anders vermeld. In bijlage 2 staan de volledige transcripten van de interviews en in bijlage 3 is een cd-rom met audiofragmenten van de interviews bijgevoegd.

De blended learning tools analyseren we aan de hand van het model *Aspecten van e-learning* van Gierke, Schlieszeit & Windschieg, dat ik al behandelde in het theoretisch kader. Op deze manier kan bij elke tool op dezelfde manier laten zien welke keuzes tijdens het project zijn gemaakt.

In de expert interviews zoomen we in op twee aspecten, namelijk of blended learning 'the way to go' is en zo ja, hoe blended learning het beste kan worden ingevoerd op de FCJ. Patrick van der Bogt, docent aan de HU en HVA, en Rob Postma, opleidingsmanager van de opleiding Bedrijfscommunicatie, geven daarover hun mening. Aan het einde beantwoord ik in de conclusie van deel 1 van het onderzoek de subvragen van het onderzoek.

In het tweede deel van het onderzoek bekijken we hoe het door het Crossmedialab beoogde format voor de presentatie van BLT's tot stand komt.

4.1 Deel 1: Case studies en expert interviews

Manon Beetstra: Animaties als contentdragers

Mobiel leren

Animaties als contentdragers is een project van Manon Beetstra (docent aan de HU) en Patrick van der Bogt (docent aan de HU en HVA). Het project staat in het teken van mobiel leren. Ten eerste werden geanimeerde YouTube-clips gemaakt, die ter ondersteuning van cursussen zoals Organisatiekunde en Interne Communicatie moesten dienen. Studenten konden de YouTube-clips bekijken op hun pc, tablet-pc of smartphone en konden de audiobestanden eventueel luisteren op hun mp3-speler. Ook werden digitale lesbrieven in PDF ontwikkeld, waar doormiddel van QR-tags werd verwezen naar bijvoorbeeld de YouTube-clips.

Tijdens het project werd intensief onderling contact gehouden tussen de betrokken partijen van de HU en HVA om de opzet, het verloop en evaluatie van relevante input/troughput/output te voorzien. Het project liep van september (ontwikkelen) t/m juni 2011 (uitvoeren en evalueren).

Manon Beetstra

Manon Beetstra is docent op de FCJ en geeft onder andere Organisatiekunde en Interne Communicatie. Samen met Patrick van der Bogt werkte zij aan het maken van de YouTube-clips.

Beoogde doelen

In het eindrapport voor de SURF Innovatieregeling (Bogt, Van der, 2010) worden de doelen van het project als volgt geformuleerd:

Met een netwerk van professionals van de HvA en HU kennis verwerven en delen over hoe zij met de inzet van mobiel leren:

- a. de invloed van de school buiten het lokaal kunnen vergroten en daarmee studenten meer aan het werk kunnen krijgen;
- b. door blended learning de rol van de docent krachtiger te kunnen maken;
- c. inhoudelijke, technische en didactische kennisdeling tussen professionals te kunnen stimuleren.

Veel studenten komen niet aan de vastgestelde studiebelastingen, omdat instellingen er niet in slagen de studenten buiten het klaslokaal aan het werk te krijgen. Studenten vragen zich vaak af wat het nut is om lessen bij te wonen. Vaak zijn de middelen niet gevarieerd of prikkelend genoeg om de zogenaamde 'Einstein-generatie' aan het werk te krijgen. Volgens de projectleiders zou het aanbieden van digitale content ook 'het dwingende karakter van de fysieke contactmomenten ontberen'.

Manon Beetstra zegt het volgende over de doelen van het project:

"Het project is ontstaan vanuit mijn eigen behoefte om een tool te hebben om uitleg in mijn les over te slaan en aan de studenten thuis over te laten. We hebben dat gedaan door verschillende YouTube-clips en lesbrieven te maken, waarmee we op twee manieren theorie anders dan het boek te ontsluiten. Dat zijn uiteindelijk eigenlijk YouTube-filmpjes en PDF-files geworden waarin allerlei oefeningen staan om de werkvorm dus aan te passen."

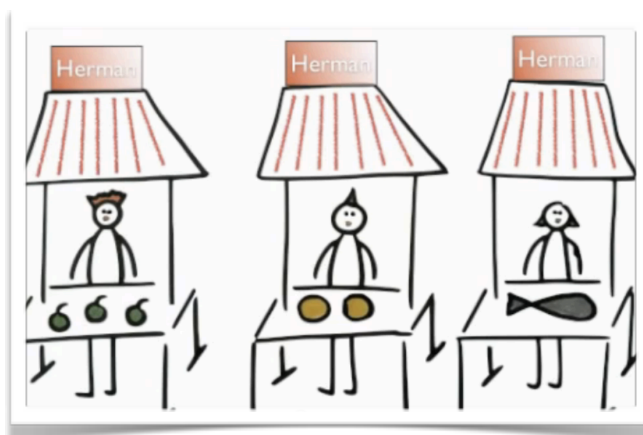
Over of het project ook met het oog op efficiëntie werd gestart, zegt Beetstra:

"In eerste instantie heb ik daar eigenlijk niet over nagedacht, maar was het vooral mijn eigen behoefte omdat ik merkte dat studenten altijd onvoorbereid naar de les kwamen. Ik zag de clips vooral als een tool om de studenten enthousiast te maken en ze wél al thuis iets te laten doen, zodat ik in de les dieper op de stof zou kunnen ingaan en eventueel ook dingen kan herhalen. Daarnaast kunnen ze, wanneer ze iets niet begrepen hebben, de stof nog eens nalezen. Het had dus wel met efficiëntie te maken, maar ook met mijn eigen werkplezier."

Doelgroep

Met het project hoopt de projectleider zowel studenten als docenten te bereiken. De doelgroepen werden als volgt geformuleerd (Bogt, Van der, 2010):

- a. Studenten als lerende, door toegenomen mobiliteit en activiteit;
- b. Docenten en andere partijen die vanuit hun expertise kunnen bijdragen aan het oplossen van het vraagstuk van hoe studenten te prikkelen en te activeren met behulp van mobiele techniek.

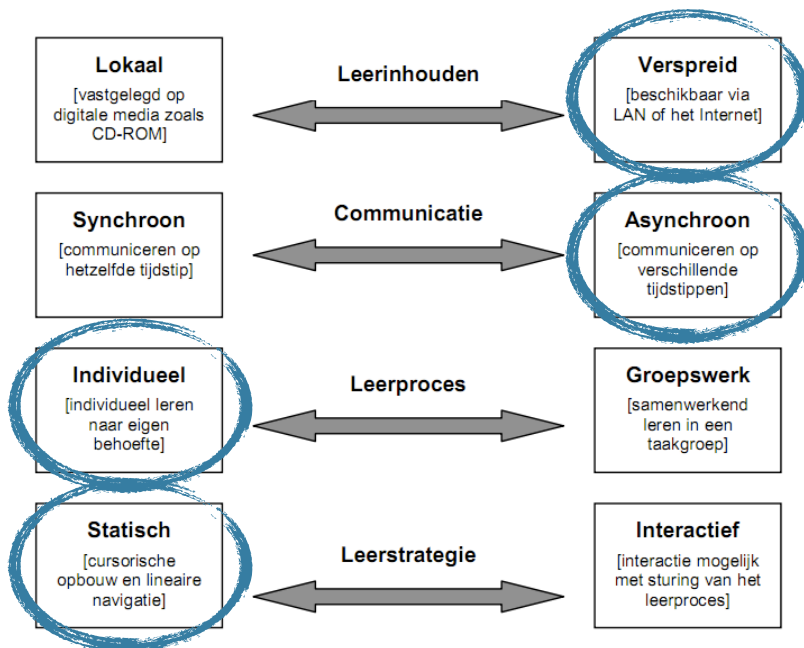

Blended learning op de FCJ

Screenshots van de educatieve YouTube-clips.

Analyse van de tool

Leerinhouden

De animaties worden gepubliceerd op internet, zodat zij altijd en overal, eventueel op een smartphone of tablet, te benaderen zijn.

Communicatie

Het is aan de student zelf op welke tijdstip de animaties worden geraadpleegd. Dit past bij het idee van overal en altijd leren.

Leerproces

De animaties zijn voor het individuele leerproces. Andere onderdelen van de cursus zijn wel interactief, zoals mee-twitteren tijdens het college.

Leerstrategie

De animaties zijn statisch, omdat het hier eenrichtingsverkeer betreft.

Goede en minder goede punten

Het project ging over het algemeen voorspoedig. Voor het project kregen de betrokkenen 300 uur, betaald door Stichting SURF, het Crossmedialab en de opleiding (Communicatiemanagement).

Het effect van het project is nog niet helemaal duidelijk, daar wordt momenteel nog onderzoek naar gedaan. Beetstra krijgt wel de indruk dat studenten de YouTube-clips meer ervaren als een service, dan als een stimulans om het college beter voor te bereiden. Als dat inderdaad blijkt is dat jammer, want het doel van het project was om studenten ook buiten het klaslokaal meer aan het werk te krijgen. Wel merkt ze dat studenten de lesstof meerdere keren tot zich nemen; de tentamens zouden volgens Beetstra ook beter worden gemaakt dankzij de clips.

De rol van studenten

Het onderzoek naar het effect van de YouTube-clips is nog niet klaar, maar de betrokken docenten merken tijdens de lessen al wel dat studenten (Bogt, Van der, 2010):

- zeer positief zijn over de animaties als het neerkomt op de meerwaarde voor het leren;
- de animaties toegankelijker vinden dan boeken;
- vinden dat quotes van de voice-over langer in hun hoofd blijven hangen;
- de plaatsjes grappig en helder vinden;
- de clips vooral nog bekijken op hun computer;
- soms de voice-over downloaden om de mp3's onderweg te kunnen luisteren;
- elkaar wegwijs maken in de QR-techniek;
- enthousiast zijn over het bekijken van animaties op hun smartphone.

Wat opvalt is dat studenten erg verschillend reageren op de YouTube-clips. De een lijkt 'eindelijk' te worden aangesproken in zijn leerbehoefte, de ander hecht toch meer aan traditionele kennisoverdracht.

De rol van andere actoren

De meerwaarde van de YouTube-clips werd door het grootste gedeelte van de docenten wel erkend, maar veel van hen wilden er alleen mee aan de slag als ze meer tijd kregen. Een ander gedeelte vindt dat dergelijke grafische clips beter kunnen worden gemaakt door een professioneel grafisch bureau dan door een student. Ironisch genoeg waren er veel docenten die geen didactische bevoegdheid hadden. Maar grafische clips maken, nee... dát konden alleen professionals (Bogt, Van der, 2010).

Het management was vooral geïnteresseerd in de vergroting van het rendement. Daardoor kregen de projectleden wel veel ruimte bij de ontwikkeling van de clips. Ook vervulden de managers een belangrijke rol bij de profilering van het project. Door het project te bespreken tijdens vergaderingen, ontstond een groter netwerk rondom het project (Bogt, Van der, 2010).

Volgens het eindrapport van het project konden onderwijsontwikkelaars de achterliggende visie van het project aanvullen en concretiseren. Zij functioneerden als 'hub' naar mensen met gelijksoortige initiatieven of visies binnen de organisatie. Ze waardeerden de gemaakte producten en zagen hoe de animaties lestijd konden vrijmaken voor werkvormen die meerdere leerbehoeften konden bedienen (Bogt, Van der, 2010).

Demonstratie

De animaties kunt u bekijken op www.youtube.com/lerenwordtleuker.

Een voorbeeld van een gemaakte lesbrief kunt u bekijken op [http://dl.dropbox.com/u/12521657/Lesbrief Organisatiekunde week1.pdf](http://dl.dropbox.com/u/12521657/Lesbrief%20Organisatiekunde%20week1.pdf).

Wanneer deze link niet werkt, kopieert u deze dan in de adresbalk van uw browser.

Manon Beetstra over blended learning

Blended learning is volgens Beetstra:

“Het maken van een veranderende leeromgeving, niet alleen in de lespraktijk, maar ook online en bijvoorbeeld op andere plekken zoals in de bus, op het terras, etc. Als je al deze leeromgevingen maakt en gebruikt in je onderwijsprogramma, doe je aan blended learning.”

Invoering en acceptatie

Volgens Beetstra kan blended learning wel bijdragen aan beter onderwijs, maar wordt er op de FCJ vooral nog geëxperimenteerd. Sommige projecten slagen daarmee prima, maar het werkt niet zo efficiënt. Volgens haar zouden enthousiaste docenten zich moeten verdiepen en bijvoorbeeld cursussen moeten volgen over blended learning. Ook is het volgens haar belangrijk om eerst te bepalen of blended learning überhaupt de juiste weg is om in te slaan.

Blended learning werkt volgens Beetstra in ieder geval niet als je het verplicht stelt, dat werkt alleen maar averechts. Er zou bijvoorbeeld een blended learning team kunnen worden aangesteld met mensen die geïnteresseerd zijn en ook gevoel hebben voor de techniek. Een docent hoeft zich dan alleen nog maar te focussen op de content.

Voor een omslag naar blended learning werkt het volgens Beetstra het beste om aan te haken bij andere projecten en het niet te zien als een ding op zich. De belangrijkste actoren zijn volgens Beetstra studenten, docenten en onderwijsontwikkelaars, maar ze denkt ook aan externe partijen, zoals mensen van andere scholen of uit het bedrijfsleven, die een goed voorbeeld kunnen laten zien.

Benodigde informatie en presentatie

Volgens Beetstra kun je de overstap naar blended learning niet alleen maken door middel van communicatie; blended learning tools presenteren op een format is daarvoor niet genoeg. “Je laat dan een glazenwasser timmeren, dat werkt niet op de lange termijn.” Blended learning is een vaardigheid en je moet de drempel om de tools te gebruiken laag houden. Hiervoor zouden bijvoorbeeld workshops georganiseerd kunnen worden, waarbij goede voorbeelden worden getoond en een docent met de tool kan oefenen. Volgens haar werkt het het beste om mensen te laten inschrijven voor de workshops, zodat ze zich echt committeren aan de nieuwe vorm van onderwijs en ervoor zorgen dat er uiteindelijk een eindproduct ligt.

Conclusie

Het project

De YouTube-clips van Manon Beetstra en Patrick van der Bogt zijn een mooi voorbeeld van blended learning. De clips zorgen er mogelijk voor dat studenten de stof vaker bestuderen en helpen hen het college beter voor te bereiden, waardoor het rendement in het klaslokaal hoger kan worden. Het doel van het project ‘Animaties als contentdragers’ is dus vooral het verbeteren van de onderwijskwaliteit (effectiviteit), zoals in het theoretisch kader ook als motivatie wordt genoemd. Omdat de clips volgens studenten toegankelijker zijn dan een boek en ook op mobiele apparaten bekeken kunnen worden, worden studenten wellicht geprikkeld en ontstaat ook een grotere ‘studeerbaarheid’. Daarnaast is een college waarin studenten goed zijn voorbereid voor een docent ook veel leuker om te geven. Meer informatie over de effecten volgt begin juli 2011, wanneer Manon Beetstra klaar is met haar effectonderzoek.

Motivaties

Als hoofdmotivatie voor het ontwikkelen van de clips wordt effectiviteit genoemd. De student moet door de clips meer studeren en de rol van de docent moet krachtiger worden. Kostenbesparing (efficiëntie) is niet het uitgangspunt voor het project van Beetstra en Van der Bogt. Hoewel het rendement van een college wellicht hoger wordt, komt dit ten goede aan de onderwijskwaliteit (de student leert meer), een docent gaat niet minder voor de klas staan.

Zoals Beetstra in het interview beschrijft, worden de YouTube-clips vooral ervaren als extra service. Studenten vinden het wel leuk, maar Beetstra krijgt niet de indruk dat studenten de clips echt gebruiken om het college beter voor te bereiden. We kunnen hieruit opmaken dat het moeilijk kan zijn om studenten harder te laten werken, ook wanneer het medium beter aansluit bij het mediagebruik van de student.

Invoering en presentatie

De relevante actoren bij dit project waren docenten, onderwijsontwikkelaars en managers. Deze komen overeen met de actoren die in het theoretisch kader worden genoemd. Uit deze case blijkt dat onderwijsontwikkelaars een belangrijke rol kunnen spelen, omdat zij bij een project als dit goed kunnen beoordelen of een project overeenkomt met de gekozen leerstrategie. Ook kunnen zij als ‘hub’ functioneren en mogelijk andere docenten enthousiast maken voor eenzelfde soort project (Bogt, Van der, 2010).

Beetstra stelt dat docenten alleen laten experimenteren met BLT's niet voldoende is. Als eerste moet volgens haar bepaald worden of blended learning daadwerkelijk het uitgangspunt wordt op de FCJ. BLT's presenteren op een A4'tje is volgens haar niet voldoende, docenten moeten ook voldoende kennis hebben van nieuwe media en de drempel om een tool te gebruiken moet laag blijven.

Live-taggen van weblectures

Weblectures doorzoekbaar maken

Al enige tijd worden colleges op de HU opgenomen, het zogenaamde weblecturing. Hierdoor kunnen colleges later nog eens worden teruggekeken: door de reguliere studenten, door herkansers van een opdracht/tentamen en door studenten die het vak een jaar later volgen.

Pim Schonk, docent op de FCJ, bedacht een nieuwe functionaliteit voor de weblectures: live taggen. Tagging is een techniek die al langer wordt gebruikt om digitale bestanden doorzoekbaar te maken. Met dit project werd een (mobiele) live-tagging applicatie getest. Studenten kunnen op hun laptop of smartphone tijdens het college woorden toevoegen aan het college, zoals 'agenda', 'moeilijk', 'opdracht', maar ook complexere termen zoals 'Ansoff-matrix' of 'communicatiestrategie'. Deze woorden, tags dus, worden live op de tijdlijn van het weblecture geplaatst, zodat studenten het college, wanneer het als video op Sharepoint (het intranet) staat, gemakkelijk kunnen doorzoeken. Om het nog makkelijker te maken, staan de tags ook gegroepeerd in een zogenaamde *tagcloud*. De applicatie verschijnt als plug-in voor het huidige weblectureplatform of als stand-alone toepassing.

Het project liep van september t/m december 2010.

Beoogde doelen

Het doel van het project werd als volgt geformuleerd: Het ontsluiten van studiemateriaal in de vorm van weblectures door middel van tags die zijn toegevoegd met behulp van een live-tagtoepassing. Het doel van de live-tagtoepassing is het doorzoekbaar maken van de weblectures (Schonk, 2010).

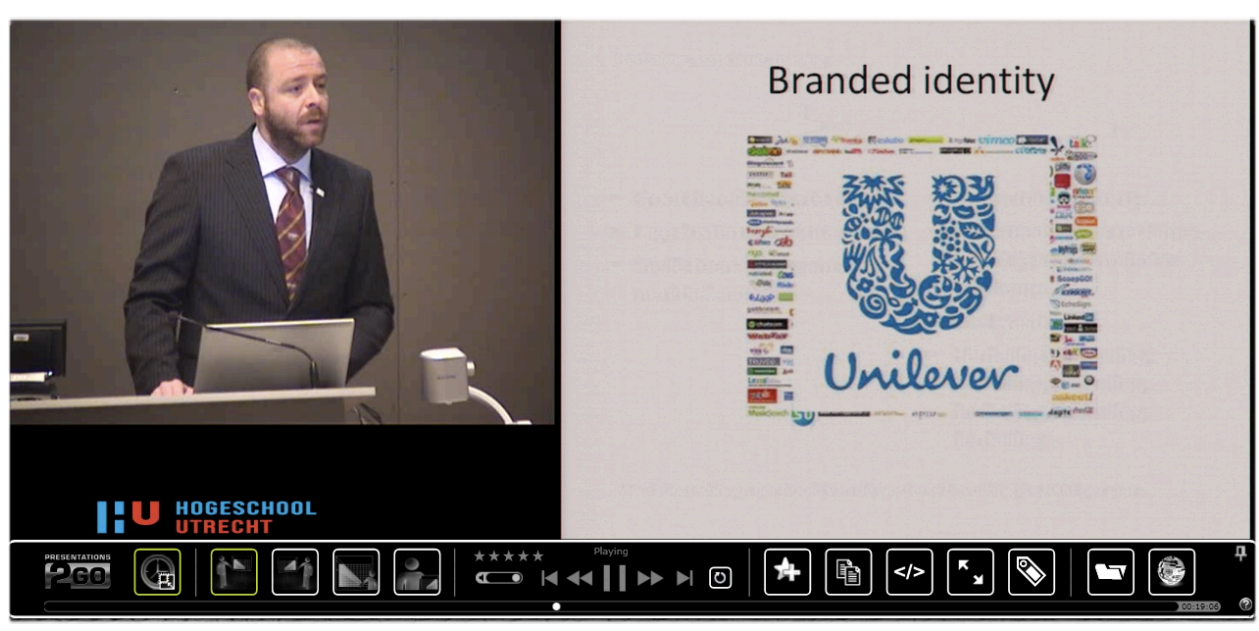
Doelgroep

De doelgroep bestaat uit alle HBO-studenten van de Hogeschool Utrecht.

Pim Schonk

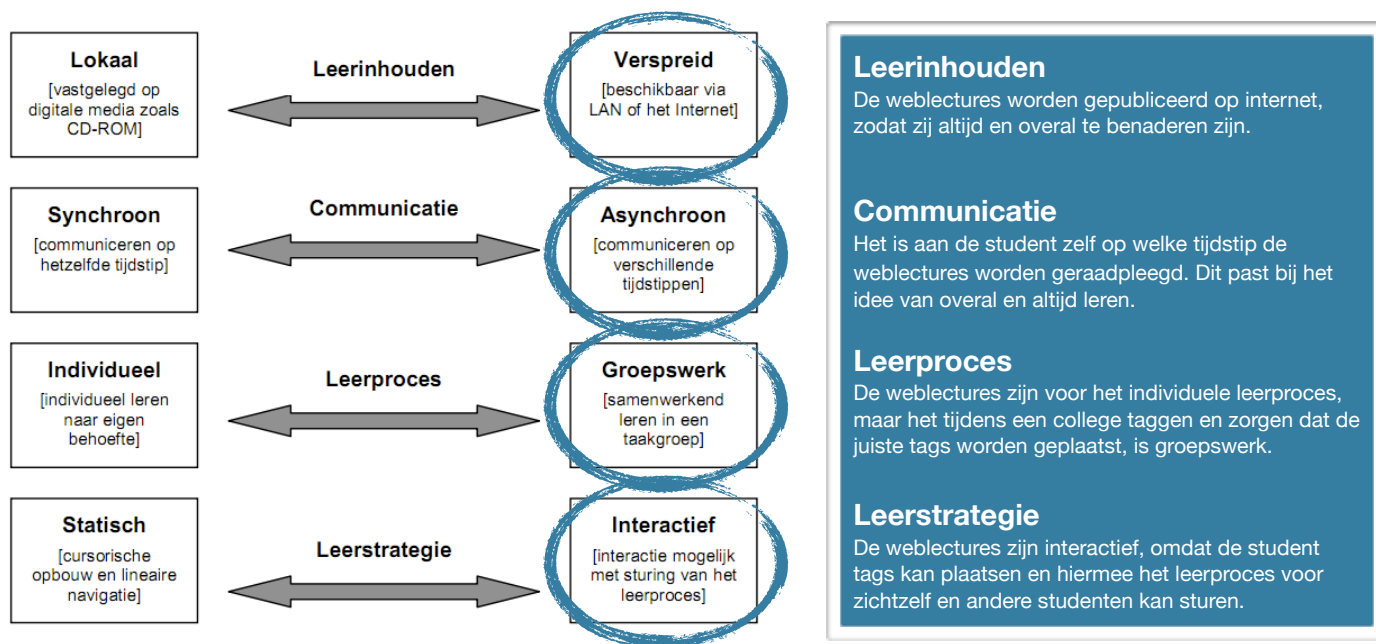

Pim Schonk is docent bij de opleiding Digitale Communicatie. Hij houdt zich al sinds 1998 bezig met e-learning, maar gebruikt liever de term 'technically enhanced learning'.

Presentation2Go, het weblectureplatform van de Hogeschool Utrecht.

Analyse van de tool

Goede en minder goede punten

Bij de ontwikkeling van de live-tagging functionaliteit waren weinig tegenslagen. Voor de tagfunctie moest wel het bestaande weblectureplatform (Presentation2Go) compleet worden aangepast, wat vrij arbeidsintensief was. Dit werd gerealiseerd in samenwerking met Learning Valley, de leverancier van het systeem. Verder was de periode voor het project erg kort om het systeem uitgebreid te testen.

De weblectures in het algemeen zijn een mooie oplossing voor studenten die het college niet kunnen bijwonen of voor herkansers die het college nog eens willen bekijken, maar ook kunnen studenten hun eigen presentaties laten opnemen en hun non-verbale communicatie beoordelen. Dankzij het toevoegen van tags, hoeven studenten tijdens het college ook geen aantekeningen meer te maken, waardoor zij hun aandacht volledig kunnen richten op het verhaal van de docent. Door het toevoegen van een tag, kan een student de 'aantekening' (het gemarkeerde punt in de presentatie) later gemakkelijk terugvinden.

De HU heeft met de weblectures een mooie stap gemaakt in de richting van studeren, onafhankelijk van plaats en tijd. Het is alleen nog nooit bewezen dat studenten ook beter presteerden dankzij de weblectures. Volgens Schonk is het echter altijd moeilijk om de verbetering van leerprestaties aannemelijk te maken. Momenteel wordt nog onderzocht wat de effecten en mogelijkheden van livetagging bij weblectures zijn.

In het eindrapport beschrijft Schonk (2010) in hoeverre na de introductie al gebruik werd gemaakt van de tag-functionaliteit. In totaal werden door 65 studenten in totaal 641 tags geplaatst tijdens 8 hoorcolleges. Tijdens de colleges waren er gemiddeld 41 studenten aanwezig, waarvan gemiddeld 12 studenten daadwerkelijk tags plaatsten, gemiddeld 7 per student. Wat opvalt, is dat er tijdens sommige colleges heel veel tags werden geplaatst en tijdens andere heel weinig. Dit heeft te maken met de aard van het college; in een theoretisch college werd bijvoorbeeld veel meer getagd dan tijdens een meer praktische uitleg van een onderwerp. Hoeveel er wordt getagd ligt wellicht ook aan hoeveel studenten een laptop/smartphone bij zich hebben en in hoeverre de docent het taggen stimuleert.

Rol van studenten

Studenten reageren over het algemeen positief op het idee van het kunnen taggen tijdens colleges en zien een duidelijke meerwaarde. Met de tagfunctionaliteit worden studenten geholpen om de colleges te structureren en het studiemateriaal op een effectieve manier te ontsluiten.

Rol van andere actoren

Voor docenten is de tool ook nuttig, want zij krijgen een beeld van welke onderdelen van hun presentatie de studenten als relevant ervaren. Ook krijgen docenten de mogelijkheid om na het college tags toe te voegen.

Sommige docenten zijn echter bang dat studenten door de weblectures niet meer naar hun lessen komen.

Schonk zegt daarover het volgende:

“Er zijn soms colleges waar de opkomst heel laag is, en docenten zeggen dan 'Dat komt door de weblectures'. In de praktijk blijkt dat de eerste opkomst vaak goed is, het daarna minder wordt en in de laatste week komen veel studenten weer terug. Dat is met weblectures én zonder weblectures zo. Men komt er op verschillende plaatsen achter dat de deelname aan colleges ontzettend meevalt. Ik heb pas een onderzoek gelezen waaruit bleek dat het beschikbaar stellen van een Powerpoint-presentatie een groter effect heeft op de deelname van colleges dan het beschikbaar stellen van een weblecture. Weblectures hebben dus nagenoeg geen gevolgen voor de opkomst, behalve als je ze op maandagochtend om 9 uur of vrijdagmiddag om half 4 beschikbaar stelt. Mensen vinden het toch fijn om aanwezig te zijn en het verhaal in het echt te horen.”

De tool

Een aantal voorbeelden van weblectures bekijken we hier:

30 november 2010; Marketing en Communicatie, Kjell van der Giessen (docent):

http://hu.presentations2go.eu/P2GTV/viewer.html?path=HUROADKIT4/2010/11/30/1/video_post.wmv

30 november 2010; Content Management Systeem Joomla, Martijn Vreeken (docent):

http://hu.presentations2go.eu/P2GTV/viewer.html?path=HUROADKIT4/2010/11/30/2/video_post.wmv

30 november 2010; Grondslagen Marketing, Ton Borchert en Aljan de Boer(docenten):

http://hu.presentations2go.eu/P2GTV/viewer.html?path=HUROADKIT4/2010/12/02/1/video_post.wmv

Live-tagging tijdens een hoorcollege. Foto: Pim Schonk.

Pim Schonk over blended learning

Over blended learning zegt Schonk:

“Het definiëren van e-learning of blended learning is lastig, er zijn honderden definities over te vinden. Ik vind e-learning eigenlijk ook niet meer zo'n heel mooi begrip. En een tussentijds begrip zoals blended learning, geeft alleen maar aan dat je face-to-face contact en digitale middelen combineert. Een beter begrip waar ik steeds meer achter sta, is technically enhanced learning, dus dat je met technologie het leren probeert te bevorderen. Dan heb je een heel breed begrip waar je veel dingen in kunt plaatsen. Als je praat over e-learning, zeggen veel mensen bijvoorbeeld dat je per sé iets met internet moet doen. En de ander zegt dat als het elektronisch is, bijvoorbeeld met cd-roms, ook goed is.”

Invoering en acceptatie

Volgens Schonk heeft het geen zin om blended learning verplicht te stellen. Het is belangrijk om mensen te ondersteunen, waardoor het gebruiken van tools gemakkelijk wordt. Daarnaast moet je heel duidelijk laten zien dat een bepaalde tool een oplossing biedt voor een probleem, dus de behoefte creëren door te laten zien wat er allemaal mogelijk is. Vervolgens moeten docenten stap voor stap begeleid worden in het gebruik van de tool.

Er wordt volgens Schonk hier en daar al wel geëxperimenteerd met blended learning tools, maar er moet nog wel een slag gemaakt worden. Dat moet volgens hem vooral gebeuren door docenten te faciliteren met tijd en geld en met positieve stimulans.

Benodigde informatie en presentatie

Het presenteren van de tools kan door als eerste goede voorbeelden te laten zien van hoe je een tool succesvol kunt gebruiken. Een docent moet weten voor welke doelen een tool gebruikt kan worden. Daarnaast benadrukt hij dat de uitleg ook begrijpelijk moet zijn voor een docent met twee linkerhanden.

Conclusie

Het project

Het live-taggen is een mooie aanvulling op de weblectures. Omdat studenten niet meer hoeven mee te schrijven met de docent, hoeven ze vrijwel geen aantekeningen meer te maken. Daarnaast wordt samengewerkt tussen de studenten door samen de juiste tags te plaatsen en daarmee aan te geven welke informatie uit het college relevant is. Helaas is het zo, dat uit onderzoek blijkt dat weblectures niet zorgen voor betere studieresultaten. Weblectures lijken daarmee vooral een ondersteunend middel en geen tool die de verbetering van de onderwijskwaliteit ten goede komt.

Motivaties

De motivatie voor het maken van de live-tagtoepassing moet het vooral makkelijker maken om lesstof te indexeren. Hiermee kan de student aan de hand van een tag eenvoudig bepaalde stof opzoeken, zonder het hele weblecture te hoeven bekijken en te moeten zoeken naar waar een bepaald begrip wordt uitgelegd. Als we deze motivatie vergelijken met de motivaties in het theoretisch kader, valt deze onder de noemer toegankelijkheid. Met de weblectures en het live kunnen taggen tijdens een college wordt de lesstof toegankelijker.

Invoering en presentatie

In het eindrapport van SURF en het interview met Schonk worden vooral de docenten als actor genoemd. Learning Valley, het bedrijf dat de live-tagtoepassing ontwikkelde, valt niet onder de relevante actoren binnen de FCJ, maar kan een belangrijke beïnvloeder worden genoemd: zonder hen was het project niet mogelijk geweest.

Voor het invoeren van blended learning benadrukt Schonk dat het vooral belangrijk is om goede voorbeelden te laten zien en de blended learning tools ook toegankelijk te houden voor docenten, die minder bedreven zijn met nieuwe media.

Onderwijs om mee te nemen

Podcasts voor studenten Geneeskunde

Jochen Bretschneider is KNO-arts in het VUmc in Amsterdam. Hij begeleidt veel co-assistenten van de studie Geneeskunde. Er zijn ook studenten die hun co-schap ergens anders doen, bijvoorbeeld perifere ziekenhuizen. Volgens Bretschneider zijn dit prima co-schappen, alleen is de theoretische onderbouwing anders dan in academische ziekenhuizen. Om dit op te lossen, wilde Bretschneider podcasts gebruiken.

Een podcast is een audio- of videofragment. Je kunt je abonneren op een podcast, zodat elke nieuwe 'aflevering' automatisch wordt gedownload naar je computer, waarna deze via iTunes worden gesynchroniseerd met een iPod, iPhone, iPad of andere smartphone/tablet. Verschillende specialisten produceerden audio- en (meestal) videopodcasts waarin een diagnose, therapie of chirurgische ingreep werd uitgelegd. Studenten kunnen door de podcasts nu 'anytime, anywhere' studeren.

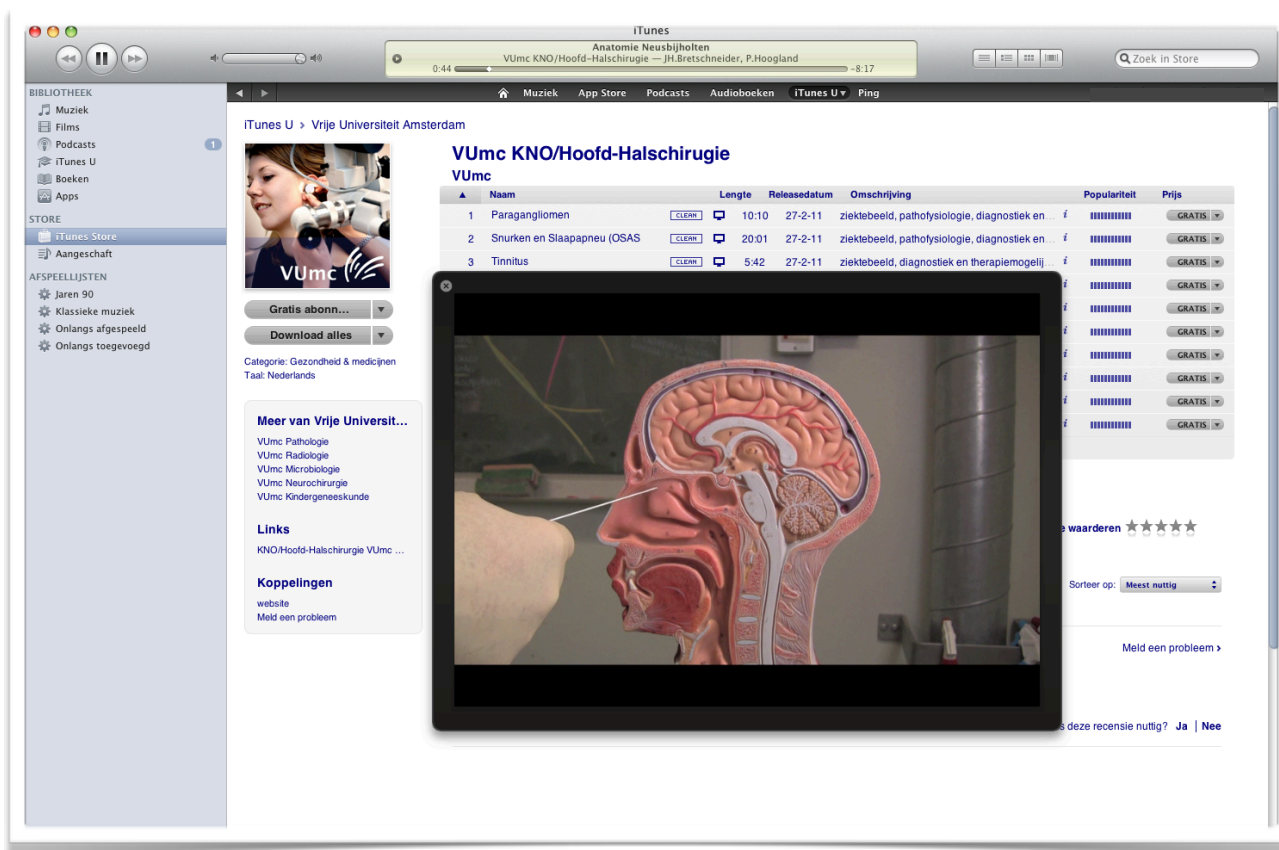
Bretschneider kreeg het enige tijd later voor elkaar om een iTunes U-account te krijgen. iTunes U is het onderwijsplatform van Apple en een dergelijk account krijg je alleen door een strenge toelating door Apple. Met iTunes U worden de podcasts volgens Bretschneider op de beste manier verspreid; het bereik van de podcasts werd enorm vergroot. Niet alleen in Nederland, maar overal ter wereld worden nu de podcasts van het VUmc gedownload.

Jochen Bretschneider

Jochen Bretschneider is KNO-arts in het VU Medisch Centrum en begeleidt veel co-assistenten.

Zonder eerst tijd en geld te vragen bij het management, begon hij in zijn vrije tijd met het maken van podcasts.

Het iTunes U-account van het VUmc.

Beoogde doelen

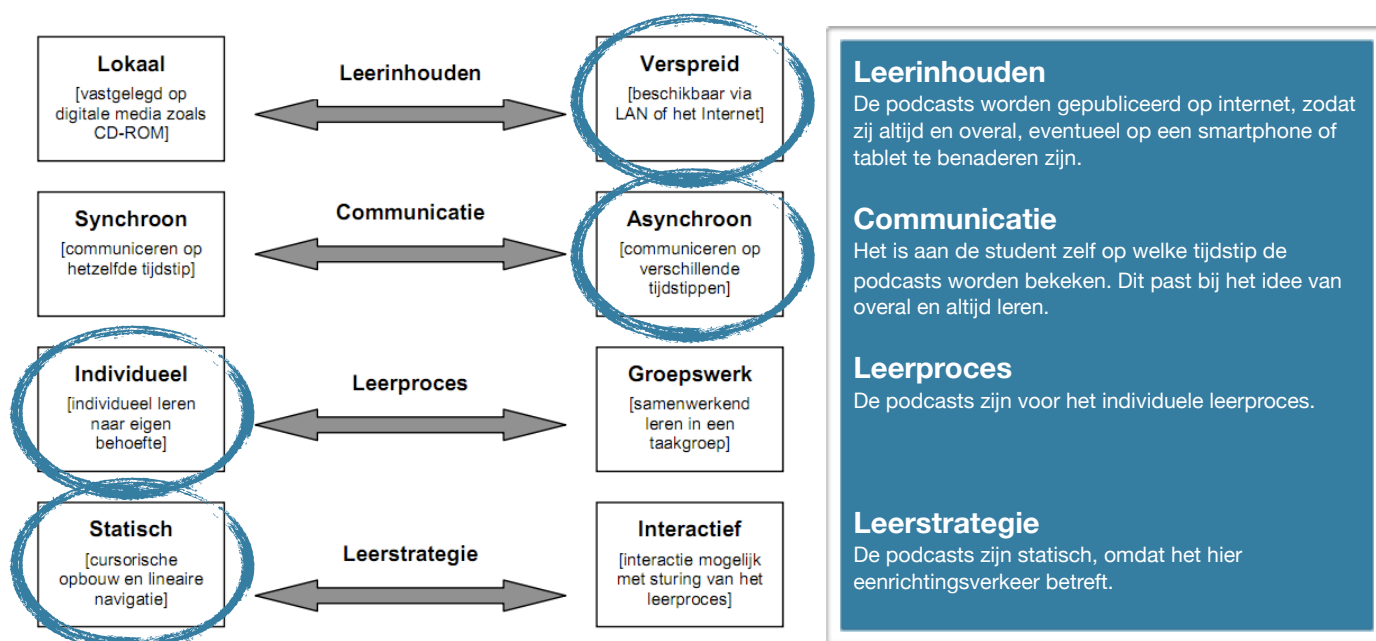
In het eindrapport van het project beschrijft Bretschneider (2010, p. 3) de doelen. Hij schrijft: “De co-assistenten zitten volop in de praktijk en de leer- en tijdsdruk is hoog. Door podcasts aan te bieden, zouden studenten flexibeler zijn om te bepalen wanneer ze iets leren”. Verder wilde Bretschneider dat iedere student tijdens het klinisch onderwijs dezelfde theoretische basis zou krijgen. Hij vond het zonde dat sommige studenten die hun co-schap niet in het VUmc liepen, de uiterst leerzame ochtendgesprekken misten, waarbij een bepaald KNO-onderwerp nog eens extra werd toegelicht. Door het maken van podcasts kon iedere student deze extra uitleg op een toegankelijke manier krijgen.

De tweede doelstelling was dat docenten op het VUmc een bredere kennis over de nieuwe mogelijkheden van creëren van eigen onderwijsmateriaal zouden ontwikkelen (Bretschneider, 2010).

Doelgroep

De doelgroep bestaat in eerste instantie uit alle studenten Geneeskunde van de VU in Amsterdam. De podcasts zijn ook voor andere geïnteresseerden: doordat de podcasts in iTunes staan, zijn ze voor iedereen beschikbaar.

Analyse van de tool

Goede en minder goede punten

In het eerste weekend na de introductie werd Bretschneider gebeld met het bericht dat er maar liefst 30.000 downloads waren. Dat geeft niet alleen aan hoe groot de belangstelling voor de podcasts is, maar ook hoe groot het bereik is door ze te distribueren via iTunes. iTunes maakt het downloaden van podcasts makkelijk, met het iTunes U-account staan alle podcasts van het VUmc op één plek waar geen reclame of rommel tussen staat. Doordat de podcasts worden opgeslagen op een apparaat (iPhone o.i.d.), is de student onderweg niet afhankelijk van een goede mobiele internetverbinding.

De artsen in het VUmc hoefden alleen tijd te maken voor de samenstelling van de inhoud en voor de opname, maar hoefde zich niet bezig te houden met de techniek. Daarvoor werd een projectteam samengesteld. Dit team zorgde voor de middelen, het opnemen van de podcast en de videomontage. Aan het begin liepen de vaardigheden van de projectleden op het gebied van videomontage erg uiteen, maar uiteindelijk konden ze allemaal zelfstandig een videofilm monteren. Tijdens het monteren hadden de projectleden, Bretschneider en twee enthousiaste collega's, regelmatig contact via Skype. Op die manier konden de projectleden elkaar helpen en werd het 'wij-doen-iets-samen-gevoel' versterkt.

Jochen Bretschneider is een echte teamplayer. Hij probeer collega's te enthousiasmeren door te laten zien dat het werkt. Daarover vertelt hij het volgende:

“Een podcast is op zich nog redelijk nieuw, maar wat bijzonder leuk is, is dat veel artsen in het VUmc een iPhone hebben. Als je het dan voor elkaar hebt gekregen om de podcasts in iTunes te krijgen, is het leuk als je je collega kan zeggen: 'Tik maar in'. Dan denkt een collega: 'Wauw, dat is makkelijk!'”

Laten zien dat iets werkt is volgens Bretschneider dus de juiste manier om mensen enthousiast te maken. Door de collegiale sfeer op de werkvloer is de bekendheid van het project snel gegroeid. Afdeling Communicatie besteedde aandacht aan het project en berichten uit de ziekenhuiskrant werden overgenomen op landelijke nieuwssites. Met de groei van het iPhone-gebruik onder Bretschneider's collega's werd het beoogde sneeuwbal effect gerealiseerd. Wel zegt Bretschneider tijdens het interview dat het lastig blijft om draagkracht op de werkvloer te creëren. Volgens hem was het ongeveer even belangrijk om de bekendheid van mobiel leren op de werkvloer te vergroten, dan aantrekkelijk onderwijsmateriaal te ontwikkelen.

Binnenkort wordt nog een extra album in de podcastbibliotheek van het VUmc aangemaakt, waarvoor podcasts worden gemaakt die speciaal aandacht besteden aan het maken van podcasts. Op die manier hoopt Bretschneider dat de drempel om zijn initiatief over te nemen voor zijn collega's wordt verlaagd.

Rol van studenten

Bretschneider deed vooraf aan het project vooronderzoek, zo staat in het eindrapport. Uit het vooronderzoek bleek dat 89% van de studenten de podcasts zouden willen gebruiken. 11% gaf aan er waarschijnlijk geen gebruik van te maken, geen enkele student gaf aan dat 'zeker niet' te doen. Deze percentages gaven aan dat een behoorlijk deel van de studenten interesse had in de podcasts (Bretschneider, 2010).

Er is nog niet gemeten wat de effecten op de leerprestaties van de studenten zijn, maar het feit dat de podcasts zo vaak zijn gedownload, maakt in ieder geval duidelijk dat de studenten de podcasts nuttig vinden.

Rol van andere actoren

Bretschneider (2010, p. 8) geeft in het eindrapport van het project nog een aantal tips voor anderen die een soortgelijk project willen starten.

- “ 1. Het idee is belangrijk, dus wat je wilt bereiken. Pas daarna moet je kijken naar de techniek.
2. Noodzaak: bestaat voor het idee echt behoefte of in ieder geval een brede interesse?
3. Attractiviteit - de “cool-factor” - voor het projectteam en de doelgroep: Dat werkte bij ons door te laten zien dat wij in de bekende iTunes Store ons eigen materiaal met weinig stappen gratis konden plaatsen en door gebruik van Apple-computers.
4. Structuur: Het nauwkeurig uitwerken van de grote projectlijnen, het invullen van de details kan daarna gebeuren. Al in de planning elk detail willen bedenken is vaak niet mogelijk en remt de vooruitgang en flexibiliteit.
5. Onafhankelijkheid: Zorg ervoor, dat voor het slagen niet te veel variabelen (mensen en techniek) nodig zijn. Afhankelijkheid zijn van derden bevordert de vooruitgang nooit en drukt het eigen enthousiasme.
6. Plezier: Het is niet onbelangrijk om ervoor te zorgen dat alle projectleden zich onderdeel van een team voelen. Geef projectleden de ruimte voor hun eigen bijdrage.
7. Wees zorgvuldig met copyrights. De ervaring leert dat podcasts nauwkeurig gecheckt worden door commerciële copyrighthouders. Het zelf maken van goed beeldmateriaal is tegenwoordig niet zo moeilijk. ”

De tool

De podcasts kunnen worden bekeken door in de iTunes Store te zoeken naar 'VUmc'.

Jochen Bretschneider over blended learning

Bretschneider heeft geen heel duidelijke mening over het begrip blended learning. In het interview vertelt hij wel over hoe je een project het beste kunt starten.

Invoering en acceptatie

Over het starten van een project in het kader van blended learning zegt de arts, dat aankloppen bij een managers en vragen om tijd en geld vaak geen zin heeft. Bottom-up werken is het beste, meent hij. Over het starten van een project zegt Bretschneider:

“Ik heb pas een onderzoek gelezen van een professor Bedrijfskunde over wanneer projecten slagen en wanneer ze mislukken. Een ding heb ik in ieder geval onthouden en dat was: begin niet bij de ICT-afdeling of het management als je een project wilt starten. Het idee is bottom-up. Als je aan een groep mensen vraagt of zij willen innoveren, steekt bijna iedereen zijn hand op. Maar als je vraagt: 'Wie wil er veranderen', dan blijven de handen omlaag. Je moet de technische kant zo gemakkelijk mogelijk houden en je hebt mensen nodig die vooruit kunnen kijken en zien dat als ze nu veel tijd investeren, het later makkelijk wordt terugbetaald. Daarnaast is een goede relatie met je collega's erg belangrijk.”

Conclusie

Het project

Met de podcasts voor Geneeskunde-studenten heeft Bretschneider het nodige voor elkaar gekregen. Hij heeft door collega's enthousiast te maken veel bereikt wat betreft het ontwikkelen van eigen onderwijsmateriaal; de podcasts zijn een groot succes. Door een account bij iTunes U is de drempel voor het gebruik van de podcasts laag: ze staan op één overzichtelijke plek en kunnen gemakkelijk worden gesynchroniseerd met de meeste smartphones en tablets. De drukke Geneeskunde-studenten kunnen nu zelf bepalen waar en wanneer ze leren en krijgen in een filmpje op een aantrekkelijke manier uitleg over een diagnose, ingreep of ander moeilijk onderwerp.

Motivaties

De behoefte ontstond om dezelfde theoretische basis aan alle Geneeskunde-studenten te kunnen bieden. Daarnaast wilde Bretschneider met het project docenten vernieuwende ideeën over nieuwe media in het onderwijs laten ontwikkelen. Dit is echter geen motivatie die direct met het doel van blended learning te maken heeft. De eerste motivatie, het bieden van dezelfde theoretische basis, valt in het theoretisch kader onder effectiviteit: studenten van de perifere ziekenhuizen kunnen nu door middel van de podcasts dezelfde kennis krijgen als de studenten in het VUmc.

Uit de case valt op te maken dat de podcasts door het verspreiden via iTunes een behoorlijk bereik krijgen, in het eerste weekend waren er immers 30.000 downloads. Wanneer podcasts zouden worden gemaakt in samenwerking met een of meerdere universiteiten (met eveneens de studie Geneeskunde), zou wellicht door het grote bereik ook nog een flinke efficiëntieslag (lees: kostenbesparing) gemaakt kunnen worden. Hoe groter het bereik van een podcast is, hoe minder het kost om die te maken. De podcasts zouden dan alleen wel moeten aansluiten op het onderwijsaanbod van de betreffende universiteiten.

Invoering en presentatie

Uit deze case blijkt dat de belangrijkste actoren Bretschneiders collega's waren. Hij koos bewust om in zijn vrije tijd te beginnen met het project en bottom-up te werken; hij klopte niet als eerste aan bij zijn manager voor tijd en geld. Door zijn collega's te laten zien dat het werkt, is het project een succes geworden. Ook bij dit project blijkt de technische ondersteuning - in dit geval Apple met iTunes - een belangrijke beïnvloeder. De gebruiksvriendelijkheid van iTunes maakt het gebruik van de podcasts voor studenten erg gemakkelijk. Bretschneider heeft er bewust voor gekozen om zijn collega's niet teveel te betrekken in het technische proces; dat heeft hij met een klein kernteam voor zijn rekening genomen. Naast de goede band met zijn collega's, denk ik dat het feit dat docenten zich alleen maar op de content voor de podcasts hoefden te richten, het project tot een succes heeft gemaakt.

VANGNET

Onderwijs om mee te nemen

Om voor zorgverleners in de ouderenzorg de kloof tussen wetenschap en praktijk te overbruggen, heeft de HU een game ontwikkeld met soap-elementen: VANGNET. De game werd ontwikkeld in samenwerking met studenten en geïmplementeerd in drie verzorgingshuizen.

Vera Habes, docent Verpleegkunde, is de initiatiefnemer van het project. Volgens haar hebben zorgverleners vaak moeite met de wetenschappelijke protocollen die bekend worden verondersteld. Met name in de ouderenzorg, waar de medewerkers veelal ouder (40-55 jaar) en vaak laag opgeleid zijn, speelt dit probleem. Zij blijken uit onderzoek weinig gemotiveerd om veranderingen door te voeren en nauwelijks te reflecteren op hun werk, waardoor de kennis over de protocollen achterblijft. Om de medewerkers deze kennis makkelijker tot zich te laten nemen, is VANGNET, een *serious game* ontwikkeld. In de game wordt de gebruiker verleid om op een speelse manier kennis te maken met de zogenaamde evidence based richtlijnen. Hiermee moet de kloof met de wetenschap overbrugd worden.

In de serious game zijn twee richtlijnen verwerkt, namelijk een richtlijn over preventie van valincidenten en een richtlijn over het herkennen van dementie bij ouderen. De game bestaat uit twee filmpjes van 20 minuten, die zich afspelen in een verzorgingshuis. De films zijn opgedeeld in scènes, waartussen telkens vragen beantwoord moeten worden. Daarmee kan de gebruiker punten scoren. De speler wordt een beetje geholpen door 'oogjes' die wijzen op een kritisch punt, waarmee een duidelijke hint naar het antwoord gegeven wordt. Door de soap-achtige elementen in de game, hopen de makers dat de gebruiker nieuwsgierig wordt naar hoe het verhaal afloopt en daardoor verleid wordt om door te spelen.

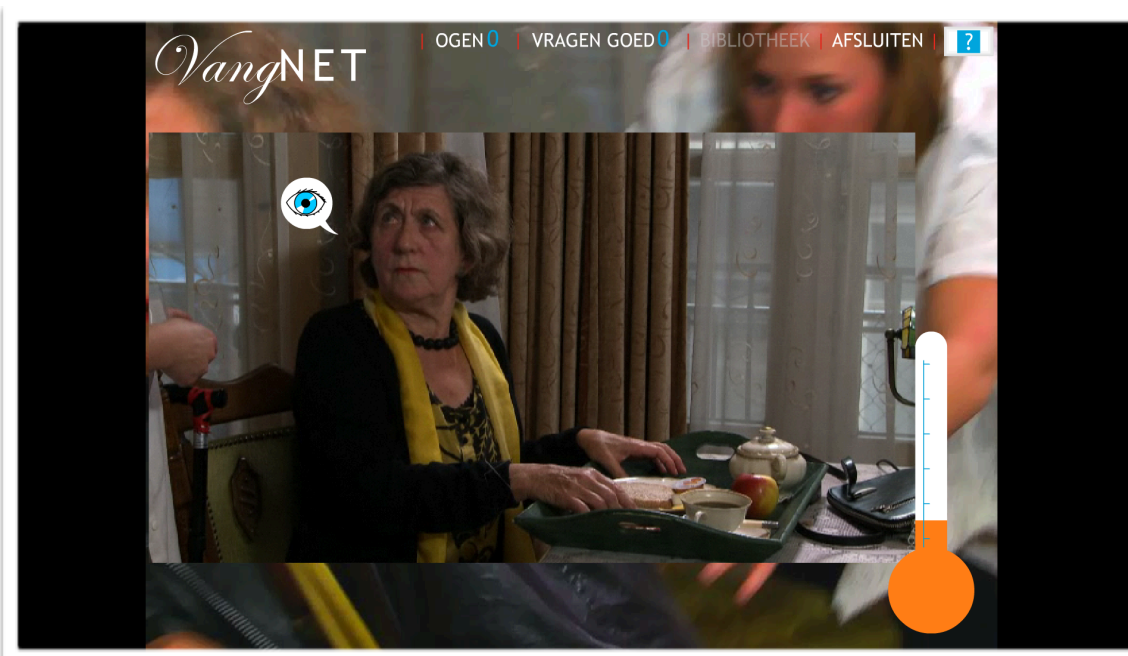
Het project werd geleid door Vera Habes, die in samenwerking met studenten van de HKU en een ROC de game ontwikkelde. De implementatie in de drie verzorgingshuizen werd als afstudeeropdracht gedaan door zeven Verpleegkunde-studenten.

Vera Habes

Vera Habes is docent bij de opleiding Verpleegkunde op de Faculteit Gezondheid. Ze werkte daarvoor

jarenlang als verpleegkundige. Samen met studenten HBO-V, studenten van de HKU en van een ROC maakte zij de *serious game* VANGNET.

Screenshot van de op usb-stick verspreide serious game VANGNET.

Beoogde doelen

In het eindrapport van het project beschrijft Habes (2010) het doel van VANGNET: door de interactie in de game het kritisch denken met betrekking tot de aan te leren gedragsverandering stimuleren.

De doelstellingen van het project werden als volgt geformuleerd:

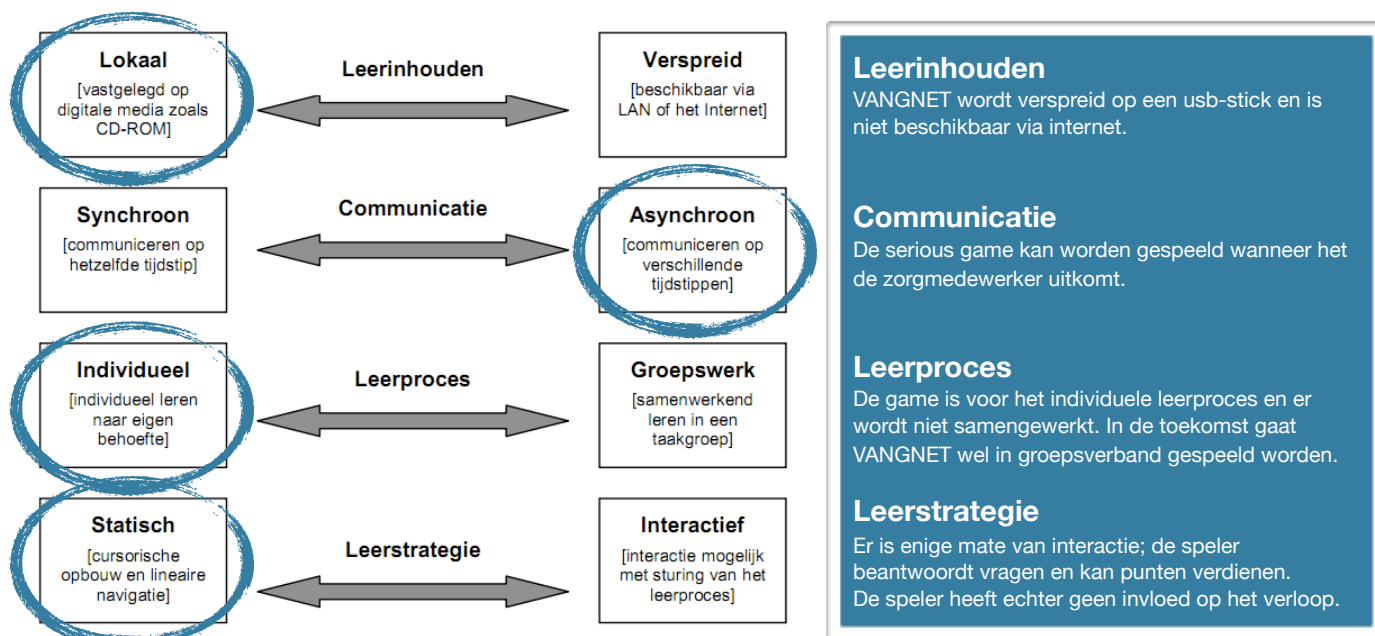
- Ontwikkeling van interactief educatief materiaal ten behoeve implementatie van evidence based richtlijnen in de ouderenzorg;
- ondervanging van de opleidingsproblematiek in de ouderenzorg;
- aansluiting bij de ontwikkelingen in digitale leeromgevingen en serious gaming (Habes, 2010).

Doelgroep

Het project was in eerste instantie bedoeld voor de medewerkers in het verzorgingshuis, maar was tegelijkertijd een mooi project voor verschillende soorten studenten. De doelgroepen van het project waren:

- (Lager opgeleide) werknemers in de ouderenzorg;
- studenten HBO-V (implementeerden de game in de verzorgingshuizen), HKU- en ROC-studenten (ontwikkelde de game) (Habes, 2010).

Analyse van de tool

Goede en minder goede punten

De medewerkers die de game speelden, vonden het leuk en spannend. Het was duidelijk dat de echte videobeelden (in plaats van bijvoorbeeld animaties) met de soap-achtige elementen ervoor zorgden dat de medewerkers die het spel speelden er plezier in hadden.

Er waren wel paar zaken die minder goed gingen. Zo waren er problemen met de techniek; niet iedere computer in het verzorgingshuis had geluid. De studenten hebben dit mooi opgelost door op een provisorische manier een internetcafé te bouwen met hun eigen laptops.

Ook was de game te lang en ook een beetje aan de moeilijke kant. Sommige medewerkers, die enigszins 'digibeeet' waren, vonden het bijvoorbeeld moeilijk om met de muis en het toetsenbord te moeten werken. Doordat zij de game niet op de juiste manier konden bedienen met toetsenbord en muis, verdienden ze geen punten en waren ze erg teleurgesteld. Ook was de game wat aan de lange kant, zo'n 50 minuten. Daarom is besloten dat er per onderwerp maar één filmpje van ongeveer 20 minuten gebruikt moet worden.

De Verpleegkunde-studenten deden onderzoek naar het effect van de game. Zij observeerden het gedrag van de zorgmedewerkers en hielden bij hoe de handelingen op het gebied van valpreventie en herkenning van dementie werden uitgevoerd. Tijdens de nul- en eindmeting turfden zij in drie maanden 140 zorgdossiers en observeerden ze 28 medewerkers. Helaas blijkt uit het onderzoek, dat er geen significant effect is opgetreden met betrekking tot het vroegsignaleren van dementie. Wel is er een verbetering opgetreden bij valpreventie.

Ondanks dat de implementatie niet helemaal soepel ging, waren er wel volgens Habes genoeg significante verbeteringen om te zien dat het project effect had. Met de kennis dat de teamleiders hun medewerkers te weinig hebben gestimuleerd, zijn de effecten volgens haar veelbelovend.

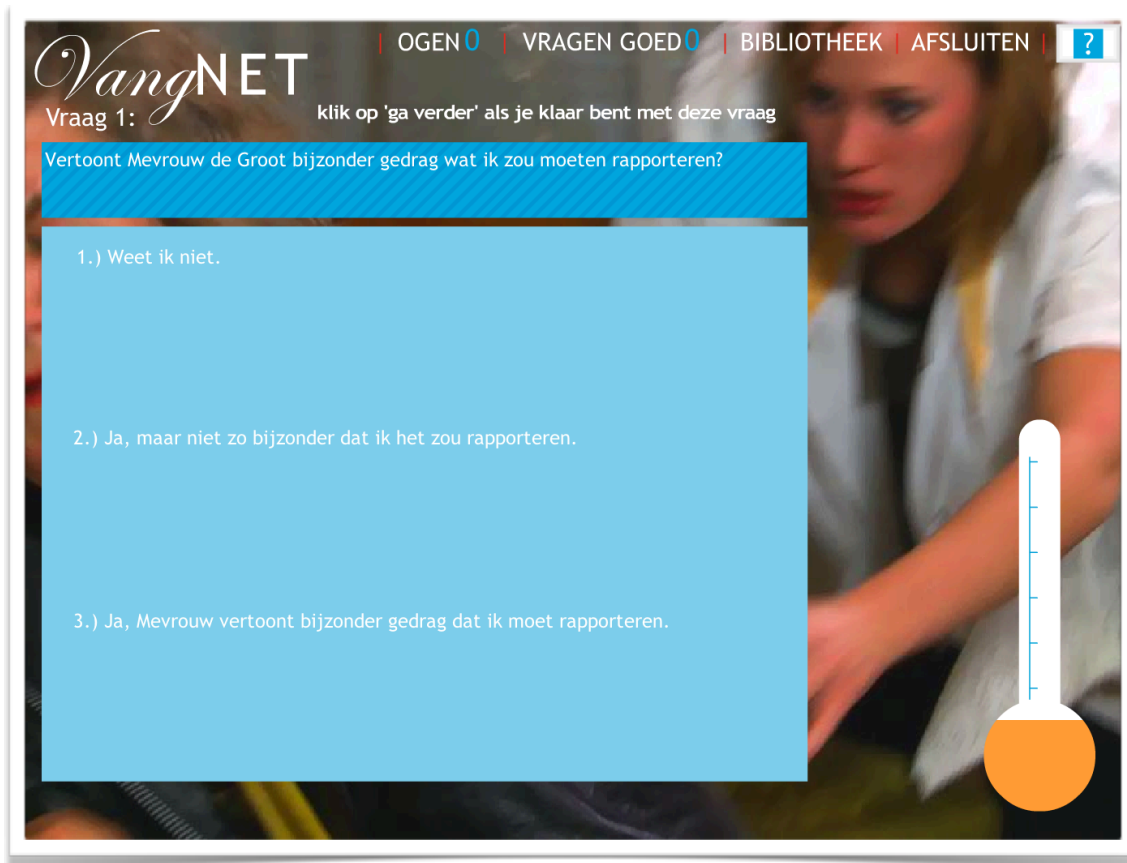
Rol van de zorgmedewerkers

Wat de studenten tijdens de implementatie lastig vonden, waren de soms negatieve reacties van de medewerkers. Om te zorgen dat er genoeg handen aan het bed bleven, hielpen de studenten vier dagen lang in de zorg. Dat had ook als reden om goodwill te creëren bij de medewerkers en reacties als 'Moet dat nou?' te helpen voorkomen. Volgens een ruwe schatting van Habes, vindt zo'n 30% het leuk en interessant, de andere 70% heeft vaak geen zin in dat soort 'onzin'. Het blijft lastig om mensen iets bij te brengen en daarbij blijkt de een van nature veel meer gedreven om iets te leren dan de ander.

Rol van andere actoren

Waar het projectteam ook tegenaan liep, is dat ze de teamleider te weinig bij het proces hebben betrokken, waardoor de implementatie niet soepel verliep. De teamleiders hadden een grotere rol kunnen spelen in de kennisoverdracht bij de medewerkers. Tijdens de ontwikkeling van de game werd ervan uitgegaan, dat de medewerkers al wel enige kennis hadden over het protocol. Echter: omdat de teamleiders het leren van het protocol nooit verplicht hadden gesteld, ontbrak de kennis totaal. Dat maakte de game voor veel medewerkers te moeilijk.

De tool

Screenshot van de serious game VANGNET.

Vera Habes over blended learning

Over blended learning zegt Habes:

“De associatie die ik ermee heb, komt van de Innovatiedag van SURF. Daar was een man die zijn verhaal deed over het nieuwe leren, dat vooral individueel moet zijn. Ook stelde hij dat mobiel leren een grotere rol gaat spelen en studenten waar en wanneer dan ook kennis kunnen opdoen. Hij zei zelfs dat in de toekomst de beste universiteit niet meer een echte universiteit, maar digitaal is. Dat was voor mij nogal 'wow'.”

Invoering en acceptatie

Volgens Habes vinden docenten blended learning interessant en leuk, maar hebben ze ook erg weinig tijd. Volgens Habes moet het management zorgen voor tijd en geld, maar ook enigszins dwingen en en zeggen: ‘Jongens, dit gaan we doen’.

Benodigde informatie en presentatie

Vera Habes verwijst naar haar eigen werkwijze als het gaat over het presenteren van een blended learning tool. Ze ontwikkelde de game en voegde een uitgebreide docentenhandleiding bij. Je kunt niet zomaar van docenten verwachten dat ze een tool zomaar kunnen gebruiken. Daarom moet je een docent niet alleen een tool bieden, maar ook uitleggen hoe de tool werkt en de docent begeleiden in het gebruik ervan. Habes geeft als tip om de tool te presenteren door middel van een filmpje. Een digitale handleiding plus het materiaal beeldend maken, is volgens haar een goede combinatie.

Conclusie

De tool

Serious games zijn nog geen gemeengoed binnen onderwijsinstellingen, maar daardoor niet minder interessant. De serious game VANGNET laat zien dat complexe zaken op een aantrekkelijke manier makkelijk gemaakt kunnen worden, in dit geval voor de zorgmedewerkers. Het effect van de game was niet heel groot, maar dat had volgens Habes vooral te maken met de implementatie. Er zijn volgens haar genoeg significante verschillen in de werkwijze van de zorgmedewerkers om te zeggen dat VANGNET een goede game is. De volgende versie wordt wel iets korter en makkelijker.

Motivaties

Het spel is opgezet om de complexe wetenschappelijk geschreven protocollen op een toegankelijke manier te leren aan de zorgmedewerkers. Als we de motivaties voor blended learning in het theoretisch kader bekijken, valt deze motivatie onder het verbeteren van onderwijskwaliteit (effectiviteit). Door de serious game zijn zorgmedewerkers meer bereid om het protocol tot zich te nemen.

Invoering en presentatie

De belangrijkste actoren zijn in deze case de teamleiders, medewerkers en studenten. Vertaald naar een onderwijsinstelling zijn de medewerkers studenten en de studenten min of meer docent, want de studenten leerden de medewerkers hoe het protocol gebruikt zou moeten worden.

Uit deze case blijkt dat de implementatie een belangrijke rol speelt bij het succes van een project. In dit geval hadden de teamleiders meer betrokken moeten worden bij de invoering; medewerkers moesten achteraf meer worden gestimuleerd om de nieuwe tool en werkwijze toe te passen. Toegespitst op het onderwijs, meent Habes dat vooral managers docenten zouden moeten stimuleren: In de eerste plaats door te investeren in tijd en geld en in de tweede plaats te zeggen: 'Jongens, dit gaan we doen!'.

Over het presenteren van blended learning tools, zegt Habes dat docenten geholpen moeten worden bij het gebruik van de tool; je kunt niet zomaar verwachten dat ze dat zelf al kunnen. Een digitale handleiding bij elke tool is volgens haar een optie.

Project Crossmedialiteit

Cursussen op de shop

Het project Crossmedialiteit is langs verschillende lijnen ontstaan. Het viel De Vries, toen hij in 2009 op de FCJ kwam werken op, dat er bij Journalistiek en Communication & Multimedia Design dat tussen de verschillende mediatypes veel langs elkaar heen wordt gewerkt. Zo is er een kranten- en tijdschriftensectie, een radio- en tv-sectie en een (kleine) internetsectie. Het probleem is dat de indeling vrij traditioneel is, met duidelijke scheidslijnen. Volgens De Vries speelt het probleem niet alleen bij de SvJ (School voor Journalistiek), maar ook bij andere opleidingen.

Het idee van het project Crossmedialiteit is dat de scheidslijnen kleiner worden, dus dat de secties meer met elkaar integreren. Daarnaast krijgen docenten tijd om elkaars cursussen te verbeteren. Er wordt daarbij niet alleen aandacht besteed aan techniek, maar ook gekeken naar de didactische lijnen. De kern van het project Crossmedialiteit is dat enthousiaste docenten goede voorbeelden laten zien van wat mogelijk is met de inzet van nieuwe media in het onderwijs.

De Vries wil twee dingen doen: ten eerste de enthousiaste docenten een impuls geven met tijd en geld en faciliteren met nieuwe middelen, zoals een multimediaal redactiesysteem. Andere docenten, die bijvoorbeeld zeggen 'Het gaat om de content', denken nog niet zo crossmediaal. Opleidingen als DC en CMD, die een wat meer technische inslag hebben, experimenteren al veel met het inzetten van nieuwe media. Andere opleidingen zoals Journalistiek en Communicatiemanagement zijn volgens De Vries traditioneler ingesteld. Hun cursussen heten bijvoorbeeld 'Interviewen', 'Marketing' of 'Taalvaardigheid'; de vakken worden niet voldoende met elkaar gecombineerd. Deze cursussen krijgen een nieuwe impuls van een soort kernteam met enthousiaste docenten, dat nu wordt samengesteld. De Vries is van plan om zo'n acht á negen docenten te zoeken, die verstand van techniek hebben en het leuk vinden om dingen uit te leggen, mensen te motiveren en veel collega's van de andere opleidingen kennen.

Beoogde doelen

- Docenten maken meer gebruik maken van elkaars expertise;
- docenten weten wat de technische mogelijkheden zijn en en zetten die in hun onderwijs in;
- de lessen worden meer crossmediaal van aard. Door verschillende lesstijlen aan te bieden wordt het onderwijs gevarieerder.

Doelgroep

De doelgroep van het project bestaat uit alle docenten van de FCJ.

Goede en minder goede punten

Met het project Crossmedialiteit wordt op de FCJ al een aardige stap gemaakt in de richting van blended learning. Ten eerste kan bij de minder enthousiaste docenten op het gebied van nieuwe media behoefte worden gecreëerd, doordat enthousiaste docenten succesvolle voorbeelden laten zien. Het idee is, dat vervolgens elke opleiding twee cursussen uitkiest: een goede waarop de opleiding trots is en een cursus waarbij een docent nog wel wat hulp kan gebruiken. De docenten krijgen de gelegenheid om elkaars cursussen te verbeteren; hierdoor krijgen docenten inzicht in de mogelijkheden van nieuwe media in hun colleges en kunnen zij van elkaar leren.

Peter de Vries

Peter de Vries is instituutsdirecteur van het Instituut voor Media, waaronder de opleiding Journalistiek valt.

Hij 'trekt de kar' bij het project Crossmedialiteit. Hiervoor werkte De Vries als hoofdredacteur van meerdere regionale kranten.

De Vries zegt niet alleen te willen investeren in tijd, maar ook in middelen. Zo komt er bij Journalistiek een multimediaal redactiesysteem, waarmee de scheidslijnen tussen de verschillende disciplines (radio/tv, krant en internet) kleiner worden. Ook krijgen docenten met vernieuwende ideeën extra tijd om een project tot een succes te volbrengen.

Volgens De Vries kan het onderwijs op de FCJ ook efficiënter worden, wanneer docenten meer gebruik maken van elkaars expertise. Hij noemt als voorbeeld:

“Laatst was er een docent, die tweeënhalf uur bezig was om een Flash-filmpje in Powerpoint te monteren. Dat neem ik niet kwalijk, maar 'be smart' en vraag het even aan de technici beneden. Die geven hun koffiepas mee en tegen de tijd dat je terug bent is het klaar. Het is dus niet alleen een kwestie van tijd, maar ook een kwestie van vertrouwen en elkaar kennen.”

Omdat het project nog gestart wordt en het effect nog niet is gemeten, is het moeilijk om iets te zeggen over de zwakke punten van dit project.

Rol van actoren

Volgens De Vries is de benadering van docenten per opleiding essentieel. Zo zijn docenten van Digitale Communicatie of Communication & Media Design volgens hem vaak technischer en meer bedreven met nieuwe media. Op het gebied van nieuwe media kun je daar allerlei dingen proberen; dat vinden docenten ook leuk. De Vries zegt, dat bij andere, meer traditioneel ingestelde opleidingen zoals Communicatiemanagement, probeersels en experimenteren juist averechts zouden kunnen werken. Dergelijke opleidingen moeten geen pilots doen die misschien wel mislukken, maar een goed voorbeeld laten zien en zeggen 'Zo simpel is het'. Niet proberen dus, maar door te laten zien dat iets een positief effect heeft docenten motiveren en stimuleren, meent De Vries.

Peter de Vries over blended learning

Invoering en acceptatie

De Vries zegt dat managers, docenten en studenten de belangrijkste actoren zijn. Maar de ICT-ondersteuning moet niet vergeten worden, ICT is een afdeling die vaak wordt onderschat. De ICT-afdeling kan ook hier een beïnvloeder worden genoemd.

Benodigde informatie en presentatie

Hoewel De Vries geen docent is, heeft hij wel een idee over hoe je het gebruik van blended learning onder docenten zou kunnen stimuleren. Hij geeft als voorbeeld:

“Je hebt docenten die het prima vinden om, zeg maar, de motorkap open te trekken en zelf de olie te verversen. Maar je hebt ook docenten die zeggen: 'Mijn band is lek, ik moet naar de garage'. De groep waarbij de band lek is en naar de garage gaat, daar moet je je niet op richten, dat is niet interessant. Voor jou is de groep die zelf de olie ververst interessant, een soort blended learning voor dummies in vijf stappen. Dus hoe veilig ze zich voelen bij techniek is belangrijk. Een ander belangrijk ding is tijd. Hoeveel tijd is nodig voor de voorbereiding? Als een docent drie weken moet sleutelen voordat een tool werkt, moet hij dat wel weten. Daarnaast is de supportstructuur belangrijk. Een docent moet weten waar hij terecht kan als iets mis gaat.”

Over hoe blended learning tools het beste ontsloten kunnen worden, denkt De Vries dat een website misschien niet zo handig is, omdat het bekijken ervan (relatief) veel inspanning vergt: Hij zegt:

“Ook docenten zijn wat dat betreft net studenten. Je moet iets kant-en-klaar aanreiken en dan gaan ze aan het werk, of ze pakken het pas op als ze ook daadwerkelijk geïnteresseerd zijn. Een workshop heb je als eerste instrument nodig om interesse te kweken. Je moet daarbij goede voorbeelden laten zien. Kijk naar hoe je zelf leert als student: Soms gooi je een boek in de hoek, of lees je het pas als je van een andere student hebt gehoord dat het een goed boek is. Of je pakt het pas als je snapt waarom je het boek nodig hebt. Door middel van workshops kun je de interesse kweken en docenten en managers enthousiast maken.”

Conclusie

Het project

Op de FCJ worden al veel dingen ondernomen om het onderwijs te vernieuwen. Docenten met goede voorstellen krijgen tijd en geld en de infrastructuur (zoals een redactiesysteem) wordt hier en daar vernieuwd. Daarnaast creëren docenten de behoefte voor het inzetten van nieuwe media bij hun collega's door goede voorbeelden te laten zien. Ook worden cursussen meer crossmediaal opgezet, waardoor het onderwijs meer themagericht wordt; vakken versmelten met elkaar, zodat de scheidslijnen kleiner worden.

Motivaties

Het doel van dit project is vooral expertise: docenten moeten het nut inzien van blended learning en door goede voorbeelden zien dat het werkt. Om blended learning vervolgens toe te kunnen passen, moeten als eerste sommige cursussen op de schop. Docenten waarvan de cursussen nog wat traditioneler zijn opgezet, krijgen daarbij hulp van hun meer enthousiaste collega's.

In het kader van het onderwijs op de FCJ, is de motivatie voor het verbeteren van de cursussen effectiviteit: door cursussen meer crossmediaal te maken, wordt het lesaanbod gevarieerder en sluit het beter aan bij de behoefte van de student. Het kan echter zo zijn, dat de directie van de FCJ ook kostenbesparing (deels) als reden heeft en in de toekomst meer wil besparen op uren van docenten. Hier kunnen we geen uitspraak over doen, omdat ik hierover niet gesproken heb met De Vries.

Invoering en presentatie

De belangrijkste actoren bij dit project zijn de managers en docenten. Managers, omdat zij het project moeten faciliteren met tijd en geld en omdat zij een team moeten vormen van docenten die enthousiast zijn over nieuwe media. De docenten zijn belangrijk, omdat die elkaars cursussen zullen beoordelen en elkaar moeten stimuleren. Daarbij meent de Vries dat 'de groep die met de auto naar de garage gaat', in eerste instantie niet zo belangrijk is. Volgens hem dienen als eerste de docenten die 'zelf de motorkap opentrekken', oftewel bereid zijn om te experimenteren met nieuwe media, te moeten starten met projecten en vervolgens goede voorbeelden laten zien aan hun meer traditioneel ingestelde collega's.

Een belangrijk punt dat De Vries noemt, is het onderscheid tussen de verschillende opleidingen. De ene opleiding is traditioneler opgezet dan de andere en docenten dienen ook anders benaderd te worden. De meer technische docenten van DC en CMD zullen wellicht ook het voortouw nemen binnen de FCJ, waarna andere docenten (hopelijk) zullen volgen. Daarnaast geeft De Vries aan dat de ICT-afdeling niet vergeten moet worden.

De Vries meent dat bij het invoeren van blended learning communicatie alleen niet voldoende is. Naast het presenteren van BLT's heb je volgens hem als eerste workshops nodig om de interesse voor blended learning te kweken bij docenten.

4.2 Expert interviews

Omdat ik veronderstel dat blended learning alleen een succes kan worden wanneer docenten het belang ervan inzien, besteden we in het onderzoek extra aandacht aan de acceptatie en invoering van blended learning. Als eerste vertelt Patrick van der Bogt over de voordelen van blended learning en hoe dat naar zijn idee het beste kan worden ingevoerd op de FCJ. Vervolgens vertelt Rob Postma waarom hij enigszins sceptisch tegenover blended learning staat.

Patrick van der Bogt over blended learning

“Het is eigenlijk een definitiekwestie. Maar wat mij bevalt aan de term 'blended learning' is toch wel het learning-gedeelte. Dat sluit aan bij mijn visie, ik vind namelijk dat leren centraal moet staan. Ik denk dat ik als docent verplicht ben om mezelf telkens de vraag te stellen wat leren is en wat leren inhoudt. Ik schaam me er niet voor om te zeggen dat er heel veel aspecten zijn aan het leren die ik niet zo goed weet. Wat ik weet van leren is wat ik zelf heb ervaren. Ik heb de basisschool doorlopen in de jaren '80, waar ik met een computertje een Aardrijkskunde-toets heb gemaakt, waar je met een helikopter moest vliegen naar de stad die werd aangegeven. Is dat dan ook blended learning?”

Van der Bogt is dus voorstander van blended learning en, naar eigen zeggen, 'groot tegenstander' van het formele, traditionele leren. Hij vindt dat het frontaal lesgeven aan grote groepen mensen ontmoedigt om te leren; het haalt mensen uit de context waarin ze dat normaal gesproken doen. Het lerend vermogen van een student heeft volgens Van der Bogt vitaliteit en energie nodig, maar door de “gedecontextualiseerde ruimte” van een klaslokaal, ziet Van der Bogt de vitaliteit en energie uit mensen wegstromen. Volgens Van der Bogt is het moeilijk het onderwijs anders vorm te geven, omdat men in Nederland nou eenmaal grote groepen mensen van een diploma wil voorzien.

Beoogde effecten

Volgens Van der Bogt is een groot voordeel van blended learning dat het een gevarieerder aanbod van onderwijs mogelijk maakt. Hij zegt:

“Er staat bijvoorbeeld 40 uur voor een vak. Dan geef ik zes weken effectief les en de zevende week is er bijvoorbeeld een toets- of feedbackactiviteit. In het rooster wordt dan twee uur opgenomen voor een college. De rest kan ik zien als voorbereidings- en nakijktijd voor dat college. In die trechter van die twee uur probeer ik dan alles over te dragen. Je zou ook creatiever met die tijd om kunnen gaan om een wat gevarieerder aanbod te bieden. Daarin kunnen die digitale tools bijvoorbeeld ook ingezet worden in de tijd dat ik er even niet ben. Ik denk dat we deze kant op moeten denken.”

In het interview meent Van der Bogt, dat als het om blended learning gaat, vooral de discussie moet worden gevoerd over wat leren precies is; daarover moet een gedeelde visie worden ontwikkeld. De argumenten voor blended learning en de vormgeving van het onderwijs moeten volgens hem gestoeld zijn op kennis over wat leren precies inhoudt. De discussie moet eigenlijk worden verankerd in de organisatie.

Patrick van der Bogt

Patrick van der Bogt is zowel docent aan de HU als de HvA en is expert op het gebied van organisatiekunde. Samen met

Manon Beetstra heeft hij het project 'Animaties als contentdragers' geleid.

Invoering en acceptatie

Rol docenten

Niet alle docenten zitten te wachten op het gebruik van nieuwe media in hun lessen. Volgens van der Bogt is het te verklaren dat sommige docenten zich hiertegen afzetten. Veel docenten zijn opgegroeid met een bepaalde leercultuur, waarin kennis voor het langetermijngeheugen de boventoon voerde. De nieuwe manier van werken - vooral dingen opzoeken met Google (partiële aandacht) - vergt een andere manier van werken. Docenten beschermen hun eigen 'ouderwetse' leercultuur tegen de gewenste leercultuur van nu, die in onze samenleving is ontstaan door het aanbod van zoveel media. Omdat identiteiten erop zijn gericht zichzelf in stand te houden, is de soms wat afkerende reactie van docenten normaal, vindt Van der Bogt. Ook zegt hij hierover:

"Je zou kunnen zeggen dat het hele blended learning idee ruimte maakt in de hoofden van docenten of onderwijsgeevenden om niet te blijven vastzitten in dat oude stramien. Dat oude stramien heeft een hele tijd gewerkt, maar dat barst een beetje uit zijn voegen. Ik zie twee soorten reacties, namelijk nieuwsgierig zijn en op zoek gaan naar andere dingen (zo zie ik mezelf ook wel) en mensen die de traditionele manier nog strakker aan willen zetten. Vanuit mijn perspectief zijn ze zich aan het afzetten, maar vanuit hun perspectief zijn ze hun manier aan het beschermen."

Van der Bogt zegt dat het moeilijk kan zijn om alle docenten blended learning te laten toepassen. Wel kunnen alle docenten ervan leren: het maakt hen bewust van hun identiteit en van wat hun rol als docent is. Ze kunnen zich altijd afvragen: "Wat kan ik daaruit halen om mijn onderwijs te verbeteren?"

Rol studenten

Iedere student heeft een andere leerstijl, zegt Van der Bogt. De een leert liever uit een boek, de ander luistert liever naar de persoon die tegenover hem staat. Blended learning zou door de inzet van verschillende media ook meer tegemoet kunnen komen aan de verschillende leerstijlen van studenten. Maar veel scholen zijn bezig met het onderwijs te standaardiseren. Volgens Van der Bogt kan het misschien ook niet anders: iedere student moet gelijke kansen krijgen en op dezelfde valide manier zijn diploma kunnen halen. Het zorgt er echter wel voor, dat niet iedere student optimaal bediend kan worden in zijn soort leerstijl.

Volgens Van der Bogt hechten veel studenten waarde aan de duidelijkheid en structuur van het traditionele onderwijs. Dat wil volgens hem niet zeggen, dat je alleen maar les kunt geven aan klassen van dertig studenten. Bij het inzetten van digitale tools moet duidelijk zijn of een tool verstoring kan aanbieden in de structuur en duidelijkheid van een les.

Benodigde informatie en presentatie

Volgens Van der Bogt moet dus in eerste instantie een discussie worden gevoerd over wat leren precies is. Over het format dat het Crossmedialab heeft bedacht om BLT's te presenteren is Van der Bogt echter positief:

"Ondertussen kunnen we natuurlijk kijken naar welke tools het meest geschikt zouden zijn met voor- en nadelen en welke leerstijlen ze ondersteunen. Die kunnen we aanbieden aan mensen en uitleggen hoe ze de tools moeten inzetten. Maar als ze goed kunnen leren over wat leren is, kunnen ze die tools ook beter inzetten"

Als een docent een les moet voorbereiden, dient een docent volgens Van der Bogt al eerste te weten welke kennis en vaardigheden een hij wil overbrengen. Daarnaast moet een docent weten hoe hij afwisseling kan aanbrengen in werkvormen, zodat je zowel de 'dromers' als de 'doeners' aanspreekt, stelt hij.

In het format dat het Crossmedialab ontwikkelt moet de volgende informatie staan: welke rol het contactmoment speelt ten aanzien van de inhoud die moet worden overgebracht, hoe dit zich verhoudt tot een online-omgeving of 'veldopdracht', welke leerstijl de tool aanspreekt en hoe je studenten een gevoel van succes kunt geven door middel van beloning.

Conclusie

Patrick van der Bogt verklaart dat sommige docenten het nut van nieuwe media niet begrijpen: zij beschermen hun eigen leercultuur en dat is volgens Van der Bogt ook logisch. Hij stelt dat de discussie over 'wat leren leren is' als eerste gevoerd moet worden. De discussie moet volgens hem overal in de faculteit gevoerd worden, zowel onder docenten, managers als directie en min of meer geïntegreerd moet worden in de cultuur van de organisatie. De argumenten voor het inzetten van blended learning en de vormgeving moeten gestoeld zijn op de kennis over wat leren leren is.

Niet alle docenten zullen volgens hem meteen nieuwe media gaan inzetten, maar wel elke docent kan van de discussie leren; "Het maakt ruimte in hun hoofden en ze kunnen eruit halen wat er moet gebeuren om hun onderwijs te verbeteren", zegt hij. Van der Bogt stuurt daarmee - denk ik - aan op het idee dat docenten bewuster keuzes moeten maken bij het opzetten van een cursus en constant op zoek moeten gaan naar de juiste 'blend', waarbij volgens Fransen en Swager (2007, p. 8) keuzes op het gebied van leerinhouden, communicatie, het leerproces en didactische strategieën constant moeten worden afgewogen.

Als eerste zou volgens van Der Bogt dus een discussie moeten worden gevoerd over wat leren leren is. Vervolgens meent hij dat een format zoals het Crossmedialab dat beoogt prima is. Het kan volgens hem een handvat bieden voor docenten door uit te leggen hoe tools werken en wat de effecten zijn. De tips van Patrick nemen we mee bij het maken van het format in het tweede deel van het onderzoek.

Rob Postma over blended learning

Als ik Postma vraag wat blended learning volgens hem is, antwoordt hij:

“Soms ben ik, maar dan in de oerbetekenis als didactisch hulpmiddel, al eens aan het kijken of we dat zouden kunnen gebruiken. Maar ik geef vaardigheidstrainingen en dan is dat eigenlijk lastig. Het zijn directe confrontaties waarop je moet handelen en reageren. Waar ik tegenaan loop: als je kijkt naar HBO-onderwijs, zit daar een groot verschil in met het WO, waar het vooral om kennisoverdracht gaat. Ik denk dat e-learning daar veel makkelijker toe te passen is. Bij ons worden nu colleges opgenomen. Ik denk dan: is dat wel e-learning? De colleges gaan gewoon door en ze kunnen die later nog eens bekijken. De meerwaarde is alleen dat ze naast het boek ook alleen het college nog eens kunnen bekijken. Is dat nou een methodisch hulpmiddel, of didactisch? Volgens mij methodisch en dus geen e-learning.”

Rob Postma

Rob Postma is waarnemend opleidingsmanager van de opleiding Bedrijfscommunicatie. Hij geeft vooral vaardigheidstrainingen, zoals presenteren en vergadertechniek. Samen met zijn collega's werkte hij aan het nieuwe curriculum voor de eerstejaars studenten.

Beoogde effecten

Over blended learning zegt Postma dat, als het echt toegevoegde waarde heeft, je als professional moet erkennen het te moeten doen. Postma blijkt enigszins sceptisch over het begrip blended learning. Hij gebruikt vooral het begrip e-learning, maar weet niet precies wat hieronder valt of wat de mogelijkheden ervan zijn. Dit blijkt uit het feit dat e-learning volgens hem vooral toegepast zou kunnen worden bij kennisoverdracht en niet bij vaardigheidstraining. Ook stelt Postma dat wanneer een tool methodisch en niet didactisch is, het niet onder e-learning valt.

Invoering en acceptatie

Rol docenten

Blended learning zou volgens Postma de kwaliteit van het onderwijs wel kunnen verbeteren, maar dan alleen wanneer studenten het college thuis beter voorbereiden. Over theoretische vakken, waar blended learning volgens hem vooral te passen is, zegt hij:

“Als het gaat om vakken die wel theoretischer zijn, moet je naar twee dingen kijken: of die vakken wel goed worden gegeven, want ik vind dat in theoretische vakken veel meer aan de hand van thuis bestudeerde zaken moet gebeuren. Het moet niet zo zijn dat een docent alleen maar z'n lesje afdraait, of eigenlijk alleen vertelt wat in het boek staat. Op het moment dat de docent een stuk stof heeft bestudeerd, moet hij dat vertalen naar de praktijksituatie en aanvullen met tijdsvoorbeelden. Dat is dan weer lastig met e-learning.”

Volgens Postma worstelen veel docenten met wat didactiek precies is. Er zijn op de FCJ maar weinig docenten met een educatieve opleiding en weten daarom niet zo goed hoe zij hun cursus moeten opzetten. Voor het nieuwe BC-curriculum werkt het BC-docententeam samen met Pieter Mosterd, een echte 'onderwijsgoeroe'. Hij helpt docenten met het verbeteren van hun cursussen en het eerstejaars BC-curriculum.

Rol studenten

Postma denkt dat studenten helemaal niet zitten te wachten op blended learning. Het vergt volgens hem teveel verantwoordelijkheid van studenten. Hij zegt:

“Als ik kijk hoe studenten nu functioneren is dat beperkt tot de stof die ze krijgen. Sommige docenten hebben geprobeerd om bijvoorbeeld via Facebook studenten met elkaar over de stof te laten praten. Het enige waar studenten het over hadden was een uitje met de klas, of ze waren elkaar er belachelijk aan het maken. Veel studenten hebben al moeite met de manier waarop het nu gaat en nog meer eigen verantwoordelijkheid willen ze denk ik niet. Studenten hebben behoefte aan structuur.”

Benodigde informatie en presentatie

Volgens Postma zijn veel docenten al aan het experimenteren met nieuwe media in het onderwijs; het invoeren van blended learning vergt dan ook niet echt een cultuurverandering. Postma ziet echter liever dat docenten zich als eerste gaan verdiepen in wat didactiek is dan dat zij zich richten op blended learning tools.

Conclusie

Postma is enigszins sceptisch over blended learning. Dit is begrijpelijk, want Postma geeft vooral vaardigheidstrainingen als vergadertechnieken, samenwerken en presenteren. Voor dit soort vakken ziet Postma het belang van blended learning niet in; het zijn dingen die je volgens hem in een klaslokaal moet ervaren en digitale tools zouden daar volgens hem niet aan bijdragen.

De tweede reden dat Postma in bepaalde mate kritisch staat tegenover blended learning, is wellicht dat zijn opvatting van het begrip blended learning wat strikter is dan de door mij gekozen werkdefinitie. Zo duidt Postma erop, dat blended learning vooral kan worden ingezet voor kennisoverdracht, de visie die in het theoretisch kader door Reinmann-Rothmeier *distributing* wordt genoemd. Volgens het model van Reinmann-Rothmeier kan e-learning ook worden ingezet voor *interacting* en *collaboration*; niet alleen voor *distributing* (kennis overdragen), waarop Postma duidt. Volgens Postma valt weblecturing bijvoorbeeld niet onder e-learning, maar is het een methodisch hulpmiddel. We kunnen hieruit opmaken dat Rob Postma bij blended learning vooral associaties heeft met het e-learning gedeelte, dus het toepassen van techniek. Omdat hij vindt dat het didactisch aspect eigenlijk het belangrijkste is, staat hij waarschijnlijk wat kritischer tegenover het begrip blended learning. Het kan een idee zijn om in de eventuele workshops aandacht te besteden aan de theorie van blended learning. Dit kan ervoor zorgen dat de docenten begrijpen dat blended learning juist succesvol kan zijn door de combinatie van techniek (e-learning) en de didactische aspecten van het traditionele onderwijs.

Andere waardevolle informatie die Postma geeft tijdens het interview, is dat er volgens hem relatief weinig docenten op de FCJ zijn met een didactische opleiding. Hij zegt dat sommige docenten het daarom moeilijk vinden om een cursus te ontwikkelen. In het theoretisch kader staat dat het moeilijk is om de juiste ‘blend’ te maken, omdat telkens afwegingen ten opzichte van leerinhouden, communicatie, het leerproces en de strategie moeten worden gemaakt. Wanneer docenten weinig van didactiek weten omdat zij daarin niet geschoold zijn, is het voor docenten op de FCJ dus waarschijnlijk moeilijk om de juiste ‘blend’ te maken.

4.3 Conclusie deel 1

In de conclusie van het eerste deel van het onderzoek, trekken we conclusies over de inhoud van de case studies en expert interviews. Met deze conclusies worden de subvragen van het onderzoek beantwoord.

Blended learning tools in het hoger onderwijs

In de case studies hadden vier van de vijf cases een blended learning tool als onderwerp (in het project Crossmedialiteit gaat het niet over een specifieke BLT). Deze blended learning tools werden (deels) ontwikkeld met de subsidie van Stichting SURF. De subsidies voor deze projecten werden toegekend na de beoordeling van het projectvoorstel door een deskundige jury; blijkbaar zijn deze cases aangemerkt als goede voorbeelden door ter zake deskundigen.

De cases die ik heb geanalyseerd komen voort uit een kleine steekproef. Na de case studies hebben we nog geen volledig beeld welke tools een onderwijsinstelling allemaal kan gebruiken, maar ze geven wel een indicatie van wat de mogelijkheden en succesfactoren kunnen zijn bij het toepassen van blended learning. De blended learning tools, die in de cases worden genoemd, dienen ook vooral als 'opstapje' om de subvragen 2 t/m 5 te kunnen beantwoorden.

Motivaties

In het theoretisch kader worden vier motivaties genoemd voor het toepassen van blended learning: kostenbesparing (efficiëntie), betere onderwijskwaliteit (effectiviteit), toegankelijkheid en het feit dat studenten blended learning verwachten en willen. Na het bekijken van de vijf cases kunnen we stellen dat de motivaties in het theoretisch kader uitputtend zijn.

Voor het ontwikkelen van de blended learning tools uit de cases wordt als (hoofd)motivatie drie van de vier keer effectiviteit genoemd. Zowel bij de YouTube-clips, serious game VANGNET en de podcasts is het hoofddoel de onderwijskwaliteit (effectiviteit) te verbeteren. Dit houdt in dat studenten, wanneer ze de tool gebruiken, beter of meer zullen studeren met behulp van de BLT. Het live-taggen van weblectures dient met name voor een betere toegankelijkheid: de weblectures worden geïndexeerd en zijn daardoor vanaf nu doorzoekbaar.

In geen van de cases wordt kostenbesparing/efficiëntie als doel genoemd. De laatste motivatie uit het theoretisch kader 'Studenten willen en verwachten blended learning', wordt tijdens de interviews niet specifiek als motivatie genoemd. Het blijkt wel uit alle cases dat de betreffende BLT's tegemoet komen aan het mediagedrag van de studenten (in het geval van VANGNET de zorgmedewerkers) en daarmee aansluiten bij hun behoeftes.

Belangrijke actoren

In het theoretisch kader worden voor het invoeren van blended learning vier relevante actoren genoemd, namelijk studenten, docenten, managers en onderwijsontwikkelaars. In de case studies worden dezelfde actoren genoemd; daarmee zijn de actoren in het theoretisch kader uitputtend. Het blijkt wel dat er naast de relevante actoren, beïnvloeders een belangrijke rol kunnen spelen. Zo zegt Peter de Vries dat de ICT-afdeling vaak wordt onderschat, maar wel belangrijk is, omdat zij moeten zorgen voor een goede technische infrastructuur. Externe partijen kunnen ook een belangrijke beïnvloeder zijn, wanneer het ontwikkelen van een BLT (deels) wordt uitbesteed, zoals bij het ontwikkelen van de live-tagtoepassing voor de weblectures of het ontwikkelen van een serious game.

We kunnen over de actoren uit de case studies een aantal zaken concluderen:

Studenten

Studenten zijn een belangrijke actor, zij 'consumeren' immers de blended learning tools die hen worden aangeboden. Het is moeilijk te peilen of studenten zitten te wachten op blended learning en wat hun behoeftes precies zijn. Willen ze vrijheid en altijd en overal kunnen leren, zoals in de theorie staat? Of hebben ze toch behoefte aan structuur, zoals Rob Postma in het

interview noemt? Volgens Manon Beetstra ervaren studenten haar YouTube-clips vooral als service, maar studeren zij er niet veel beter door. Er zal nog verder moeten worden onderzocht of studenten op blended learning zitten te wachten en op welke manier zij het onderwijs het liefst zouden zien.

Docenten

Docenten spelen de hoofdrol bij het toepassen van blended learning, zij moeten immers de colleges voorbereiden, een relevante tool kiezen en deze zo effectief mogelijk inzetten. Veel docenten gebruiken zelf weinig nieuwe media en zijn daardoor onzeker om deze in hun lessen te gebruiken. Zoals in het theoretisch kader wordt uitgelegd, moeten docenten voor ieder college de juiste 'blend' zien te maken, die afhankelijk is van leertheorieën, didactische strategieën en leerstijlen. De vraag is, of docenten op de FCJ dit al wel kunnen. Volgens Rob Postma hebben maar weinig docenten op de FCJ een didactische opleiding genoten, waardoor niet iedere docent even goed is in het ontwikkelen van een cursus. Peter de Vries geeft daarbij aan dat er tussen docenten veel verschil zit: docenten van de meer technische opleidingen (DC en CMD) hebben wel vaak gevoel voor nieuwe media, maar docenten van de meer traditionele opleidingen (CM en Journalistiek) veel minder.

Van de geïnterviewden blijkt Rob Postma (manager en tevens docent) enigszins sceptisch tegenover blended learning te staan. Dat kan enerzijds komen, omdat hij nieuwe media nooit heeft hoeven/willen gebruiken voor de vaardigheidstrainingen die hij geeft; anderzijds kan het komen doordat hij het begrip blended learning anders interpreteert. Ik heb in totaal zeven mensen geïnterviewd, waarvan er slechts één minder enthousiast is over blended learning. Concluderen dat er een groep kritische docenten ten aanzien van blended learning is op de FCJ, kan daarom niet. Het is echter goed mogelijk, dat er meer docenten, managers en onderwijsontwikkelaars zijn, die niet precies weten wat de voordelen van blended learning zijn en het daarom ook niet toepassen.

Managers

Managers worden tijdens de interviews wel genoemd, maar er wordt eigenlijk niet meer verteld dan dat zij moeten faciliteren en stimuleren. Volgens de meeste geïnterviewden dienen managers docenten bij het ontwikkelen van een tool te faciliteren met tijd en geld. Als het gaat om de presentatie van BLT's door middel van een format, wordt in de interviews ook aangegeven dat docenten graag willen weten waar zij aan toe zijn: ze willen blended learning wellicht inzetten, maar willen daarvoor wel weten in hoeverre zij tijd en/of geld krijgen.

Over de rol van managers is wat betreft het stimuleren nog wel wat discussie. Zo geeft Jochen Bretschneider aan dat bij het invoeren van blended learning bottom-up werken het beste is; de andere geïnterviewden stellen ook dat het beste resultaat bereikt wordt wanneer enthousiaste docenten goede voorbeelden laten zien. Vera Habes zegt min of meer het tegenovergestelde en duidt op een top-down benadering: volgens haar moet een manager juist docenten stimuleren door te zeggen 'Jongens, dit gaan we doen'. Aan de invoering van blended learning besteed ik meer aandacht in de volgende paragraaf.

Onderwijsontwikkelaars

Onderwijsontwikkelaars dienen bij de vormgeving van het onderwijs te letten op de juiste 'blend'; zij spelen de hoofdrol in het maken van keuzes over leermethodes, leerstijlen en didactische strategieën, zo staat in het theoretisch kader. Uit het project van Manon Beetstra blijkt, dat onderwijsontwikkelaars tevens kunnen functioneren als 'hub': ze kunnen andere docenten enthousiast maken over een succesvol project. Ook staat in het eindrapport van haar project (Bogt, Van der, 2010), dat zij de achterliggende visie van een project kunnen aanvullen en concretiseren.

Invoering van blended learning

Een format zoals het Crossmedialab dat beoogd heeft, is volgende de geïnterviewden een goed idee, maar alleen communicatie is niet voldoende. Er moeten eerst een aantal zaken gebeuren, voordat we meteen beginnen met het in een format aanbieden van blended learning tools.

Voor het invoeren van blended learning op de FCJ moet als eerste worden bepaald of blended learning 'the way to go' is. Dit is naar mijn idee een keuze die het management van de hogeschool moet maken. Er moet een discussie worden gevoerd over 'wat leren leren is', zoals Van der Bogt zegt. De discussie kan ruimte creëren in de hoofden van docenten en managers om de vraag te stellen wat verbeterd kan worden aan het onderwijs.

Workshops

Wanneer is beslist dat blended learning de beste manier is om het onderwijs vorm te geven, moeten allereerst workshops worden georganiseerd voor de relevante actoren. Deze workshops kunnen bestaan uit lezingen over blended learning, om docenten kennis te laten maken met de theorie daarover. Ook kunnen enthousiaste docenten van de FCJ, docenten van andere onderwijsinstellingen of mensen uit het bedrijfsleven, succesvolle voorbeelden laten zien van blended learning. Door te laten zien dat docenten een 'probleem' hebben en dat een bepaalde tool iets aan dat probleem kan doen, wordt bij docenten mogelijk de behoefte gecreëerd om blended learning toe te passen. Het laten zien van succesvolle voorbeelden strookt met de uitspraken van zowel Bretschneider, Schonk, De Vries als Van der Bogt, die menen dat een bottom-up strategie het beste werkt. Het advies van Peter de Vries om eerst te focussen op de groep die 'zelf de motorkap openmaakt', komt overeen met de mening van de meeste andere geïnterviewden. Als eerste moeten enthousiaste docenten de meer traditioneel ingestelde docenten overtuigen van het nut van blended learning door succesvolle voorbeelden te laten zien. We moeten er echter niet vanuit gaan, dat iedere docent meteen enthousiast wordt; er zullen waarschijnlijk docenten blijven die hoe dan ook hun eigen 'ouderwetse' leercultuur proberen vast te houden, zoals Van der Bogt zegt. Het verplicht stellen van blended learning heeft ook geen zin, menen de geïnterviewden, want dat werkt alleen maar averechts.

Begeleiding

Naast dat enthousiasme voor blended learning moet worden gecreëerd, is belangrijk dat we docenten leren hoe de bijbehorende tools werken. Zowel Bretschneider als Schonk benadrukken dat de techniek laagdrempelig moet blijven. Je kunt niet verwachten dat docenten en managers een tool meteen kunnen gebruiken; zij moeten daarin stap voor stap begeleid worden. Een tool moet ook gebruikt kunnen worden door degene met twee linkerhanden, zegt Schonk. Peter de Vries vindt dat je docenten niet allemaal op dezelfde manier moet benaderen. Het beste is daarom als de groep docenten wordt gedifferentieerd. De ene docent is nou eenmaal technischer aangelegd en meer bedreven met nieuwe media dan de andere.

Kennis over didactiek

Patrick van der Bogt zegt dat docenten een BLT beter kunnen inzetten, wanneer ze meer weten over didactiek. Daarom stelt hij dat de discussie over 'wat leren leren is', geïntegreerd moet worden in de cultuur van de organisatie. Rob Postma is het op dit vlak met hem eens, hij ziet ook graag dat docenten zich meer verdiepen in didactiek, omdat de docenten op de FCJ met een educatieve opleiding volgens hem op twee handen te tellen zijn. Op dit moment kunnen beginnende docenten op de FCJ een 'crash course' Didactiek volgen, maar uit nader onderzoek zal moeten blijken of deze cursus voldoende bagage voor docenten biedt om hen in staat te stellen de juiste 'blend' te maken bij de vormgeving van het onderwijs.

Presentatie BLT's

Het format voor het presenteren van BLT's aan de relevante actoren is dus een goed idee, want het biedt docenten inspiratie voor het vormgeven van hun colleges en biedt hen een handvat voor het gebruiken van een tool. Daarnaast zal het format aan de relevante actor hopelijk de vraag blijven stellen op welke punten hun onderwijs verbeterd kan worden. In het tweede gedeelte van het onderzoek kijken we hoe het format tot stand is gekomen.

Antwoord op de hoofdvraag

Blended learning kan op de FCJ succesvol worden, wanneer als eerste wordt bepaald of het 'the way to go' is, docenten enthousiast worden gemaakt met goede voorbeelden van blended learning, zij vervolgens worden gestimuleerd in het toepassen van blended learning tools, alsmede worden ondersteund in het gebruik ervan.

4.4 Deel 2: Format voor het presenteren van BLT's

Het Crossmedialab beoogt een format waarop blended learning tools aan de relevante actoren worden gepresenteerd. Er moet in de toekomst een soort blended learning toolkit worden gemaakt, waarin verschillende soorten BLT's aan de hand van een vast format worden gepresenteerd. Uit het eerste gedeelte van het onderzoek is gebleken, dat een dergelijk format inderdaad nuttig kan zijn. Het format zorgt er mogelijk voor, dat docenten zichzelf afvragen wat er aan hun onderwijs verbeterd kan worden met het behulp van BLT's. Daarnaast kan het voor de relevante actoren een handvat bieden door te laten zien hoe de tools werken.

Het het tweede deel van het onderzoek bekijken we hoe het format tot stand komt. Als eerste heb ik een format ontworpen. Het format is beoordeeld door een expert panel dat feedback heeft gegeven, waarna het format is verbeterd. In bijlage vindt u de eerste variant van het format en de tweede, verbeterde versie.

Opbouw van het format

Het format voor het presenteren van BLT's heb ik opgebouwd aan de hand van de quick scan van het STOF-model. Het STOF-model is een richtlijn voor het ontwerpen van business models. STOF staat voor Service, Technologie, Organisatie en Financiën. Ik heb niet het daadwerkelijke STOF-model gebruikt, maar alleen de zogenaamde quick scan, waaruit de relevante vragen voor het format kunnen worden afgeleid. Meer informatie over het STOF-model is te lezen op <http://www.novay.nl/projecten/stof/2344>.

Bij de STOF-pijlers heb ik de volgende relevante vragen bedacht:

- *Wat is het?*
- *Voor wie is het?*
 - *Verschillende typen studenten*
 - *Docenten binnen verschillende faculteiten/afdelingen*
- *Voor wie is het niet?*
- *Wat zijn de didactische resultaten?*
 - *Voor- en nadelen*
 - *Grip op publiek*

- Wat moet je kunnen?
 - Benodigde techniek
 - Vaardigheden
 - Beschikbaarheid (presentatie, opslag)
- Wat moet er geregeld zijn en met wie?
 - Contactpersoon
 - Toestemming
 - Organisatorische randvoorwaarden
 - Rechten voor toegang, copyrights
- Wie is er verantwoordelijk?

Wat kost het en wat levert het op?

- Tijd
 - Geld
 - Prestige
 - Kwetsbaarheid
- Waar moet je op letten?

Bovenstaande onderwerpen bieden een standaard voor het presenteren van BLT's. Per BLT moeten de vragen soms worden aangepast, omdat bij de ene BLT bepaalde aspecten relevanter zijn dan bij de andere BLT.

Selecteren expert panel

De expertgroep die ik heb benaderd, bestaat uit docenten, managers en onderwijsontwikkelaars van de FCJ: de relevante actoren voor het toepassen van blended learning. In totaal heb ik vijf experts over het door mijn bedachte format bevroegd: Allard Joosten, Monique Gruijthuizen, Ronald van Essen, Manon Rundervoort en Martin Karemaker. Op dinsdag 14 juni heb ik de experts geïnterviewd. Ik heb deze vijf mensen gekozen, omdat ik dacht dat zij iets zinnigs over het format zouden kunnen zeggen. Ik heb bewust gekozen voor een goede afspiegeling van de relevante actoren, door zowel een onderwijsontwikkelaar, technische docenten, iemand uit de Facultaire Medezeggenschapsraad en een docent die heeft meegewerkt aan de ontwikkeling van een nieuw curriculum te bevragen.

Vragenlijst

Voordat de experts mijn vragen zouden kunnen beantwoorden, wilde ik eerst uitleggen hoe wat blended learning is en hoe het idee van een format is ontstaan. Dit heb ik kort en bondig uitgelegd in een stukje tekst boven mijn vragenlijst, als volgt:

Voor u ligt een format, waarop een zogenaamde blended learning tool (BLT) wordt gepresenteerd. Een BLT is een digitale tool die een docent kan gebruiken ter verrijking van zijn/haar cursus. Om te beoordelen of het format dat ik bedacht heb goed is, presenteer ik u een format waarop de BLT YouTube wordt gepresenteerd.

Het idee van het Crossmedialab is om een portfolio te maken waarin verschillende BLT's aan docenten worden gepresenteerd. Het doel is om docenten, managers en onderwijsontwikkelaars te stimuleren om nieuwe media in te zetten in het onderwijs. Het format moet hen dus duidelijk maken wat de mogelijkheden op dit gebied zijn en de keuze voor een relevante BLT makkelijker maken.

Om het format te laten beoordelen, heb ik de expert groep de BLT YouTube voorgelegd. Deze eerste versie van het format staat in bijlage 5. Ik heb de experts uitgelegd dat het bij de beoordeling van het format niet zozeer gaat over YouTube als tool, maar dat deze tool puur dient als voorbeeld om te kunnen beoordelen of de benodigde soort informatie in het format staat.

De vragenlijst die ik aan het expert panel heb gesteld, staat in bijlage 4.

Analyse van de feedback

Het panel vindt over het algemeen dat het format een goede manier is om BLT's te presenteren. Wel wordt de kanttekening gemaakt dat docenten eerst enthousiast moeten worden gemaakt en aandacht moet worden besteed aan workshops. Op dit vlak is het expert panel het eens met de uitspraken in case studies en expert interviews. Daarnaast zegt Ronald van Essen, een docent van de opleiding Digitale Communicatie die vooral technische vakken geeft, dat de informatie op het format voor hem erg vanzelfsprekend is. Hij meent dat een dergelijk format wel interessant kan zijn voor de minder technische docenten, maar dat voor hem en zijn collega's veel informatie vanzelfsprekend is.

Het expert panel geeft de volgende verbeterpunten voor het format:

- Er staat vrij veel informatie op het format;
- Het moet duidelijker zijn wat de voordelen van de BLT zijn, het moet een oplossing bieden voor een probleem;
- Het didactisch voordeel moet bovenaan staan, daarna pas wat de tool precies inhoudt;
- De didactische voordelen en de vraag 'Wat levert het op?' overlappen elkaar;
- Een docent wil graag weten hoe hij wordt gefaciliteerd met tijd en/of geld;
- Het taalgebruik is helder en duidelijk, alleen mist er soms congruentie. Alle aspecten dienen als vraag te worden geformuleerd;
- Waar je als docent moet zijn voor ondersteuning bij de tool, moet duidelijker worden uitgelegd;
- De afbeelding maakt niet duidelijk dat het een screenshot van een YouTube-filmpje betreft.
- De rechten voor het gebruik van beeldmateriaal dienen beter te worden uitgelegd.
- Voor de vormgeving kan beter gebruik worden gemaakt van vier blokken, omdat dit mooier oogt op een beeldscherm.

Verbetering format

Overzichtelijkheid

Voor de verbetering van het format is vooral de vormgeving aangepast. De informatie staat gegroepeerd in gekleurde blokken; er staat nog dezelfde informatie in, maar deze is makkelijk te scannen en daardoor ook beter leesbaar vanaf een beeldscherm. Ook is een QR-code toegevoegd, zodat mensen die het format vanaf papier lezen, eventueel met hun telefoon de website van de BLT kunnen bekijken, of bijvoorbeeld een YouTube-filmpje.

Informatie

- De didactische voordelen heb ik iets uitgebreid. Helaas is de hoeveelheid informatie beperkt, maar dat is simpelweg omdat het anders niet past. Wanneer ik nog meer informatie geef, staat er teveel tekst, helemaal wanneer het van een beeldscherm zou worden gelezen;
- onderaan heb ik suggesties neergezet waar informatie over de betreffende BLT kan worden geraadpleegd;
- het taalgebruik van de kopjes is nu congruent en in vraagvorm geformuleerd;
- er zijn ondertitels toegevoegd bij de afbeeldingen.

Zowel de eerste als de uiteindelijke versie van het format staan respectievelijk in bijlage 5 en 6.

5. Discussie

Reflectie op het onderzoek

De bronnen van het onderzoek waren voornamelijk interviews. In totaal deed ik er zeven: vijf voor de case studies en twee expert interviews. Omdat dit onderzoek 'slechts' tien weken duurde, heb ik een beperkte hoeveelheid data kunnen verzamelen. Echter, veel meer interviews hadden voor dit onderzoek - denk ik - niet veel toegevoegde waarde geboden, omdat bij deze groep geïnterviewden bleek dat over de strategie voor het inzetten van nieuwe media voldoende inhoudelijke verzadiging is; allen zij zijn van mening dat het format voor BLT's een goed idee is, maar dat communicatie alleen niet voldoende is.

Omdat de interviews mijn enige bron waren, bleek de kunst van het interviewen cruciaal. Tijdens het onderzoek kwam ik erachter dat het interviewen echt een vak is. Je dient een goede interviewer te zijn om voldoende en de juiste informatie van de geïnterviewde te krijgen. Ik had bijvoorbeeld meer door moeten vragen over de motivaties: waren de motivaties die zij noemde echt de enige, of was er misschien nog een 'verborgen' motivatie, zoals kostenbesparing? De interviews bieden naar mijn idee ruim voldoende en betrouwbare informatie, maar voor een volgende keer zou ik nog meer aandacht besteden aan de voorbereiding van de interviews.

Het interviewen bleek soms lastig, omdat iedere geïnterviewde een ander idee had over het begrip blended learning. Zo bleek Patrick van der Bogt helemaal 'pro-blended learning' en veel te weten over de theorie erachter, terwijl Rob Postma zich nog niet zo had verdiept in het begrip. Tijdens het interview moest ik soms vrij veel sturen, omdat de geïnterviewden praatten over zaken die niet binnen de context van het onderzoek vielen. Het interviewen bleek dus lastiger dan ik had verwacht, maar dat maakte het zeker niet minder interessant.

Als ik het onderzoek opnieuw zou moeten doen, zou ik een case study minder en een expert interview meer doen. Tijdens het onderzoek bleek vooral het onderwerp acceptatie en invoering cruciaal, omdat de geïnterviewden benadrukten dat het presenteren van blended learning tools een stapje te ver is en als eerste een discussie binnen de FCJ op gang moet komen over 'wat leren leren is'. Een expert op het gebied van organisatiekunde had hier wellicht nog meer relevante informatie over kunnen verschaffen. Tevens zou ik in de interviews met de projectleiders ook meer toespitsen op acceptatie in invoering en minder op de betreffende BLT.

Suggesties voor verder onderzoek

Behoeftte van studenten

In mijn afstudeerperiode van tien weken deed ik verkennend onderzoek. Om blended learning daadwerkelijk succesvol te kunnen toepassen, moet nog verder onderzoek worden gedaan. Allereerst moet onderzocht worden hoe studenten blended learning op de FCJ voor zich zien; er moet duidelijk worden gekregen of studenten graag nieuwe media in het onderwijs zouden gebruiken, of vooral waarde hechten aan aspecten van het traditionele onderwijs, zoals structuur en interactie. Omdat ik veronderstel dat blended learning alleen succesvol is wanneer de studenten de tools ook daadwerkelijk gebruiken, zou de vraag kunnen zijn: Willen studenten blended learning en hebben zij hiervoor voldoende discipline/ verantwoordelijkheid?

Knowhow van relevante actoren

Tijdens de interviews werd gesuggereerd dat sommigen het lastig vinden om een cursus te ontwikkelen, omdat zij te weinig kennis hebben van didactiek. In het theoretisch kader wordt ook genoemd dat het maken van een juiste 'blend' van online en offline media niet gemakkelijk is. Daarom moet vervolgonderzoek worden gedaan naar de 'knowhow' van docenten op de FCJ. Om een juiste 'blend' te kunnen maken, waarbij rekening moet worden gehouden met leerinhouden, leerstijlen en didactische strategieën, heeft een docent voldoende kennis nodig van didactiek. Op dit moment kunnen beginnende docenten zonder educatieve opleiding op de FCJ een 'crash course' Didactiek volgen, maar uit nader onderzoek zal moeten blijken of deze cursus voldoende bagage voor docenten biedt om hen in staat te stellen de juiste 'blend' te maken bij de vormgeving van het onderwijs. Een onderzoeksvraag zou kunnen zijn: Hebben docenten, managers en onderwijsontwikkelaars op de FCJ voldoende kennis van didactiek voor het toepassen van blended learning?

Invullen van het format

Tijdens het tweede deel van het onderzoek is een relevant format ontwikkeld om BLT's te presenteren aan de relevante actoren op de FCJ. Uit het onderzoek is gebleken dat het format een goed middel is, maar niet als eerste moet worden ingezet. Hoewel het format dus waarschijnlijk niet direct zal worden gebruikt, kan een nader te bepalen persoon alvast werken aan het ontwikkelen van een 'blended learning toolkit'. De toolkit is een soort portfolio, waarin verschillende BLT's worden gepresenteerd. Dit portfolio kan de komende jaren blijvend worden uitgebreid en worden aangevuld met nieuwe tools.

Wat nog moet gebeuren, is dus eigenlijk het 'invullen' van het format met meerdere BLT's voor de relevante actoren op de FCJ. Het format is gemaakt in het Apple-programma Pages. Het document kan simpelweg worden gedupliceerd om het vervolgens met informatie over een andere BLT in te vullen. Het bestand wordt geüpload naar de website van het Crossmedialab, zodat een volgend persoon hiermee verder kan werken.

Ontsluiten van het format

Een van de subvragen van mijn onderzoek luidde: "Op welke wijze zou deze inventarisatie van BLT's het beste kunnen worden ontsloten?" Omdat niet voldoende tijd was voor het testen van verschillende formats, heb ik deze vraag niet beantwoord.

Nadat er een portfolio is ontwikkeld met BLT's, moet worden onderzocht hoe deze het beste gepresenteerd kunnen worden. Het Crossmedialab beoogt een zogenaamde Wiki, of een website waarmee een docent, manager of onderwijsontwikkelaar door een simpel stappenplan kan zien welke BLT voor hem relevant is. Wat hiervoor het juiste middel is, zal nog moeten worden onderzocht.

6. Bronnen

Boeken

- Bonk, C.J. & Graham, C.R. (2006). The handbook of blended learning. San Francisco: Pfeiffer.
- Littlejohn, A. & Pegler, C. (2007). Preparing for blended e-learning. New York: Routledge.
- Thorne, K. (2003). Blended learning: how to integrate online & traditional learning. London: Kogan Page.

Artikelen

- Frankwatching (2009). Trends in e-learning.
Verkregen op 16 april van <http://www.frankwatching.com/archive/2009/01/07/trends-in-e-learning/>.
- Fransen, J. (2006). Een nieuwe werkdefinitie van blended learning.
Verkregen op 18 april 2011 van <http://www.scienceguide.nl/pdf/20060704.pdf>.
- Fransen, J. & Swager, P. (2007). Blended Learning in de praktijk: een kwestie van kiezen.
Verkregen op 18 april van <http://www.inholland.nl/NR/rdonlyres/306D3870-037B-4002-8005-A7E8818B824C/0/WerkdocumentBlendedLearningKwestieVanKiezen.pdf>.
- Rubens, W. (2003). De (prille) geschiedenis van e-learning.
Verkregen op 14 mei 2011 van <http://www.te-learning.nl/omzieninverwondering.pdf>.
- Vlasveld, F. (2008). Zes trends in e-learning.
Verkregen op 16 april 2011 van <http://www.frankwatching.com/archive/2008/12/29/zes-trends-in-e-learning/>.

Eindrapporten SURFnet Innovatieregeling

- Bogt, Van der P.M.A. (2010). Eindrapport innovatieregeling hoger onderwijs 2010 - Animaties als contentdragers.
Verkregen op 13 mei 2011 van http://www.innovatieregeling.nl/2010/documents/eindrapporten/eindrapport_Animaties_als_contentdragers.pdf.
- Bretschneider, J.H. (2010). Eindrapport innovatieregeling hoger onderwijs 2010 - Onderwijs om mee te nemen; podcasts voor studenten Geneeskunde.
Verkregen op 13 mei 2011 van http://www.innovatieregeling.nl/2010/documents/eindrapporten/eindrapport_Onderwijs_om_mee_te_nemen.pdf.
- Schonk, P. (2010). Eindrapport innovatieregeling hoger onderwijs 2010 - Live taggen van weblectures.
Verkregen op 13 mei 2011 van http://www.innovatieregeling.nl/2010/documents/eindrapporten/eindrapport_Livetaggen.pdf.
- Habes, V. (2010). Eindrapport innovatieregeling hoger onderwijs 2010 - Serious soap: VANGNET
Verkregen op 13 mei 2011 van http://www.innovatieregeling.nl/2010/documents/eindrapporten/eindrapport_Serious_Soap.pdf.

Bijlagen

Bijlage 1: Topic list interviews

Inleiding

1. Wat is volgens jou blended learning?

Case

1. Kun je kort uitleggen wat jullie project inhoudt?
2. Wat waren de beoogde doelen van het project?
3. Wat zijn de verwezenlijkte doelen?
4. Denk jij dat BLT's kunnen bijdragen aan efficiëntie en effectiviteit?
5. Wat ging goed en wat minder goed?

Actoren

1. Welke actoren zijn belangrijkst bij het gebruiken en doen accepteren van blended learning?
2. Zitten studenten denk je te wachten op nieuwe media in het onderwijs?
3. Wat vinden docenten of managers van nieuwe media in het onderwijs?
4. Hoe kun je docenten of managers het beste motiveren om BLT's te gebruiken?
5. Hoe zie jij blended learning binnen de FCJ?

Implementatie/format

1. Heb je tips en trucs hoe je draagvlak krijgt voor blended learning?
2. Welke informatie heeft een docent of onderwijsontwikkelaar nodig voor het gebruiken van een BLT?
3. Welke informatie heeft een manager nodig voor het gebruiken en doen accepteren van BLT's?
(voorbereiding, leerstijl, etc.)

Bijlage 2: Interviewtranscripten

Manon Beetstra

Interview: 10 mei 2011

Wat is volgens jou blended learning precies?

Blended learning is volgens mij het maken van een veranderende leeromgeving, niet alleen in de lespraktijk, maar ook online en bijvoorbeeld op andere plekken zoals in de bus, op het terras, enzovoort. Als je al deze leeromgevingen maakt en gebruikt in je onderwijsprogramma doe je volgens mij aan blended learning.

Het aanbieden van verschillende leeromgevingen, maakt dat je maatwerk en variatie aanbiedt aan studenten.

Wat hield het project van jou en Patrick in?

Het project is ontstaan vanuit mijn eigen behoefte om een tool te hebben om uitleg in mijn les over te slaan en aan de studenten thuis over te laten. We hebben dat gedaan door verschillende YouTube-clips en lesbrieven te maken, waarmee we op twee manieren theorie anders dan het boek te ontsluiten. Dat zijn uiteindelijk eigenlijk YouTube-filmpjes en PDF-files geworden waarin allerlei oefeningen staan om de werkvorm dus aan te passen.

Heeft het dus met efficiëntie te maken dat je studenten een les thuis al laat voorbereiden?

In eerste instantie heb ik daar eigenlijk niet over nagedacht, maar was het vooral mijn eigen behoefte, omdat ik merkte dat studenten altijd onvoorbereid naar de les kwamen. Ik zag de clips vooral als een tool om de studenten enthousiast te maken en ze wél al thuis iets te laten doen, zodat ik in de les dieper op de stof zou kunnen ingaan en eventueel ook dingen kan herhalen. Daarnaast kunnen ze, wanneer ze iets niet begrepen hebben, de stof nog eens nalezen. Het had dus wel met efficiëntie te maken, maar ook met mijn eigen werkplezier.

Wat vinden de studenten van de YouTube-clips?

Ik ben nog bezig met de evaluatie, maar ik heb al wel feedback gekregen van studenten. Ik heb het idee dat ze de clips heel erg waarderen en dat ze het fijn vinden dat ze naast het boek iets kunnen bekijken, maar ik heb wel het gevoel dat ze het vooral als service ervaren en niet zozeer als stimulans om iets extra's te doen. Ik heb wel gemerkt uit de evaluatie dat ze voor het tentamen nog een keer extra naar de clips kijken, maar niet dat ze extra voorbereid in de les komen.

Hebben jullie ook vooronderzoek gedaan naar het effect van animaties/clips? Of was het meer een experiment?

We hebben geen onderzoek gedaan, het was inderdaad een experiment.

Zijn alle beoogde doelen verwezenlijkt?

Waar ik positief over ben is dat ze lesstof meerdere keren tot zich nemen, wat vooral bijdraagt aan de tentamenvoorbereiding. Ik merk ook wel dat het tentamen beter wordt gemaakt. Ik denk ook dat herkansers er veel aan hebben, want die komen vaak niet naar de les. Maar wat niet behaald is, is om de studenten meer aan het werk te krijgen.

Heb je een idee hoe je studenten wel meer kunt prikkelen?

Er zijn een aantal mogelijkheden die we ook wel overwegen. De eerste is bijvoorbeeld directief, dat je iets verplicht stelt. Maar dat moet wel bij je stijl passen. Voordat we een goed antwoord kunnen geven op deze vraag, moeten we ons afvragen wat we nou precies willen met blended learning en de bijbehorende tools. Ik heb daar zelf nog niet precies het antwoord op

en moet daarvoor eerst nog de theorie induiken. Heeft een YouTube-clip vooral de functie van naslagtool, of is het een voorbereidingsstool? Nu is het vooral nog een verlengstuk van het boek dat vooral leuker is om te gebruiken.

Denk je dat de verschillende tools zouden kunnen bijdragen aan beter onderwijs?

Daar vind ik twee dingen over. Aan de ene kant wel, want het spreekt studenten aan. Maar hoe de FJC er nu mee omgaat, is zo dat docenten zelf met initiatieven moeten komen. En dan wordt het dus een experiment. Ik ben best tevreden met ons project, maar we zijn eigenlijk maar twee leken die iets hebben geprobeerd. Op die manier werkt het totaal niet efficiënt. Als je kosten en baten afweegt, komen we denk ik ver in de min uit.

Ik denk dat het eerste wat de FCJ moet bepalen, is of het invoeren van blended learning de prioriteit heeft. Mocht dat zo zijn, zou ik daar systematischer op sturen en een aantal geïnteresseerden een cursus laten volgen over blended learning tools. Ik vind wel of het heel belangrijk om eerst te bepalen óf dit de weg is om in te slaan.

Wat uit mijn onderzoek naar voren komt, is dat je heel duidelijk moet hebben wat je precies wil en wat het doel is. Als het management er niet systematisch op stuurt, komen er vooral leuke extra's naar voren. Hoe je een bepaald doel kan bereiken, is dus de grote vraag.

Wat ging goed en wat ging minder goed tijdens jullie project?

Ten eerste hadden we heel veel enthousiasme en heel veel zin om aan dit project te beginnen. Het is over het algemeen heel voorspoedig gegaan. Ik vond het bijvoorbeeld vrij eenvoudig om lesstof te vertalen naar beeld. En ik was heel blij dat ik Patrick had, omdat het de technische kant op zich kon nemen. De ICT-afdeling schiet daarin vaak tekort, er is vaak niet de juiste software geïnstalleerd of de bereidheid dit te doen.

We hebben er in totaal 300 uren voor gekregen, betaald door Stichting Surf, het Crossmedialab en de opleiding. In totaal hebben we er denk ik wel 500 uren ingestoken, maar vooruit. Dat we zoveel uren kregen was al een heel grote stap. Verder ben ik nu dus bezig met de evaluatie en dat gaat ook prima.

Hoe zie je blended learning binnen de FCJ voor je?

Het gaat in ieder geval niet werken als je docenten verplicht hiermee aan de slag te gaan, dat werkt alleen maar tegen. Je zou bijvoorbeeld wel een soort blended learning team aan kunnen stellen, met mensen die het geïnteresseerd zijn en wat gevoel hebben voor techniek. Een docent zou dan bijvoorbeeld alleen nog maar een tekst hoeven schrijven waarin het zijn of haar verhaal over een bepaald onderwerp toelicht. Iemand die bijvoorbeeld goed in metaforen kan denken, kan kijken hoe het verhaal omgezet kan worden naar een animatie. Ik denk dat je dus best met weinig moeite iedereen aan de clips kan krijgen (bij wijze van).

Hebben docenten wel tijd om nieuwe media te ontwikkelen, of zou dit bijvoorbeeld uitbesteed moeten worden?

Nogmaals werkt het niet om een docent hiertoe te verplichten. Maar gezien de expertise op het gebied van nieuwe media binnen deze faculteit, lijkt het me niet zo'n probleem. Als je kunt aantonen waarom blended learning werkt, zijn docenten denk ik wel bereid om mee te werken.

Wat zijn de belangrijkste actoren bij het accepteren en invoeren van blended learning?

Zelf denk ik aan studenten, docenten en onderwijsontwikkelaars. Maar ik denk ook aan externe partijen, zoals financiers en mensen die een goed voorbeeld kunnen laten zien.

Zitten studenten op nieuwe media in het onderwijs te wachten?

Studenten zeggen in mijn evaluatie bijvoorbeeld: 'Leuk die clips, als je het maar nooit gaat zien als vervanging van een les. Want dat zouden we heel erg vinden'. Blijkbaar hechten studenten erg veel waarde aan een echte docent voor de klas.

Verder vinden ze het wel een leuk extraatje, maar ik heb nog niet echt gemerkt dat dat studenten er door worden geprikkeld. Maar daarvoor zijn we misschien ook nog niet ver genoeg.

Hoe kun je docenten stimuleren om met blended learning te experimenteren?

Naar aanleiding van ons project, hebben we bijvoorbeeld nagedacht over hoe we ons project aan andere docenten kunnen presenteren. Het gevaar daarvan vind ik wel dat de kans bestaat dat iedereen enthousiast is en hetzelfde gaat doen, zonder dat bekend is of het inderdaad goed werkt. Ik merk dus dat ik nu nog niet zo heel erg open over ben, omdat ik eerst graag wil weten wat het resultaat bij studenten is.

Hoe zou volgens jou een omslag naar blended learning binnen de FCJ gemaakt kunnen worden?

Ik denk dat het het beste werkt als je bij andere projecten aanhaakt en het niet ziet als een ding op zich. Maar voordat we blended learning zouden invoeren, moet de FCJ eerst kijken of dit dé weg is om te gaan. Er zijn honderdduizend dingen die ze willen, dus het is de vraag of dit het belangrijkste is. Als dat zo is, kun je er mee aan de slag gaan.

Welke informatie heeft een docent nodig om een BLT goed te kunnen gebruiken?

Ik denk dat bekendheid al een eerste grote stap is, omdat veel docenten zich er nog niet in verdiepen. Ik denk alleen wel dat de slag maken van enthousiast zijn, naar zo'n tool hebben en gebruiken wel een hele grote stap is. Dus met communicatie alleen lukt dat niet.

Het is een vaardigheid. Ik denk dus dat je een soort topteam met hebben, bijvoorbeeld bij het lectoraat, waar als een docent zegt 'Deze tool wil ik wel', er bijvoorbeeld een paar bijeenkomsten worden georganiseerd om dat te realiseren. De uren kunnen dan worden verdeeld tussen de docent en de maker. Het is nou eenmaal niet het vak van een docent, ik vond het toevallig erg leuk om te doen, maar niet elke docent heeft de benodigde technische vaardigheden. Je gaat eigenlijk vragen aan een glazenwasser om te timmeren, maar dat is denk ik niet slim op de lange termijn. Je moet mensen samenbrengen om aan de tools te werken en ik zou zelfs zo ver gaan om ze daar bijvoorbeeld voor te laten inschrijven. Dat ze zich echt committeren en ervoor wordt gezorgd dat er uiteindelijk ook een eindproduct ligt.

Peter de Vries

Interview: 11 mei 2011

Wat houdt het project 'Crossmedialiteit' precies in?

Het project is langs verschillende lijnen ontstaan. Ik werk hier nu tweeënhalve jaar en mijn eerste observatie was dat vooral bij Journalistiek en CMD tussen de verschillende mediumtypes veel langs elkaar heen wordt gewerkt. We hebben de kranten- en tijdschriftensectie en een radio- en tv-sectie. Die twee vinden elkaar nog wel redelijk. Dan hebben we nog de (vrij kleine) internetsectie. Het probleem is dat de indelingen van deze secties vrij traditioneel zijn met duidelijke scheidslijnen. Dat is niet alleen bij Journalistiek zo, maar ook bij CM, BC en ICM.

Maar goed, dat roep ik hier nu twee jaar. We hebben hier opleidingen als Digitale Communicatie en Communicatie en Multimedia Design, waarvan DC al een wat meer technische inslag heeft. CMD heeft wat meer de presentatieinslag, de creativiteit. Daar zijn docenten vanzelfsprekend al aan het experimenteren met nieuwe media in hun onderwijsprogramma's.

Als je echt verder wilt, zul je het ook meer naar de didactische lijnen moeten kijken. Dat is ook de kern van het hele project wat we nu opzetten: een voorhoede creëren in de infrastructuur (met weblecturing, etc.) met enthousiaste docenten, die aan hun collega's laten zien dat er veel meer dan nu mogelijk is.

Nu willen we het onderwijsinhoudelijk vraagstuk en de mogelijkheden van weblecturing aan elkaar koppelen. We hadden nog wat geld over en hebben dat gereserveerd voor het project Crossmedialiteit. Wat gaan we nou precies doen? Twee dingen: als eerste de 'Pim Schonken' van deze faculteit met weblecturing een nieuwe impuls geven door meer tijd en geld te investeren. Ook willen we nieuwe middelen aanschaffen zoals nieuwe multimediale redactiesystemen.

Er zijn veel docenten die het inzetten van nieuwe media in het onderwijs niet zo interessant vinden, omdat zij zeggen: 'Het gaat om de content'. En natuurlijk is dat ook zo, het gaat ook om de content. Omdat blended learning een grotere rol gaat spelen op deze faculteit, komt er een soort kernteam van docenten. Maar zelfs al zou dat niet zo zijn, ontstaat er vanzelf wel zo'n team.

Ten tweede is er een hele stroom aan docenten die nog niet zo crossmediaal denken. Zij geven volgens henzelf bijvoorbeeld interviewen, marketing of taalvaardigheid. Het idee is dat we cursussen van docenten die nog geen of weinig rekening houden met de mogelijkheden van nieuwe media een impuls willen geven.

Waarschijnlijk maken we dus twee groepen in ons project. Het ene team focust zich op de techniek en de juiste infrastructuur (weblecturing, interactieve cursussites, verbeteren van Sharepoint). Voor veel docenten is het nog helemaal niet voor de hand liggend om colleges op te nemen en daarnaast wordt er ook heel slecht gebruik gemaakt van Sharepoint. Dat komt misschien ook doordat Sharepoint niet het meest toegankelijk systeem is om mee te werken, maar we kunnen het wel aangenamer maken door er iets mee te doen.

De andere groep bestaat uit docenten die elkaars cursussen zullen verbeteren. We zijn van plan om er een stuk of acht á negen uit te zoeken, die verstand van techniek hebben en het leuk vinden om dingen uit te leggen, mensen te motiveren en veel mensen kennen van de andere opleidingen. Op die manier creëren we een voorhoede.

Zitten docenten hier wel op te wachten?

Dat is dus het spannende. Als je bij een docent aanklopt en zegt: 'Zo, ik kom even jouw cursus onder handen nemen', dan werkt dat natuurlijk niet. Wat ik denk dat we gaan doen, is dat we elke opleiding vragen om te komen met twee cursussen: eentje waar ze heel trots op zijn en eentje waarbij een docent nog wel wat hulp kan gebruiken. Dan heb je de entree. Als elke opleiding iemand heeft die wel een goed idee heeft, maar totaal niet weet waar hij moet beginnen, kunnen we beginnen.

Wordt er ook extra tijd beschikbaar gesteld om tools te ontwikkelen?

Jazeker, docenten krijgen extra tijd. Daarnaast hebben we in deze faculteit complete sets om dit soort tools te ontwikkelen. Veel docenten maken er alleen helaas geen gebruik van. Laatst was er een docent, die tweeënhalve uur bezig was om een Flash-filmpje in Powerpoint te monteren. Dat neem ik niet kwalijk maar 'be smart' en vraag het even aan de technici beneden. Die geven hun koffiepas mee en tegen de tijd dat je terug bent is het klaar. Het is dus niet alleen een kwestie van tijd, maar ook een kwestie van vertrouwen en elkaar kennen.

Wat is precies het doel van het project?

De doelstelling is in de eerste plaats expertise. We geven les in vakgebieden waar dingen razendsnel veranderen en het is belangrijk dat docenten bij de tijd zijn en dat weten in te zetten in hun lessen.

Daarnaast zul je zien dat door cursussen meer crossmediaal te maken, de lessen rijker worden. Je kunt een cursus volledig uit een boekje leren, maar toch bieden we practica aan. Dat is misschien niet helemaal jouw leerstijl, maar door meerdere leerstijlen aan te bieden, wordt het aanbod gevarieerder. Daarnaast zal ook de efficiëntie wellicht verbeteren, maar dat is niet het hoofddoel van dit project.

Hoe zou blended learning kunnen worden ingevoerd binnen deze faculteit?

Ik denk dat we moeten beginnen met een kleine voorhoede. Je zou dan bij een paar cursussen de manier van lesgeven onder handen kunnen nemen, deze zouden kunnen werken als pilot. En een pilot mag op zich mislukken. Wel zou ik een pilot houden bij DC of CMD, want daar kunnen ze ertegen als de pilot mislukt. Bij Journalistiek of Communicatiemanagement ligt dat wat gevoeliger. Daar wil je graag een voorbeeldproject hebben waar kunt zeggen 'Zo simpel is het'. Daar moet je dus niet proberen, maar motiveren en stimuleren.

Daarna moet ook de infrastructuur worden aangepast. Nu hebben we nog een redactie tv en een redactie radio, maar dat zou eerder een crossmediale redactie moeten worden.

Wat iets makkelijker te realiseren is, is bij de vaardigheidsscholleges (research, freelance, etc.) experimenteren met de inzet van nieuwe media in het onderwijs. Het meest ingewikkeld is denk ik bij de kennisvakken (politicologie, economie, marketing) het gesprek te voeren over wat crossmedialiteit in het betreffende vakgebied nou eigenlijk betekent.

Wat zijn de belangrijkste actoren bij het invoeren en doen accepteren van blended learning?

De drie belangrijkste zijn denk ik managers, docenten en studenten. Maar vergeet de ICT-ondersteuning niet, die is ook erg belangrijk en wordt vaak onderschat.

Welke informatie heeft een docent nodig om een les voor te bereiden?

Ik kan daar geen heel goed antwoord op geven, want ik ben zelf geen docent. Maar wat ik denk dat ze nodig hebben, hangt ook af van hoe veilig zich ze voelen bij techniek. Je hebt docenten die het prima vinden om, zeg maar, de motorkap open te trekken en zelf de olie te ververset. Maar je hebt ook docenten die zeggen: 'Mijn band is lek, ik moet naar de garage'. De groep waarbij de band lek is en naar de garage gaat, daar moet je je niet op richten, dat is niet interessant. Voor jou is de groep die zelf de olie ververst interessant, een soort blended learning voor dummies in vijf stappen. Dus hoe veilig ze voelen bij techniek is belangrijk. Een ander belangrijk ding is tijd. Hoeveel tijd is nodig voor de voorbereiding? Als een docent drie weken moet sleutelen voordat een tool werkt, moet hij dat wel weten. Daarnaast is de supportstructuur belangrijk. Een docent moet weten waar hij terecht kan als iets mis gaat.

Hoe zouden BLT's het beste kunnen worden ontsloten?

Workshops. Ten minste, als eerste. Je kunt daarna de tools bijvoorbeeld presenteren op een website, maar een website bekijken vergt een inspanning. We draaien nu ook een ander project binnen de faculteit over toetsing, het maken van betere tentamens e.d.. Daar zijn allerlei mooie websites over, maar je merkt dat ze er even naar kijken en verder gaan met hun werk.

Ook docenten zijn wat dat betreft net studenten. Je moet iets kant-en-klaar aanreiken en dan gaan ze aan het werk, of ze pakken het pas als ze ook daadwerkelijk geïnteresseerd zijn. Een workshop heb je als eerste instrument nodig om interesse te kweken. Je moet daarbij goede voorbeelden laten zien. Kijk naar hoe je zelf leert als student. Soms gooi je een boek in de hoek, of lees je het pas als je van een andere student hebt gehoord dat het een goed boek is. Of je pakt het pas als je snapt waarom je het boek nodig hebt. Door middel van workshops kun je de interesse kweken en docenten en managers enthousiast maken.

Jochen Bretschneider

Interview: 11 mei 2011

Wat houdt het project precies in?

We hebben co-assistenten in het ziekenhuis, die ik ook zelf begeleid, maar er zijn ook studenten van de opleiding die niet in het VUmc stagelopen. Dat zijn prima co-schappen, alleen de theoretische onderbouwing is anders dan in academische ziekenhuizen. Wat we eigenlijk willen, is voor alle studenten dezelfde theoretische basis. Wat studenten bij ons in het VU erg waardeerden, is dat wij na de ochtendoverdracht ongeveer 20 minuten tijd namen om één onderwerp (van bijvoorbeeld KNO) nog eens toe behandelen in een kort gesprek met groepjes van drie tot acht studenten. Mijn idee was eigenlijk dat de studenten in de perifere ziekenhuizen onze fantastische ochtendgesprek mis liepen. Om die op te nemen en beschikbaar te stellen was daarom een logische volgende stap.

Fronter

Je moet ook weten dat ik ook projectleider ben van een e-learningomgeving, Fronter. Daar zijn we vier jaar geleden mee gestart. We gebruiken in principe Blackboard, maar dat vind ik veel te rigide en weinig aansprekend. Ik heb gekeken naar wat voor andere e-learningomgevingen er op de markt waren en voor mij was dat dus Fronter. Wat mij daar enorm aansprak is dat je een soort virtueel schoolgebouw hebt met verschillende ruimtes.

Wat waren de beoogde doelen?

Als je kijkt naar onze beoogde doelen, zijn we eigenlijk veel verder gekomen dan dat. Als je podcasts opneemt is dat leuk, maar dan moet je ze nog verspreiden. Een van de grootste platforms daarvoor is iTunes en wij waren in april een van de eerste academische ziekenhuizen met een account in iTunes U, het onderwijsplatform van Apple. En daar ben ik behoorlijk trots op!

Maar dan heb je wel een iPod, iPhone of iPad nodig om de podcasts te bekijken, toch?

Ja, je hebt natuurlijk ook nog de niet Apple-wereld. Je kan telefoons met Android inderdaad niet synchroniseren met iTunes, maar iedere student kan de podcasts ook op zijn pc bekijken. Daarnaast worden de podcasts ook in onze leeromgeving Fronter beschikbaar gesteld, waar iedere student toegang toe heeft.

Zorgen de podcasts ook voor efficiëntie?

Jazeker. Onze podcasts zijn handwerk. Dat betekent dat we ze helemaal naar onze wens kunnen samenstellen. In een paar minuten krijgt een student een bepaald onderwerp goed toegelicht. Kort en to the point. In het eerste weekend na de introductie werd ik gebeld met het bericht dat er 30.000 downloads waren. Voor een paar podcasts vind ik dat behoorlijk.

Wat ging goed en wat ging minder goed met het project?

Het is vrij lastig om voor zo'n project draagkracht te creëren. Een podcast is op zich nog redelijk nieuw, maar wat bijzonder leuk is, is dat veel artsen in het VUmc een iPhone hebben. En als je het dan voor elkaar hebt gekregen om de podcasts in iTunes te krijgen, is het leuk als je je collega kan zeggen: 'Tik maar in', dan denkt een collega: 'Wauw, dat is makkelijk!'

Je moet zo'n project niet met lange papieren en vergaderingen opzetten, je moet het gewoon doen en laten zien dat het werkt. Als mijn collega's een iPhone of iPad hebben zeg ik: 'Kijk maar'. En dat werkt.

Worden er naast de podcasts ook nog andere BLT's ingezet?

Ja, zoals ik al zei gebruiken wij Fronter. Dat is een web-based e-learningomgeving, die heel doelgericht toegesneden is op onze situatie. Het enige nadeel van Fronter is wel dat het alleen online beschikbaar is. Daarom is mijn volgende projectvoorstel voor SURF, om e-books aan te bieden. Dan kunnen studenten e-books kopen in iBooks (de applicatie). Op deze manier is de content ook off-line beschikbaar en kunnen studenten e-books raadplegen in de trein. Daarnaast heb je de mogelijkheid om filmpjes te gebruiken.

Bied je dan de informatie die normaal in een syllabus staat aan in een e-book?

Nog een beetje leuker dan dat. Het is een boek dat je nergens anders krijgt, omdat het echt van ons is.

Is dat niet erg arbeidsintensief?

Dat klopt, daarom heb ik ook bedacht dat ik dat niet alleen kan. Ik heb vandaag mijn eerste groepje studenten ingelicht en gezegd dat ze nu geen co-schappresentatie hoeven te houden, maar dat ze een diagnose beschrijven. Op die manier heb ik weer een e-pub. Een mooi voorbeeld van kennisdeling.

Hoe zou een omslag naar blended learning het makkelijkst worden geaccepteerd?

Ik heb pas een onderzoek gelezen van een professor Bedrijfskunde over wanneer projecten slagen en wanneer ze mislukken. Een ding heb ik in ieder geval onthouden en dat was: begin niet bij de ICT-afdeling of het management als je een project wilt starten. Het idee is bottom-up. Als je aan een groep mensen vraagt of zij willen innoveren, steekt bijna iedereen zijn hand op. Maar als je vraagt: 'Wie wil er veranderen', dan blijven de handen omlaag. Je moet de technische kant zo gemakkelijk mogelijk houden en je hebt mensen nodig die vooruit kunnen kijken en zien dat als ze nu veel tijd investeren, het later makkelijk wordt terugbetaald. Daarnaast is een goede relatie met je collega's erg belangrijk.

Zitten studenten denkt u te wachten op nieuwe media in het onderwijs?

Een grote misvatting is dat wat we doen met bijvoorbeeld Fronter en social media, bedoeld is om het gewone directe contact met de studenten te vervangen. Je moet je het onderwijs aan de andere kant niet meer vergelijken met tien jaar geleden. We kunnen de mensen niet altijd meer betalen en ook in het onderwijs zijn ontslaggolven. Je moet het met de mensen doen die je hebt en als je die mensen frustreert met het werk wat eigenlijk twee mensen moeten doen, ben je ook geen stap verder. Je kunt dus wel kijken hoe je het makkelijker voor iedereen maakt.

Dat doet een bank bijvoorbeeld ook. Je gaat niet meer naar de balie om te vragen om 250 euro. Dat werk hebben ze uitbesteed aan een pasje, dat hetzelfde kan.

Pim Schonk

Interview: 11 mei 2011

Wat is volgens jou blended learning?

Ik houd me al heel lang bezig met e-learning. Ooit ben ik in 1998 begonnen met een project waarin we een e-learningomgeving wilden creëren, toen had je nog geen Blackboard of Sharepoint. Kort daarna werden die systemen trouwens wel op de markt gebracht. De pilot werd opgezet voor één vak, waarvoor studenten niet naar school hoefden te komen. Maar het werkte eigenlijk voor geen meter.

Maar het definiëren van e-learning of blended learning is lastig, er zijn honderden definities over te vinden. Ik vind e-learning eigenlijk ook niet meer zo'n heel mooi begrip. En een tussentijds begrip zoals blended learning, geeft alleen maar aan dat je face-to-facecontact en digitale middelen combineert. Een beter begrip waar ik steeds meer achter sta, is technically enhanced learning, dus dat je met technologie het leren probeert te bevorderen. Dan heb je een heel breed begrip waar je veel dingen in kunt plaatsen. Als je praat over e-learning, zeggen veel mensen bijvoorbeeld dat je per sé iets met internet moet doen. En de ander zegt dat als het elektronisch is (bijv. met cd-roms) ook goed is.

Wat is volgens jou het doel van blended learning?

Het doel is natuurlijk dat je studenten ergens voor opleidt en ze vaardigheden en een bepaalde attitude aanleert. Daarvoor heb je middelen nodig en met bepaalde technische middelen kun je kiezen voor een bepaalde aanpak of een andere didactische methode kiezen.

Vanuit welke behoefte is het project ontstaan?

Vanuit meerdere faculteiten was er de behoefte om colleges op te nemen. Bij de FEM hebben ze behoorlijk grote groepen studenten met soms wel 1500 studenten per opleidingsjaar, maar in een collegezaal passen niet meer dan 300 á 400 studenten. Toen bedachten ze om de opname van de ene collegezaal door te lussen naar een andere collegezaal, maar dan konden ze alsnog maar 700 á 800 studenten bedienen.

Daarnaast was het zo dat lang niet alle studenten naar de colleges kwamen. Als je een college mist, moet je dat maar weer zien bij te spijkeren en dat is heel lastig. Toen vroegen ze zich af hoe ze colleges konden vastleggen zodat studenten via internet het college konden terugkijken.

Parallel daaraan hadden wij heel specifiek de behoefte dat studenten hun eigen presentatie konden terugzien. Zo konden ze kijken hoe ze overkomen en hoe hun lichaamstaal is. Dat kon je doen door camera's neer te zetten, met van die grote VHS-banden, en dat gebeurde ook. Maar dan had je een opname gemaakt, die op een bandje stond. Die bandjes zijn moeilijk uit te wisselen. Het medium was dus niet optimaal geschikt. Toen hebben we onderzocht of het mogelijk was omdat direct via internet te streamen. Vanuit die hoek is het toen verder gaan rollen.

We ontdekten toen dat er een aantal systemen bestonden die heel geschikt bleken. Met de andere faculteiten hebben we bekeken hoe we de handen ineen konden slaan. Maar dat is inmiddels alweer 2,5 á 3 jaar geleden. Nu is er een weblecturedienst waarvoor docenten alleen even een formuliertje hoeven te tekenen, waarna het college wordt opgenomen.

Wordt er al veel gebruik van gemaakt?

Er wordt aanzienlijk gebruik van gemaakt, maar we willen nog meer natuurlijk. Soms weten docenten hun weg te vinden en soms moet je mensen 'kietelen'; de behoefte creëren om bijvoorbeeld een gastcollege op te laten nemen.

Hoe werkt het live taggen van de weblectures?

Als eerste is er een onderzoek gedaan om te kijken of onze wensen überhaupt technisch mogelijk waren. Dat hebben twee studenten via het Crossmedialab uitgevoerd. Daarna hebben we contact opgenomen met een leverancier met het verzoek erna te kijken.

Na het contact met de leverancier hebben we contact opgenomen met SURF. We hebben toen middelen gekregen om eerst intern aandacht aan te besteden. Vervolgens zijn we naar de leverancier gegaan met de boodschap dat we tijd voor om het te doen (met een afstudeerder). We wilden ook de mogelijkheid krijgen om dingen te testen, maar moesten daarvoor ook toegang krijgen tot de achterkant van het systeem. Daar hebben we toen afspraken over gemaakt met de leverancier.

Dus toen de mogelijkheid van het taggen in beeld kwam, moest het systeem worden aangepast om dat allemaal mogelijk te maken?

Ja, dat klopt.

Wie hebben er bijgedragen in de kosten?

Naast de subsidie van SURF (€10.000,-), heeft het Crossmedialab een deel gefinancierd. En natuurlijk de leverancier zelf. Die hebben met name hun eigen inspanning gefinancierd door te sponsoren.

Wat is het doel van het live taggen?

Op dit moment zitten we nog in de fase van het kunnen taggen in een collegezaal. Je kunt al wel taggen op het moment dat je een college zit terug te kijken, die functionaliteit inbouwen was niet zo heel erg zwaar. Maar het live taggen, waarmee met een iPad, laptop of smartphone interessante dingen kunt taggen, was eigenlijk de eerste uitdaging. De tweede uitdaging (we vinden dat je alles in stapjes moet doen) was hoe de doorzoekbaarheid geoptimaliseerd kon worden. Daar zijn we nu eigenlijk mee bezig.

Eerst de weblectures, toen het taggen achteraf, toen het live taggen en als laatste het indexeren. Uiteindelijk kregen de tags de vorm van een tagcloud.

Wat moet er nog verbeterd worden?

De tags worden nog niet automatisch aan het weblecture gekoppeld. Dat doe ik nu nog een beetje handmatig om een beeld te schetsen van hoe het werkt.

Hoe zit het met vertraging? Komt een tag in het juiste moment van het weblecture terecht?

Dat was de technische uitdaging van dit project. We hebben eigenlijk eerst het technisch ingewikkelde gedaan. Wat daarna komt, is vooral een kwestie van er tijd instoppen. We hebben besloten dat het moment dat iemand een nieuwe tag aanmaakt, de tijdstempel wordt aangemaakt. Dus het is niet zo dat de tijdstempel pas wordt gemaakt wanneer de tag is getypt. Op die manier heb je zo min mogelijk vertraging. Daarnaast hebben we besloten om de tijdstempel twee seconden eerder te plaatsen, in verband met reactietijd. Het denken, op de knop drukken, dat duurt eventjes. We hebben nog gedacht aan een tijdbalk waarmee je de tijd tot 20 seconden in de tijd terug zou kunnen plaatsen, maar dat hebben we niet gedaan omdat het alleen maar complexer zou worden.

Hoe reageerden studenten op het project?

Er is onderzoek gedaan naar weblectures en daar kwam uit dat het effect nog erg beperkt is. Er kan eigenlijk niet aangetoond worden dat studenten door weblectures een beter resultaat krijgen. Maar bij bijna niks kun je bewijzen dat het een hoog resultaat heeft. Studenten hoeven nu geen aantekeningen te maken, die maken ze digitaal door een tag toe te voegen aan het verhaal van de docent. De student bepaalt dus wat belangrijk is door een tag toe te voegen.

Hoe reageren docenten op de weblectures?

Docenten zijn soms bang dat studenten niet meer naar hun lessen komen, omdat het weblecture toch op internet staat. Er zijn soms colleges waar de opkomst heel laag is, en docenten zeggen dan 'Dat komt door de weblectures'. In de praktijk blijkt dat de eerste opkomst vaak goed is, het daarna minder wordt en in de laatste week komen veel studenten weer terug. Dat is met weblectures én zonder weblectures zo. Men komt er op verschillende plaatsen achter dat de deelname aan colleges ontzettend meevalt. Ik heb pas een onderzoek gelezen waaruit bleek dat het beschikbaar stellen van een Powerpoint-presentatie een groter effect heeft op de deelname van colleges dan het beschikbaar stellen van een weblecture. Weblectures hebben dus nagenoeg geen gevolgen, behalve als je ze op maandagochtend om 9 uur of vrijdagmiddag om half 4 beschikbaar stelt. Mensen vinden het toch fijn om aanwezig te zijn en het verhaal in het echt te horen.

Inzet weblectures

Je kunt weblectures op heel veel manieren inzetten. Je kunt het bijvoorbeeld door voor herhaling, maar ook voor remedial teaching. Als je een bepaald onderwerp hebt zoals statistiek en dat vinden studenten lastig, neem je dat op en op het moment dat het nodig is kun je het erbij pakken. Je kunt ook een opdracht geven aan een student en naar een weblecture verwijzen als hij/zij iets niet begrijpt.

Een half jaar geleden heb ik eens een college gegeven. Ik hoorde van een collega dat de nieuwe groep studenten het met de opname moet doen, dus als vervanging van een college.

Acceptatie en invoering

Wat in ieder geval bijna niet werkt, is blended learning verplicht stellen. Een tool invoeren zoals Sharepoint, is één stap. Maar dat wil nog niet zeggen dat het ook intensief gebruikt wordt. Wat je dan moet doen is mensen ondersteunen waardoor het heel makkelijk wordt om te gebruiken. Eigenlijk is het hetzelfde als ik met die weblectures doe, je moet mensen bewust laten worden en laten zien dat het een oplossing is voor een probleem. Je moet eerst de behoefte creëren door te laten zien wat allemaal kan en de volgende stap is zorgen dat het ook daadwerkelijk eenvoudig toegepast kan worden.

In het gebruik zul je vervolgens zien dat het in eerste instantie erg basaal is. Je hebt dus stapjes die je als gebruiker doorloopt. Al gebruikend leer je steeds meer van het medium en het medium beter in te zetten.

Hoe ervaren studenten nieuwe media in het onderwijs?

Dat is wisselend. De ene student volgt het liefst een college en leest thuis een boek, die weet dan waar hij aan toe is. Andere studenten werken liever in projecten. De ene student is dus wat meer ICT-minded dan de andere. De ene twittert als een gek en de ander weet amper een mobiele telefoon te gebruiken.

Hoe zie jij blended learning binnen de FCJ?

Ik zie wel gebeuren dat hier ook wat vooruitstrevende dingen zullen gebeuren, maar er is nog wel een slag te maken. Je moet mensen vooral faciliteren in tijd en middelen. Daarnaast moet je mensen af en toe een schouderklopje te geven. Verder is het belangrijk dat niet iedereen hetzelfde gaat gebruiken, dat iedereen Wiki's gaat gebruiken. Wat je doet is aan de ene kant studenten te motiveren en aan de andere kant een didactisch slimme manier te bedenken om je leerdoelen te bereiken beperkt aantal middelen.

Welke informatie heeft een docent nodig om een les voor te bereiden?

Allereerst goede voorbeelden van hoe hij een tool kan gebruiken. Ook moet je uitleggen hoe een tool werkt, hoe een docent het voor elkaar krijgt, ook in de situatie waar een docent twee linker handen heeft. Het is ook belangrijk in wat voor situaties een tool gebruikt kan worden.

Patrick van der Bogt

Interview: 13 mei 2011

Wat is volgens jou blended learning?

Ik zou je eerlijk gezegd niet een kant en klaar concept kunnen vertellen, denk ik. Het is eigenlijk een definitiekwestie. Maar wat mij eigenlijk bevalt aan de term 'blended learning' is toch wel het learning-gedeelte. Dat sluit aan bij mijn visie, ik vind namelijk dat leren centraal moet staan. Ik denk dat ik als docent verplicht ben om mezelf telkens de vraag te stellen over wat leren is en wat leren inhoudt. Ik schaam me er niet voor om te zeggen dat er heel veel aspecten zijn aan het leren die ik niet zo goed weet. Wat ik weet van leren is wat ik zelf heb ervaren. Ik heb de basisschool doorlopen in de jaren '80, waar ik met een computertje een Aardrijkskunde-toets heb gemaakt. Je moest met een helikopter vliegen naar de stad die werd aangegeven. Is dat dan ook blended learning?

Op de middelbare school heb ik eigenlijk geen computer gezien, behalve misschien bij een wiskundeles. Pas op de universiteit in '96/'97 kwam het internet net op en daarmee een van de eerste generaties was die vrij toegang had tot internet.

Doel van de YouTube-clips

Mensen in staat stellen om de kernstof tot zich te nemen buiten het lokaal. Eigenlijk moet het studenten prikkelen om de kernstof buiten het lokaal al tot zich te nemen. Dat doet meteen iets met het lesmoment. Je wilt weten hoe je het lesmoment zo effectief mogelijk kan benutten.

Wat vinden studenten ervan?

Zover ik er zicht op heb (het is niet mijn cursus) zie ik dat studenten het ontzettend handig vinden. Kennelijk hebben we een taal gevonden waarin we makkelijk iets kunnen uitleggen. Ik merk ook dat studenten er allemaal op hun eigen manier mee omgaan. Dat heeft misschien te maken met het feit dat het op YouTube staat, YouTube wekt ook bepaalde verwachtingen. Voor de een kan het leiden tot meer afleiding, voor de ander is het totaal nieuw.

Ik heb eigenlijk geen negatieve reacties gehoord.

Wat heeft je geïnspireerd om je met blended learning bezig te gaan houden?

Ik ben een groot tegenstander van het formele, traditionele leren. Oftewel klassikaal en frontaal lesgeven, grote groepen mensen, gestandaardiseerd aanbod, etc. Dat is verkeerd, omdat het grote groepen mensen ontmoedigt om te leren. Maar het is ook noodzakelijk, omdat we willen in Nederland nou eenmaal grote groepen mensen van een diploma voorzien, we leven in een diploma-cultuur. Om die grote groepen mensen op een betaalbare manier langs te leiden, is dat nodig.

Het formele leren zoals het traditioneel georganiseerd is, ontmoedigt mensen om te leren. Je haalt mensen uit de context waarin ze normaal leren. Mensen leren normaal gesproken de hele dag door, anders zou je jezelf ook niet redden in de supermarkt: je hebt dat ooit uitgevogeld zonder een cursus te volgen. Ook wanneer je gaat werken, ontwikkel je heel veel vaardigheden in de praktijk zelf. Door mensen uit de context te halen waarin ze op natuurlijke wijze kunnen leren, ze in een gedecontextualiseerde ruimte te zetten, ik zie dan gewoon de vitaliteit wegstromen uit mensen. Het lerend vermogen heeft vitaliteit en energie nodig. Ik vind dit wel een maatschappelijk probleem. Ik wil niet zeggen dat er slecht over is nagedacht, want het is zo gegroeid en het heeft voldaan aan alle behoeften (grote groepen mensen opleiden) en het heeft heel lang ook wel gewerkt in onze diploma-cultuur.

Maar ik denk dat de leefwereld van jonge mensen nu anders is, dan die van mij en de generaties daarvoor. De rol van kennis en wat kennis is, is veranderd. Kennis is niet meer alleen een canon van vaste kennis van begrippen of theorieën, of verhalen waar je over moet beschikken. Als een soort redmiddel tegen die chaos, roepen we dat er wel sprake moet zijn van

basiskennis voor een bepaald beroep. Maar eigenlijk is dat niet voldoende. Je moet kijken wat een goede basis is om te blijven leren, eigenlijk waar het hele competentiegericht leren op is gebaseerd. Maar als je niet genoeg kennis hebt over leren, blijft dat heel moeilijk om in de praktijk te brengen.

Je zou kunnen zeggen dat het hele blended learning idee ruimte maakt in de hoofden van docenten of onderwijsgevers om niet te blijven vastzitten in dat oude stramien. Dat oude stramien heeft een hele tijd gewerkt, maar dat barst een beetje uit zijn voegen. Ik zie twee soorten reacties, namelijk nieuwsgierig zijn en op zoek gaan naar andere dingen (zo zie ik mezelf ook wel) en mensen die de traditionele manier nog strakker aan willen zetten. Vanuit mijn perspectief zijn ze zich aan het afzetten, maar vanuit hun perspectief zijn ze hun manier aan het beschermen.

Waarom denk je dat docenten zich afzetten tegen deze nieuwe manier van onderwijs geven?

Ten eerste zetten ze zich niet alleen af tegen een nieuwe vorm van onderwijs, maar ook tegen een bepaalde leercultuur die is ontstaan in onze samenleving door het aanbod van zoveel media. Het is eigenlijk zo dat je hersens dan op een andere manier gaan werken, bijvoorbeeld als je Google veel gebruikt. Dat noemen ze partiële aandacht, dat je veel informatie in korte tijd kunt scannen en daaruit voor jou op kan nemen wat voor jou belangrijk is om een bepaald doel te realiseren. Het zakt dan alleen niet naar je lange termijngeheugen. En ik denk dat veel docenten opgegroeid zijn in een traditie waarin veel kennis in het lange termijngeheugen zat. Dat had denk ik te maken met hun identiteit en leercultuur. Voor niet iedereen is het even makkelijk om door te blijven leren binnen de huidige leefwereld, onze informatiewereld. Sommige mensen zien ook bepaalde waarden die zij hoog in het vaandel hebben afbrokkelen. Identiteiten zijn erop gericht om zichzelf in stand te houden, dus ik vind het een vrij natuurlijke reactie.

Hoe kun je docenten dan toch overhalen om blended learning toe te passen?

Dat weet ik niet, misschien kan dat ook niet. Wat ik er wel mee kan is dat ik ervan zou kunnen leren. Het maakt mij bewust van het idee van identiteit; dat sommige mensen een bepaald beeld hebben van wie ze zijn en wat hun rol is als professional of docent. Dat bemoeilijkt hun het leren en kennelijk zit er iets buiten dat met leren te maken heeft. Maar dank denk ik dus: wat kan ik daaruit halen om mijn onderwijs te verbeteren?

Kennelijk is voor mijn studenten ook een identiteitsontwikkeling gaande die hen in staat stelt iets moeilijk of makkelijk te leren. Ze vragen zich af: wie ben ik, wat doe ik en wat zou ik moeten zijn? Als je van jezelf vindt dat je wantrouwig moet staan tegenover van alles wat het internet biedt, dan ga je daar op een andere manier lessen uit trekken.

Ik denk wel dat je iedereen die rationeel kan nadenken zover kan krijgen dat hij moet toegeven dat hij nooit genoeg weet over wat leren precies is. En dat dat iets is wat je samen moet blijven ontdekken. De een doet dat met boeken in de bibliotheek, ik doe dat bijvoorbeeld door blogs bij te houden en met Twitter. Maar ik denk dat we nog steeds gemeenschappelijk ruimte hebben op het gebied van wat leren eigenlijk is. We moeten ons afvragen hoe we nieuwe kennis over leren (vooral uit de neurologische wereld) kunnen inzetten voor effectief onderwijs. Ik denk dat je daar je argumenten vandaan moet halen.

Hoe zou het proces naar blended learning moeten plaatsvinden?

Allereerst begin je weer door te komen tot een gedeelde visie op wat leren is. Je moet een soort lopende dialoog krijgen waarin de argumenten die worden aangedragen, gestoeld zijn op de kennis over wat leren is. Dat is iets wat eigenlijk in de cultuur van de organisatie zou moeten zitten. Als je dat op poten kan zetten en we kunnen daar met z'n allen over gaan leren.

Ondertussen kunnen we natuurlijk kijken naar welke tools het meest geschikt zouden zijn met voor- en nadelen en welke leerstijlen ze ondersteunen. Die kunnen we aanbieden aan mensen en uitleggen hoe ze de tools moeten inzetten. Als ze goed kunnen leren over wat leren is, kunnen ze die tools ook beter inzetten.

Met de discussie over wat leren is, kun je ook meer draagvlak creëren voor vernieuwingen, omdat er meer kapstokken zijn.

Welke aspecten van het traditionele onderwijs spreken studenten aan en waarom?

Het lijkt erop dat studenten vooral de duidelijkheid en structuur die traditioneel onderwijs kan bieden, prettig vinden. En kennelijk hebben ze zij een behoefte aan duidelijkheid en structuur tijdens het leren. Ik denk dat die behoefte belangrijk is om er telkens bij te nemen. Maar dat wil niet zeggen dat je alleen maar les kunt geven aan klassen met dertig studenten. Dat betekent dat als je digitale tools gaat inzetten, je moeten kijken naar wat voor verstoring die tool kan aanbieden in structuur en duidelijkheid en hoe je dat kunt ondervangen.

Mensen hebben verschillende stijlen en leerbehoeften. De een vindt het fijn om naar een verhaal te luisteren van de persoon die tegenover hem staat, de ander gaat liever zelf aan de slag. Zo gaat ieder op zijn eigen manier aan de slag. Wat wij hier doen is eigenlijk de boel steeds standaardiseren, maar daarmee zorg je er al voor dat je nooit iedereen optimaal kunt bedienen (misschien hoeft dat ook niet). Ik weet niet of het een soort rechtvaardigheidsprincipe is? Die dingen liggen in het OER vast, waar de speelruimte ligt over het differentiëren tussen studenten. Iedereen moet gelijke kansen krijgen, een soort valide manier om tot het diploma te komen. In zo'n systeem wordt je er ook toe gebracht om in standaarden te gaan denken.

Er staat bijvoorbeeld 40 uur voor een vak. Dan geef ik zes weken effectief les en de zevende week is er bijvoorbeeld een toetsactiviteit of feedbackactiviteit. In het rooster wordt dan twee uur opgenomen voor een college. De rest kan ik zien als voorbereidings- en nakijktijd voor dat college. In die trechter van die twee uur probeer ik dan alles over te dragen. Je zou ook creatiever met die tijd om kunnen gaan om een wat gevarieerder aanbod te bieden. Daarin kunnen die digitale tools bijvoorbeeld ook ingezet worden in de tijd dat ik er even niet ben. Ik denk dat we deze kant moeten denken.

Wat zijn de relevante actoren bij het invoeren van blended learning?

Als we het over actoren hebben... hoe hoger je komt, hoe minder handelingsmogelijkheden je hebt. De taal wordt steeds abstracter en de reikwijdte van het besluit wordt steeds groter, dus er zullen steeds meer actoren ten tonele treden die daarover hun zegje moeten doen.

Managers zijn voor mij geen obstakel, maar eerder hoeders. We hebben een opleiding en die opleiding moet gewoon aan allerlei volwaarden en kwaliteitseisen voldoen. Daar is een accreditatiesysteem voor opgezet dat daar controle op uitoefent. Er worden ook nog evaluaties gedaan onder studenten die in de gaten houden of het onderwijs en de opleiding van goede kwaliteit is, zodat het diploma valide is. De opleidingsmanager is iemand die ervoor zorgt dat dat zo is. Ik vind het dan ook volslagen rationeel dat zo'n opleidingsmanager in bepaalde opzichten conservatief is, omdat hij die dingen in de gaten moet houden.

Waar moet de discussie over wat leren is gevoerd worden?

Overal. Bij de studiedagen die al zijn ingepland, zou bijvoorbeeld de norm moeten zijn dat iedereen nieuwsgierig is naar wat leren precies is.

Wie moet wie overtuigen?

Beiden, docenten en managers, moeten elkaar stimuleren. Je moet niet teveel denken in groepen (docenten/managers, progressief/conservatief). Dat valt niet samen met de werkelijkheid, het ligt veel genuanceerder. Een ding kunnen we naar iedereen verantwoorden en dat is dat je als onderwijsinstelling zelf probeert meer te leren over leren. Als we dat doen, gaan heel veel vraagstukken over innovatie er anders uitzien.

Welke informatie heeft een docent nodig om een les voor te bereiden?

Er zijn bepaalde leerdoelen. Je kunt dan per les bekijken welke inhoud overgedragen moet worden, kennis en vaardigheden. Die informatie heb je nodig, als je daar geen zicht op hebt, doe je maar wat. Vervolgens kun je kijken op welke manier je een afwisseling kunt brengen in de werkvormen, zodat je meer leerstijlen aanspreekt (doeners, dromers, etc.). Op basis daarvan kun je besluiten om de inhoud gevarieerd aan te bieden.

Je hebt informatie nodig over welke middelen studenten zelf beschikken: een boek, een site? Je moet dan kijken op welke manier je die middelen kunt inzetten in de les. Je moet dan ook tegen de studenten zeggen hoe ze die middelen moeten gebruiken. Je draagt als docent niet alleen maar inhoud over, maar ook hoe ze moeten leren.

Ik denk het interessant is om de leermotivatie op gang te houden, die verschillende werkvormen kunnen daaraan bijdragen. Het is een element van beloning. Hoe kun je de studenten die in die les zijn geweest een gevoel van succes geven?

Verder kunnen we heel veel leren uit de game-industrie. De denktheorie met prachtige analyses over waarom mensen World of Warcraft spelen en door allerlei beloningssystemen getriggerd worden om door te gaan. Dat soort informatie moet je ook hebben om te kijken hoe je dat gevoel kunt overdragen.

De belangrijkste informatie die je dus nodig hebt is: welke rol speelt dit contactmoment ten aanzien van de inhoud die je wilt overbrengen. Het les is nogal een heterogeen contactmoment waarin veel kan gebeuren, waar je mensen echt ontmoet in een lokaal. Dat heeft bepaalde voor- en nadelen, waarvan je je bewust moet zijn. Dus: hoe verhoudt dit zich tot bijvoorbeeld een online-omgeving of een 'veldopdracht'?

Vera Habes

Interview: 16 mei 2011

Wat is volgens jou blended learning?

De associatie die ik ermee heb komt van de Innovatiedag van SURF. Daar was een man die zijn verhaal deed over het nieuwe leren, dat vooral individueel moet zijn en dat mobiel/electronisch leren een grotere rol gaat spelen en studenten waar en wanneer dan ook kennis kunnen opdoen. Hij zei zelfs dat in de toekomst de beste universiteit niet meer een echte universiteit, maar digitaal is. Dat was voor mij nogal 'wow'.

Gaandeweg worden hier al weblectures gemaakt, maar de implementatie gaat niet zo snel. Er is wel aanbod vanuit de Mediatheek over nieuwe media in het onderwijs, maar daar wordt nog niet zoveel gebruik van gemaakt.

Kun je kort uitleggen wat je project inhoudt?

Naast lesgeven hier op de faculteit, begeleidt ik ook veranderingstrajecten in de ouderenzorg. Daar werken vooral mensen geschoold op niveau 2/3, dus wat lager dan de mensen die hier op school rondlopen. Ik merkte dat filmmateriaal erg aansprekend was, meer dan dat ik bijvoorbeeld iets vertelde. Dat vonden ze leuk, ze discussieerden mee en ze herkenden ook meer. Dat heb ik willen uitbouwen tot iets interactiefs en dan kom je al snel bij een game terecht.

Nu kende ik de hele gamewereld eigenlijk helemaal niet, maar door de subsidie ben ik me erin gaan verdiepen. Toen bleek dus dat wat we wilden eigenlijk geen game is, maar meer toegepaste mediatechnologie. Bij een game heb je een avatar en die heb je eigenlijk niet in dit spel. Computeranimaties leken ons niet zo handig, want het zijn vooral relatief oudere mensen. Daarom vroegen we ons af of we geen echte film konden gebruiken. Zo ontstond eigenlijk idee om een soap te maken, waarbij het narratieve element ook de aantrekkingskracht heeft. Het is geen klein filmpje, maar het loopt door het hele verhaal.

De behoefte kwam dus vanuit het feit dat lager opgeleide mensen niet zo gemakkelijk kennis vergaren. Ze zijn misschien wel gemotiveerd, maar de manier waarop het aangeboden wordt is heel cruciaal. Daarom probeerde ik daarvoor een nieuwe vorm te verzinnen.

Wat betekenen evidence based richtlijnen?

Evidence based zijn de nieuwe richtlijnen. Je moet bijvoorbeeld op een bepaalde manier injecteren of insuline moet toedienen. Het zijn zulke rapporten, niemand snapt of begrijpt wat daar precies instaat. Het is wetenschappelijke kennis, maar die kennis wilden we op een toegankelijke manier aanbieden aan het personeel in de ouderenzorg. Op een zodanige manier dat zij het ook leuk vinden en geprikkeld worden.

Studenten

Een van de competenties van HBO-V studenten is dat zij kennis moeten kunnen overdragen. Daar hoort een klinische les geven bij. De studenten moeten dus goed om kunnen gaan met het werk- en denkniveau van de mensen in de ouderenzorg. Welke tools heb je dan om kennis over te dragen? Ze leren ook die wetenschappelijke informatie, die voor hen ook vaak lastig te begrijpen is, te vertalen naar de werkvloer: de implementatie.

Het project

De ontwikkeling is gedaan door buitenstaanders. Van het geld dat we gekregen hebben van SURF, konden we hen betalen. De HU heet daar verder niet in geïnvesteerd. Toen VANGNET in november klaar was, heeft een groep afstudeerders de implementatie gedaan op de werkvloer en onderzoek gedaan.

Wat ging er goed en wat ging er fout?

Ten eerste is de techniek in de ouderenzorg niet zo goed dat je daar makkelijk een game kunt vertonen. Niet alle computers hebben geluid en internet. Daarnaast zijn de meeste medewerkers digibeet, ze kunnen niet zo goed met computers overweg. De studenten hebben daarom een soort internetcafé gebouwd, heel provisorisch, want de computers daar konden ze niet gebruiken. Met hun eigen laptops hebben ze dus een soort internetcafé gebouwd op drie locaties. Een student was constant aanwezig om het spel uit te leggen. Het was dus veel investeren.

De andere student ging meewerken op de afdeling. Je kunt niet zomaar mensen van de afdeling halen, want het werk moet gewoon doorgaan. Daar was dus goed over nagedacht. Ware het niet, dat er in die week ontzettende roosterproblemen waren. Dus daar hebben misschien maar 7 mensen de game gespeeld. We hadden eigenlijk gehoopt op veel meer mensen. Uiteindelijk hebben 34 mensen het filmpje bekeken.

Wat we ervan hebben geleerd, is dat je een teamleider eigenlijk veel meer moet betrekken in de implementatie. Die is cruciaal voor de implementatie. De teamleiders hadden daarnaast ook een grotere rol kunnen spelen in de kennisoverdracht. De studenten hadden posters gemaakt, een soort samenvatting van de twee richtlijnen, valpreventie en het herkennen van dementie. Van valpreventie hadden de medewerkers nog wel het één en ander onthouden, maar de andere richtlijn was compleet nieuw. Daar hoorde een protocol bij, maar de teamleiders hadden er niet op gewezen dat de medewerkers die moesten kennen. Met als gevolg dat ze het compleet uit het filmpje moesten leren, maar dat was eigenlijk niet haalbaar. Je merkte ook dat de significante resultaten alleen bij valpreventie waren en bijna niet bij het herkennen van dementie.

We hadden de teamleider dus van tevoren veel meer moeten betrekken bij de implementatie. Zo'n teamleider is wel iemand die zegt: dat moeten jullie doen, of niet doen. Dat is dus een grote misser geweest. Verder was de digitale omgeving niet optimaal, maar dat hebben de studenten heel goed opgelost.

Wat studenten verder lastig vonden, was dat veel mensen zo iets hadden van 'moet dat nou', die hadden er maar weinig zin in. Je hebt echt 70% die het niet echt ziet zitten en 30% die het wel leuk vindt en nieuwsgierig is. Je merkt daar eigenlijk weinig verschil tussen jong en oud, maar meer of mensen 'eager' zijn om te leren, of niet. Dat kunnen ook oudere mensen zijn.

Wat goed ging, waren de faciliteiten. Zo waren er tijdens de roosterproblemen dus extra handen aan het bed, dat werd heel erg gewaardeerd. Tijdens het onderzoek waren ze er ook al. We hadden afgesproken om 's ochtends mee te werken en 's middags onderzoek te doen. Dat gaf dus een heel goede sfeer, waardoor ze tijdens de implementatie ook meer bereid waren om naar het de game te spelen.

De posters waren ook een handig middel als reminder. Een reminder is een effectieve implementatietool.

Effect

De studenten hebben in de zorgdossiers gekeken om te kijken of er na het spelen van de game ook meer geschreven werd over valpreventie. Ze hebben een mooie steekproef gedaan met 140 dossiers. Eerst hebben ze een nulmeting gedaan, drie maanden terug in de tijd. Toen was de implementatie en een maand later hebben ze opnieuw gemeten. Toen bleek dat bij valpreventie een aantal onderdelen significant verbeterd waren, en zoals verwacht bij dementie niet.

Het andere onderdeel van het onderzoek was dat ze observaties deden om te kijken of het gedrag van de medewerkers ook conform de richtlijnen was. Wat misging in het onderzoek was dat door gebrek aan personeel de teamleiders het wel erg handig vonden dat de studenten meehielpen op de afdeling, maar daardoor stonden de studenten de eerste twee dagen alleen maar aan het bed. De studenten waren niet assertief genoeg om nee te zeggen en deden het werk, in plaats van hun onderzoek. Daardoor hebben minder mensen het filmpje gezien.

Ondanks dat de implementatie niet helemaal soepel ging, waren er wel genoeg significante verbeteringen om te zien dat het project effect had. Ook weten we dat de teamleiders hun personeel niet voldoende stimuleerde. In zo'n context zijn onze resultaten in ieder geval veelbelovend.

Is VANGNET een goede tool?

De mensen die de game speelden, vonden het leuk en spannend. De mensen die wat beter zijn met de computer, deden ook hun best om punten te verdienen. De twee filmpjes waren net de lang (totaal 50 min.). We hebben bedacht dat je per onderwerp maar één filmpje moet gebruiken. Het moest dus korter, maar ook wat simpeler. We hadden gehoopt dat we het zo simpel mogelijk hadden gedaan, maar je gebruikt bijvoorbeeld de muis én de spatiebalk. Voor de mensen die niet zo goed zijn met computers, is dat verwarrend. Als ze dan geen punten hadden verdiend, voelden ze zich teleurgesteld. Wat je ook voelde was bij deze groep mensen was dat ze het confronterend vonden om geen punten te verdienen. Het gaat natuurlijk wel om kennis. Wat we daarvan hebben geleerd, is dat je het spel beter als groep kunt spelen.

Kortom: Men vond het spel leuk en spannend, maar het was een beetje te ingewikkeld voor deze doelgroep. Je kunt er de kennis mee overdragen, mits deze geborgd wordt door een teamleider. Het moet net wat simpeler, alleen gespeeld worden met een muis.

Diende VANGNET meer als pilot, of om echt te blijven gebruiken?

Het was eigenlijk puur bedoeld om te kijken of de game effect zou hebben. Van SURF kregen we dat geld en ik was gewoon benieuwd of een game werkt in deze sector. Wat blijkt is dat het effect er is, maar dat je wel een teamleider nodig hebt die daar dus consequent op zit.

Acceptatie en invoering

De zorgsector is redelijk behoudend. Daarom denk ik dat het belangrijk is dat mensen je al kennen en dat je dus niet als externe de boel even komt verbeteren.

De reden dat het op de werkvloer werd geaccepteerd, kwam vooral doordat de studenten meewerken op de afdeling. Als ze zomaar binnen waren gekomen, hadden ze en-masse gedacht: dit is te ingewikkeld. Nu hadden ze het gevoel 'ze doen iets voor ons' en daarom werden ze geaccepteerd.

Blended learning op de HU

Ik heb het gevoel dat docenten dit ontzettend leuk vinden, maar ook zo weinig tijd hebben.

Ik denk dat je eerst het management mee moet krijgen. Het voordeel is dat er een dwingendheid in zit. Het management zegt: 'Jongens, dit gaan we doen'. Ik denk wel dat docenten gemotiveerd zijn om het lesgeven makkelijker en leuker te maken. Ze staan er denk ik wel voor open.

Denk je dat studenten erop zitten te wachten?

Ik denk het wel. Ik denk dat studenten het heerlijk vinden om colleges ook thuis te kunnen bekijken. Het moet wel in proportie blijven, dat ze niet alles zelf hoeven te doen. Die tendens is er natuurlijk wel een beetje door het competentiegericht onderwijs. Maar als het op die manier wordt aangeboden dat studenten naar school komen voor een les (dan is het interactief), en daarnaast de mogelijkheid krijgen om het thuis te bekijken, is het een extra service en ook van deze tijd.

Als het als extra wordt aangeboden en niet in plaats van, is blended learning goed.

Welke tools heeft een docent nodig om een les voor te bereiden?

Waar ik zelf op let is dat ik de kennis heb en hoe ik die over ga brengen. Ik probeer altijd iets interactiefs te gebruiken, zoals beeldmateriaal.

Ik heb nu die game ontwikkeld, maar er wel een uitgebreide docenthandleiding bijgemaakt. Je kunt niet zomaar van docenten verwachten dat die ze dat kunnen. Een docent heeft dus nodig: zijn kennis, de tool en de handleiding.

Het is ook een goed idee om de tool te presenteren door middel van een filmpje. Een digitale handleiding plus het materiaal beeldend maken is een goede combinatie.

Rob Postma

Interview: 18 mei 2011

Wat is volgens jou blended learning?

Soms ben ik, maar dan in de oerbetekenis als didactisch hulpmiddel, als eens aan het kijken of we dat zouden kunnen gebruiken. Maar ik geef vaardigheidstrainingen en dan is dat eigenlijk lastig. Het zijn directe confrontaties waarop je moet handelen en reageren. Waar ik tegenaan loop: als je kijkt naar HBO-onderwijs, zit daar een groot verschil in met het WO, waar het vooral om kennisoverdracht gaat. Ik denk dat e-learning daar veel makkelijker toe te passen is. Bij ons worden nu colleges opgenomen. Ik denk dan: is dat wel e-learning? De colleges gaan gewoon door en ze kunnen die later nog eens bekijken. De meerwaarde is alleen dat ze naast het boek ook alleen het college nog eens kunnen bekijken. Is dat nou een methodisch hulpmiddel, of didactisch? Volgens mij methodisch en dus geen e-learning.

Als het gaat om vakken die wel theoretischer zijn, moet je naar twee dingen kijken: of die vakken wel goed worden gegeven, want ik vind dat in theoretische vakken veel meer aan de hand van thuis bestudeerde zaken moet gebeuren. Het moet niet zo zijn dat een docent alleen maar z'n lesje afdraait, of eigenlijk alleen vertelt wat in het boek staat. Op het moment dat de docent een stuk stof heeft bestudeerd, moet hij dat vertalen naar de praktijksituatie en aanvullen met tijdsvoorbeelden. Dat is dan weer lastig met e-learning.

Ik vraag me daarom af wat e-learning voor toegevoegde waarde heeft voor het HBO.

Ik denk wel dat blended learning een positief effect kan hebben op de kwaliteit van het onderwijs. Maar dat moet je wel in dat stramien gooien dat je studenten veel meer dingen zelf laat opzoeken en verwerken met behulp van verschillende technieken. Als je dat dan e-learning wilt noemen... Verder vind ik het belangrijk dat onderwijs niet te afstandelijk wordt, dat het een soort LOL gaat worden.

De combinatie van veel verschillende aanbiedingsvormen etc. dat vind ik prima. Als je kijkt waar we nu met BC mee bezig zijn (het eerste jaar), zijn we straks veel meer met themagericht onderwijs bezig. Je krijgt niet meer zeven weken achter elkaar een vak, maar bijvoorbeeld 'Betekenis en invloed van taal' als onderwerp. Ze krijgen dan een aantal masterclasses of lessen. En het volgende jaar bijvoorbeeld nog eens over dat onderwerp. Het betekent wel dat studenten straks, vooral bij de integrale leerlijn, veel meer zelf moeten opzoeken. Ze worden niet meer aan het handje meegenomen, maar moeten dus veel meer zelf doen. Daar hebben ze digitale middelen hard bij nodig.

Het themagericht onderwijs zorgt er hopelijk voor dat studenten een bredere rugzak krijgen. Ook leren ze veel beter hoe ze bepaalde tools kunnen gebruiken en waar ze informatie kunnen halen. Ze moeten zich dan bijvoorbeeld afvragen of de gevonden informatie wel genoeg is, of dat ze nog een second opinion nodig hebben. Straks zijn er ook geen docenten meer en moeten ze weten waar ze iets kunnen vinden. Digitale tools hebben ze daar hard bij nodig.

Wat kan blended learning op didactisch vlak betekenen?

In het nieuwe BC-curriculum komen de leerstijlen van Kolb bijvoorbeeld veel nadrukkelijker naar voren, het onderwijs wordt diverser. Voor een aantal studenten zal het onderwijs daardoor interessanter worden, maar voor een aantal studenten zal de opleiding ook moeilijker worden omdat er nog meer eigen verantwoordelijkheid wordt geëist.

Welke mensen hebben meegewerkt aan het nieuwe curriculum.?

Zo'n beetje ons hele team heeft meegewerkt aan het nieuwe curriculum. Judith Verbeek heeft daarvoor meegedaan aan het Pieter Mostert-traject. Pieter Mostert is een goeroe op het gebied van onderwijs en heeft bij ons een aantal docenten

getraind, waaronder Judith Verbeek en Allard Joosten. Er wordt daar gekeken hoe je het onderwijs didactisch interessanter kan maken voor studenten. Dat gaat aan de hand van de conceptuele lijn, vaardighedenlijn en integrale leerlijn.

Denk je dat studenten op blended learning zitten te wachten?

Nee. Omdat het nogal wat vraagt van studenten (generaliserend). Als ik kijk hoe studenten nu functioneren is dat beperkt tot de stof die ze krijgen en dat is het. Sommige docenten hebben geprobeerd om bijvoorbeeld via Facebook waar studenten met elkaar over de stof konden praten. Het enige waar studenten het over hadden was een uitje met de klas, of ze waren elkaar er belachelijk aan het maken. Je ziet ook vrij weinig echt hechte groepen, de meeste klassen bestaan uit individuen. Veel studenten hebben al moeite met de manier waarop het nu gaat en nog meer eigen verantwoordelijkheid willen ze denk ik niet. Studenten hebben behoefte aan structuur.

Hoe sta je als docent tegenover blended learning?

Dat is heel simpel: Als het een echte toegevoegde waarde heeft, moet je als professional erkennen het te moeten doen. Maar dan zal het duidelijk moeten worden dat een tool echt meerwaarde biedt. Wat betreft de invoering... je merkt dat veel docenten er al mee bezig zijn. Blended learning zou daarom denk ik niet echt een cultuurverandering eisen. Maar wat je ziet is dat docenten vooral worstelen met wat didactiek precies is. Er zijn maar weinig docenten met een educatieve opleiding, op de hele faculteit zijn er misschien vijf mensen met een eerstegraads lesbevoegdheid. Met het Pieter Mostert-traject hopen we onderwijsontwikkeling en daarmee ook het lesgeven te verbeteren.

Didactiek

Pieter Mostert heeft met een aantal docenten wat cursussen besproken. Hij besprak dan niet wat een docent had gemaakt, maar pakte er een ander voorbeeld bij. Dan kon de docent zelf de vertaalslag maken en zien wat beter kan aan zijn of haar cursus. Dit vind ik een interessantere ontwikkeling dan het introduceren van blended learning tools. Het gevaar zit hem dan in de kans dat de minder bekwame docenten (wat didactiek betreft) dan juist die tools gebruiken, omdat het nieuw is. Zonder dat ze dan eigenlijk de diepgang van dat middel beseffen.

Bijlage 3: CD met interviews

Bijlage 4: Vragenlijst over het format voor expert panel

Voor u ligt een format, waarop een zogenaamde blended learning tool (BLT) wordt gepresenteerd. Een BLT is een digitale tool die een docent kan gebruiken ter verrijking van zijn/haar cursus. Om te beoordelen of het format dat ik bedacht heb goed is, presenteer ik u een format waarop de BLT YouTube wordt gepresenteerd.

Het idee van het Crossmedialab is om een portfolio te maken waarin verschillende BLT's aan docenten worden gepresenteerd. Het doel is om docenten, managers en onderwijsontwikkelaars te stimuleren om nieuwe media in te zetten in het onderwijs. Het format moet hen dus duidelijk maken wat de mogelijkheden op dit gebied zijn en de keuze voor een relevante BLT makkelijker maken.

1. *Wat vindt u van het idee om blended learning tools aan docenten te presenteren in deze vorm?*
2. *Is de gepresenteerde informatie compleet?*
 - a. *kunt u op basis van deze informatie beslissen of u uw cursus wel of niet effectiever kunt maken. Zo niet, welke informatie mist u?*
 - b. *kunt u op basis van deze informatie beslissen of een BLT kan bijdragen aan efficiëntie? Zo niet, welke informatie mist u?*
 - c. *kunt u op basis van deze informatie beslissen of u veel of weinig tijd kwijt bent met het toepassen van de tool? Zo niet, welke informatie mist u?*
 - d. *kunt u op basis van deze informatie beslissen of u het toepassen van deze tool voor uw cursus op de FCJ te regelen is? Zo niet, welke informatie mist u?*
 - e. *Is er nog informatie die u mist en zo ja, welke informatie is dat?*
 - f. *Staat er overbodige informatie in het format?*
 - g. *Staat de informatie in de juiste volgorde?*
3. *Is het taalgebruik begrijpelijk en duidelijk?*
4. *Wat vindt u van de vormgeving?*
5. *Heeft u nog overige tips voor de verbetering van het format?*

YouTube

Animaties als contentdragers

Wat is het?

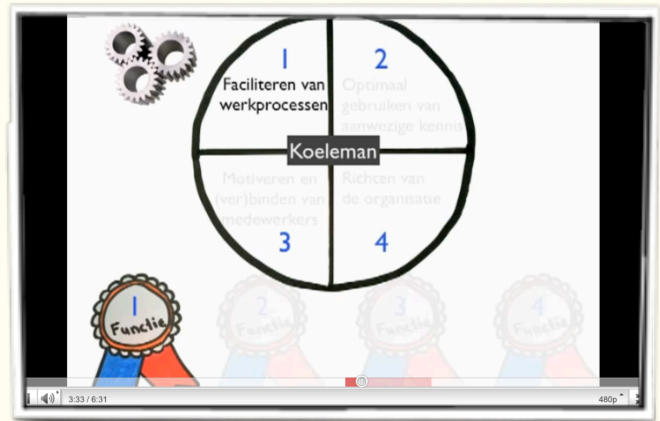
YouTube is het grootste online videoplatform ter wereld. Het platform kan ook gebruikt worden voor educatieve doeleinden.

De site kan gebruikt worden om video's te uploaden, die de klassikale lessen kunnen aanvullen en ondersteunen. Zo kan een student bijvoorbeeld thuis of onderweg het college al voorbereiden door de video te bekijken.

Verskillende soorten clips

Er kunnen verschillende soorten clips gemaakt worden.

- Geanimeerde clips die door het gebruik van animaties bepaalde stof kunnen uitleggen;
- Clips die zijn gemaakt met behulp van een videocamera.

Voor wie is het?

- Studenten die een hoorcollege volgen;
- Studenten die leren van beeld leuker/makkelijker vinden van leren uit een boek;

Voor wie is het niet?

- Studenten die hoe dan ook hun college niet willen voorbereiden.

Leerstrategie

Informatieoverdracht, het distribueren van lesmateriaal.

Wat zijn de didactische resultaten?

Het voordeel van het gebruik van YouTube-clips, is dat studenten het over het algemeen leuker vinden om te leren van beeldmateriaal, dan uit een boek. De kanttekening is, dat uit navraag bij studenten blijkt dat zij YouTube-clips vooral zien als een extra service, maar niet altijd worden gestimuleerd om hun college beter voor te bereiden.

YouTube kan ook voordeel bieden voor de docent. Omdat studenten thuis het college al kunnen voorbereiden, wordt het rendement van het college hoger. Een docent hoeft bepaalde basiskennis niet meer in het college te behandelen; de docent kan in het college dieper op de stof ingaan.

Wat moet je kunnen?

Benodigde techniek

Welke techniek nodig is, hangt af van wat voor soort clip er gemaakt gaat worden. Zo kun je een geanimeerde videoclip maken, of een video met opgenomen beeldmateriaal.

Voor een grafische clip met animaties zijn de volgende middelen nodig:

- Computer met de juiste beeldbewerkingssoftware;

Voor een video die gemaakt wordt met een videocamera zijn de volgende middelen nodig:

- Geschikte (rustige) ruimte om op te nemen;
- Videocamera;
- Statief;

- Eventueel een green screen;
- Computer met Adobe Premiere, Windows Movie Maker, iMovie of Final Cut Pro.

Vaardigheden

Voor het maken van mooie en professioneel ogende videoclips, moet je enige kennis hebben van cameravoering en videomontage. Ervaring met beeldbewerkingsssoftware zoals Adobe Premiere, Windows Movie Maker, iMovie of Final Cut Pro is een vereiste.

Presentatie

Voor het beschikbaar maken van YouTube-clips is een YouTube-account nodig. Er zou bijvoorbeeld een account worden gemaakt per opleiding waarop de video's gehost worden.

Wat moet er geregeld zijn en met wie?

Het is aan de docent te beoordelen of hij de videoclips zelf maakt, of dit uitbesteedt. Uitbesteden kan bijvoorbeeld aan een externe partij, maar hier zijn hoge kosten aan verboden. Een andere optie is om de clips te laten maken door studenten; zij doen dan tegelijkertijd ervaring op met beeld-/videobewerking.

Wie maakt de clips?

Zelf maken

Het voordeel van het zelf maken van YouTube-clips, is dat je de volledige controle hebt. Het nadeel is dat het maken van videoclips erg arbeidsintensief is en dus veel tijd (en geld) kost.

Studenten laten maken

Het voordeel van het maken van clips uitbesteden aan studenten, is dat het veel minder tijd kost. Het moet natuurlijk wel zo zijn dat de student er iets van kan leren. Het nadeel is, dat je de controle over het maken van de clip (deels) verliest. Daarnaast dienen de studenten begeleid te worden en dit kost ook veel tijd.

Uitbesteden

Het voordeel de clips laten maken door een externe partij, is dat het resultaat waarschijnlijk erg mooi is, een dergelijk bedrijf is immers gespecialiseerd in het maken van video. De nadelen zijn de hoge kosten en de grote hoeveelheid tijd die nodig is om te overleggen over de invulling van de videoclip.

Rechten

Op YouTube mag geen materiaal worden geüpload dat auteursrechtelijk beschermd is.

Wie is er verantwoordelijk?

Wie verantwoordelijk is, hangt af van wie de videoclip maakt. Over het algemeen zal de docent zelf verantwoordelijk blijven voor de inhoud en distributie van de clip.

Wat kost het?

Tijd

Het maken van videoclips is behoorlijk arbeidsintensief. Hoeveel tijd het maken ervan kost is afhankelijk van de lengte van de clip, op hoeveel locaties wordt gefilmd en de hoeveelheid grafische effecten. Onderschat het maken van een videoclip niet: het kost minimaal een paar uur en mogelijk wel een paar dagen.

Geld

Een videoclip kost vooral veel geld wanneer het maken ervan wordt uitbesteed aan een externe partij. Reken voor het maken van een simpele video, inclusief ontwerp, opname en montage op een bedrag tussen de €300,- en €2000,- euro per clip.

Wat levert het op?

Wanneer studenten een college al van tevoren voorbereiden door een YouTube-clip te bekijken, kan de docent in de les dieper ingaan op de stof. De docent kan zijn tijd dus nuttiger besteden en het rendement van het college wordt hoger. Het doel is dus niet om tijd en geld te besparen, maar de tijd nuttiger te besteden waardoor de onderwijskwaliteit hoger wordt.

Ga naar YouTube

Bekijk voorbeelden van YouTube-clips

1. Youtube

Animaties als contentdragers

Wat is het?

YouTube is het grootste online videoplatform ter wereld. Het platform kan ook gebruikt worden voor educatieve doeleinden.

De site kan gebruikt worden om video's te uploaden, die de klassikale lessen kunnen aanvullen en ondersteunen.

Verschillende soorten clips

Er kunnen verschillende soorten clips gemaakt worden.

- Clips die door het gebruik van animaties bepaalde stof kunnen uitleggen;
- clips die zijn gemaakt met behulp van een videocamera.

Voor wie is het?

- Studenten die een hoorcollege volgen;
- Studenten die leren van beeld leuker/makkelijker vinden dan leren uit een boek.

Voor wie is het niet?

Studenten die hoe dan ook hun college niet willen voorbereiden.

Voor welke leerstrategie?

Kennisoverdracht, het distribueren van lesmateriaal.

Wat levert het op?

Het voordeel van het gebruik van YouTube-clips is, dat studenten het leuker vinden om te leren van beeldmateriaal, dan uit een boek. Zij worden door de clips meer geprikkeld en kunnen altijd leren en waar ze maar willen. In digitale lesbrieven kan een QR-code worden gezet, zodat studenten de video op hun mobieltje kunnen bekijken. Zo kunnen zij bijvoorbeeld onderweg in de bus of trein een college voorbereiden.

De clips bieden ook voordeel voor de docent. Omdat studenten (hopelijk) thuis het college al voorbereiden, wordt het rendement van het college hoger. Een docent hoeft bepaalde basiskennis niet meer in het college te behandelen en kan in het college dieper op de stof ingaan.

Wat heb je nodig?

Voor een clip met video-opnames zijn de volgende middelen nodig:

- Geschikte (rustige) ruimte om op te nemen;
- videocamera;
- statief;
- eventueel een green screen;
- computer met beeldbewerkingssoftware zoals Adobe Premiere, Adobe Flash, Windows Movie Maker, iMovie of Final Cut Pro.

Presentatie

Voor het beschikbaar maken van YouTube-clips is een YouTube-account nodig. Er zou bijvoorbeeld een account worden gemaakt per opleiding waarop de video's gehost worden.

Wat moet je regelen?

Het is aan de docent te beoordelen of hij de videoclip zelf maakt, of dit uitbesteedt. Uitbesteden kan bijvoorbeeld aan een externe partij, maar hier zijn hoge kosten aan verboden. Een andere optie is om de clips te laten maken door studenten; zij doen dan tegelijkertijd ervaring op met beeld-/videobewerking.

Zelf maken

Het voordeel van het zelf maken van YouTube-clips is, dat je de volledige controle hebt. Het nadeel is, dat het maken van videoclips erg arbeidsintensief is en dus veel tijd (en geld) kost.

Studenten laten maken

Het voordeel van het maken van clips uitbesteden aan studenten is, dat het veel minder tijd kost. Het moet natuurlijk wel zo zijn dat de student er iets van kan leren. Het nadeel is, dat je de controle over het maken van de clip (deels) verliest. Daarnaast

dienen de studenten begeleid te worden en dit kost ook veel tijd.

Uitbesteden

Het voordeel de clips laten maken door een externe partij is, dat het resultaat waarschijnlijk erg mooi is, een dergelijk bedrijf is immers gespecialiseerd in het maken van video. De nadelen zijn de hoge kosten en de grote hoeveelheid tijd, die nodig is om te overleggen over de invulling van de videoclip.

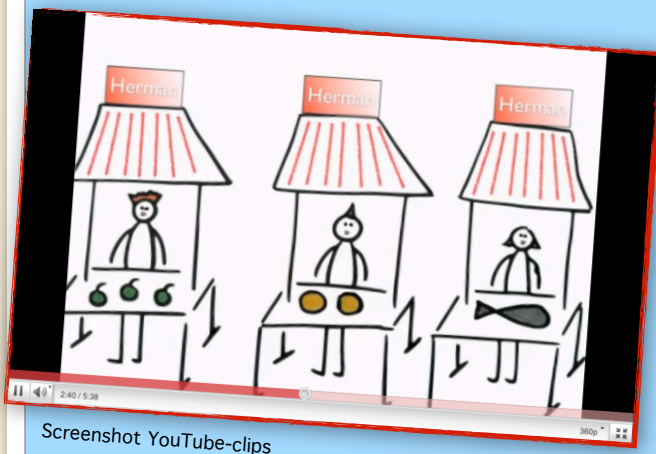
Rechten

Op YouTube mag **geen** materiaal worden geüpload dat auteursrechtelijk beschermd is. Materiaal moet zelf gemaakt worden, of vrij zijn van auteursrecht. Foto's en afbeeldingen kunnen legaal worden hergebruikt door bij Google Afbeeldingen de optie '**uitgebreid zoeken**' te kiezen en bij Gebruiksrechten de optie 'gelabeld voor hergebruik' te selecteren.

Wie is verantwoordelijk?

Wie verantwoordelijk is, hangt af van wie de videoclip maakt. Over het algemeen zal de docent zelf verantwoordelijk blijven voor de inhoud en distributie van de clip.

Screenshot YouTube-clips

Wat kost het?

Tijd

Het maken van videoclips is behoorlijk arbeidsintensief. Hoeveel tijd het maken ervan kost, is afhankelijk van de lengte van de clip, op hoeveel locaties wordt gefilmd en de hoeveelheid grafische effecten. Onderschat het maken van een videoclip niet: het kost minimaal een paar uur en mogelijk wel een paar dagen.

Geld

Een videoclip kost vooral veel geld, wanneer het maken ervan wordt uitbesteed aan een externe partij. Reken voor het maken van een simpele video op een bedrag tussen de €300,- en €2000,- euro per clip. Het bedrag is echter afhankelijk van veel factoren, zoals de hoeveelheid effecten en het aantal animaties dat moet worden gemaakt.

Scan de QR-code om een voorbeeld van een YouTube-clip te bekijken, of klik [hier](#).

Vragen over het maken van YouTube-clips? Mail manon.beetstra@hu.nl of patrick.vanderbogt@hu.nl

2. Podcasts

Onderwijs om mee te nemen

Wat is het?

Het woord podcast is een samentrekking het woord iPod (mp3-speler van Apple) en broadcasting (uitzenden). Met podcasts is het mogelijk om je op een eenvoudige manier te abonneren op audiobestanden of videoclips van een bepaalde uitgever. In het geval van de HU is de docent de uitgever en de student de abonnee. De podcasts kunnen worden bekeken op een pc, iPod, iPhone/andere smartphone) of iPad/andere tablet-pc. Het voordeel van podcasts ten opzichte van YouTube-clips (zie BLT #1), is dat je bij het kijken niet afhankelijk bent van een mobiele verbinding; de podcasts worden lokaal naar het apparaat gedownload.

Het VUmc heeft voor hun Geneeskunde-studenten veel bereikt door het maken van podcasts. Zoek in de iTunes Store op 'VUmc' en bekijk hun podcasts ter inspiratie.

Voor wie is het?

- Bij voorkeur voor studenten met een smartphone of tablet;
- studenten die onderweg in de bus of trein willen studeren;
- herkansers die bepaalde stof nog eens willen bestuderen;
- studenten die makkelijker studeren door middel van video, dan uit een boek.

Voor wie is het niet?

Studenten die buiten het klaslokaal niks aan hun studie doen.

Voor welke leerstrategie?

Kennisoverdracht, het distribueren van lesmateriaal.

Wat levert het op?

Het voordeel van het gebruik van podcasts, is dat studenten het over het algemeen leuker vinden om te leren van beeldmateriaal, dan uit een boek. Met een smartphone of tablet kan de student de podcasts altijd en overal bekijken. Studenten worden daardoor meer geprikkeld om te studeren. Er kan worden gekozen om de stof aan te bieden als lesondersteuning; de student kan dan de podcast bekijken ter voorbereiding van het college, waar dieper of de stof wordt ingegaan. Er kan ook worden gekozen om de podcast als 'extraatje' in te zetten, als aanvulling op het boek.

Podcasts kunnen ook voordeel bieden voor de docent. Omdat studenten thuis het college al kunnen voorbereiden, wordt het rendement van het college hoger. Een docent hoeft bepaalde basiskennis niet meer in het college te behandelen en kan dieper op de stof ingaan.

Wat heb je nodig?

Voor een podcasts met video-opnames is het volgende nodig:

- Ervaring met videobewerking;
- geschikte (rustige) ruimte om op te nemen;
- videocamera;
- statief;
- eventueel een green screen;
- computer met beeldbewerkingssoftware zoals Adobe Premiere, Adobe Flash, Windows Movie Maker, iMovie of Final Cut Pro.

Voor een geanimeerde podcast is alleen een computer met de juiste beeldbewerkingssoftware nodig, zoals Adobe Flash.

Presentatie

Voor het beschikbaar maken van podcasts is een [iTunes U-account](#) bij Apple nodig. Dit is een speciaal iTunes-account dat is bedoeld voor educatief materiaal.

Wat moet je regelen?

Het is aan de docent te beoordelen of hij de podcasts zelf maakt, of dit uitbesteedt. Uitbesteden kan bijvoorbeeld aan een externe partij, maar hier zijn hoge kosten aan verboden. Een andere optie is om de podcasts te laten maken door studenten; zij doen dan tegelijkertijd ervaring op met beeld-/videobewerking.

Zelf maken

Het voordeel van het zelf maken van podcasts is, dat je de volledige controle hebt. Het nadeel is, dat het maken van videoclipps erg arbeidsintensief is en dus veel tijd (en geld) kost.

Studenten laten maken

Het voordeel van het maken van podcasts uitbesteden aan studenten is, dat het veel minder tijd kost. Het moet natuurlijk wel zo zijn dat de student er iets van kan leren. Het nadeel is, dat je de controle over het maken van de podcasts (deels)

verliest. Daarnaast dienen de studenten begeleid te worden en dit kost ook veel tijd.

Uitbesteden

Het voordeel de podcasts laten maken door een externe partij is, dat het resultaat waarschijnlijk erg mooi is, een dergelijk bedrijf is immers gespecialiseerd in het maken van video. De nadelen zijn de hoge kosten en de grote hoeveelheid tijd, die nodig is om te overleggen over de invulling van de podcast.

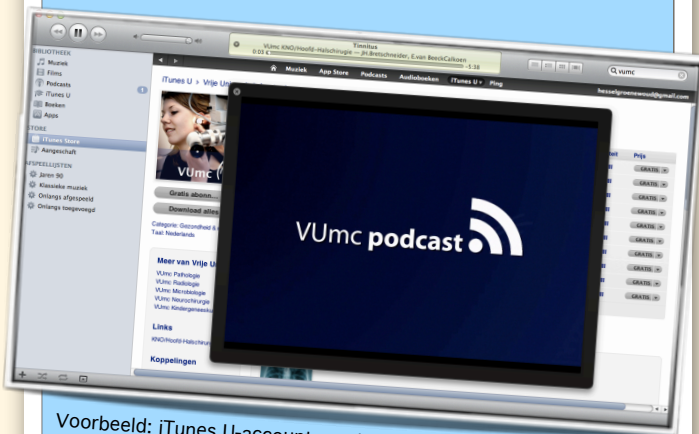
Rechten

In podcasts mag **geen** materiaal worden gebruikt dat auteursrechtelijk beschermd is. Materiaal moet zelf gemaakt worden, of vrij zijn van auteursrecht. Foto's en afbeeldingen kunnen legaal worden hergebruikt door bij Google Afbeeldingen de optie '**uitgebreid zoeken**' te kiezen en bij Gebruiksrechten de optie 'gelabeld voor hergebruik' te selecteren.

Wie is verantwoordelijk?

Wie verantwoordelijk is, hangt af van wie de podcast maakt, maar over het algemeen zal dit de docent zijn. De distributie van de podcasts kan voor rekening worden genomen door degene die het iTunes U-account beheert.

Voorbeeld: iTunes U-account van het VUmc

Wat kost het?

Tijd

Het maken van videoclipps is behoorlijk arbeidsintensief. Hoeveel tijd het maken ervan kost, is afhankelijk van de lengte van de clip, op hoeveel locaties wordt gefilmd en de hoeveelheid grafische effecten. Onderschat het maken van een videoclip niet: het kost minimaal een paar uur en mogelijk wel een paar dagen.

Geld

Een podcast maken kost vooral veel geld, wanneer het maken ervan wordt uitbesteed aan een externe partij. Reken voor het maken van een simpele video op een bedrag tussen de €300,- en €2000,- euro per clip. Het bedrag is echter afhankelijk van veel factoren, zoals de eventuele effecten en animaties dat moet worden gemaakt.

Scan de QR-code om in iTunes podcasts van het VUmc te bekijken, of klik [hier](#).

Vragen over het maken van podcasts? Vraag eens hulp bij de RTV-collega's van de SvJ. Voor informatie over het maken van podcasts, klik [hier](#).